

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ:
KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Gökhan BİLİCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Orhan GÖKÇE

Konya – 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı	GÖKHAN BİLİCİ
Numarası	144228001009
Ana Bilim / Bilim Dalı	SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ/KAMU YÖNETİMİ
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

Gökhan Bilici

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	GÖKHAN BİLİCİ		
	Numarası	144228001009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ / KAMU YÖNETİMİ		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Orhan GÖKÇE		
Tezin Adı	AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği başlıklı bu çalışma 15/03/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Orhan GÖKÇE	Danışman	
Doç. Dr. İsmail AKBAL	Üye	
	Dr. Öğr. Üyesi Vahap GÖKSU	Üye

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans çalışmam süresince bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen saygıdeğer ve kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Orhan GÖKÇE' ye, öğrenim hayatım boyunca değerli zamanını bana ayıran ve beni yönlendirerek hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen bütün öğretmenlerime, benim bugünlere erişebilmem için maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen annem ve babama, her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen eşim Nuray BİLİCİ' ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gökhan BİLİCİ	Numarası: 144228001009
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ / KAMU YÖNETİMİ	
	Danışmanı	Prof. Dr. Orhan GÖKÇE	
Tezin Adı		AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ	

ÖZET

Bu çalışmada, kamu sektörü için etkili ve iyi işleyen kriz yönetimi sistemlerine sahip olmanın gerekliliğinin altı çizilirken bu sistem içerisinde insan ve afet faktörünün önemi gözden geçirilmiştir. Yaşanılan birçok afet devletin yetkili organlarının oluşan kriz yönetiminde gösterecekleri koordinasyon ve iletişimin büyük önem taşıdığına vurgu yapmaktadır. İnsan yaşamının önemi meydana gelen afetlerde en az can kaybı ve hatta hiç can kaybının yaşanmamasını arzular. Kamu yönetimi yaşanan afetler neticesinde yaşanacak can ve mal kayıplarının en az düzeyde olması için mücadele eder. Bu mücadelelerin başında afet yönetimi ve kriz yönetimi gelmektedir. İnsan faktörü hem kamu hizmetlerinin üreticisi olan kamu çalışanı hem de vatandaş anlamında kriz yönetiminin en önemli parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Afetler meydana geldiğinde sadece can ve mal kaybına sebep olmazlar. Aynı zamanda ülke ekonomisinde ve afetleri yaşayan insanların psikolojisinde bozulmalara neden olurlar. Bu nedenle afetler ile yaşamayı ve mücadele edebilmeyi öğrenmemiz gerekmektedir. Toplumun temelinden başlanarak temel afet bilincinin oluşturulabilmesi için eğitici ve öğretici faaliyetler artırılmalıdır. Toplumlar afetlerin kumanda edilmesini kabul ederek afet yönetim sistemlerini oluştururlar. Bu bağlamda afet zararlarının toplumu en az düzeyde etkilemesi için etkin bir afet yönetimi sisteminin var olması gerekmektedir. “5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” kapsamında afet yönetim teşkilat ve yapısı da çalışmamızda incelenmiştir.

Çalışmamızda afet gerçekleşme olasılığının mevsimsel olarak farklılık gösterdiği Konya ilinde afet yönetimi zincirini oluşturan “risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme” zincirini uygulayabilen, afetlerle mücadele eden ve afet tecrübe etmiş kurumların yöneticileri ile derinlemesine mülakat yapılmış ve bu görüşmeler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet yönetimi, kriz, kriz yönetimi, Türk afet yönetimi, Türk afet yönetiminin değerlendirilmesi.

SELÇUK
ÜNİVERSİTESİ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gökhan BİLİCİ	Numarası: 144228001009
	Ana Bilim / Bilim Dalı	SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ / KAMU YÖNETİMİ	
	Danışmanı	Prof. Dr. Orhan GÖKÇE	
Tezin Adı		CRİSİS MANAGEMENT İN STRUGGLE WITH DİSASTER: EXAMPLE OF KONYA PROVİENCE	

SUMMARY

In this study while the importance of having effective and well-functioning crisis management system for the public sector is emphasized the importance of human and disaster factors are reviewed in this system. Many disaster states show that in crisis management the coordination and communication of the states authorities has a great importance. The importance of human life is desired the least loss of life and even no loss of life in the disasters that occur. Public administration struggle to curtail the deprivation of existence and belongings on account of disasters that are experianced. Crisis management and disaster management are the most important of these struggles. The human factors emerges as the most important component of crisis management in both public employee and citizen sense who are the producers of public services.

When the disasters come to fruition, they do not cause only the loss of life and property simultaneously they cause deterioration in the country's economy, the psychology of people who are experiencing this disasters. For this reason we need to learn to live and struggle with the disasters. Educational instructional activities shuld be paid attention for the developments of disaster consciousness at the society base. Societies are setting up disaster management systems buy accepting that disasters must be managed. In this context, an effective disaster management systems must exist for minimizing disaster damage to society. Disaster Management Organization And Structure Within The Scope Of Law And Duties Of Disaster And Emergency Management Presidence No: 5902 have been examinent in our work.

In Konya where the probabilitiy of disaster realization varies seasonally, depth interview were conducted with exacuties who experienced and struggled with disasters and can implement the risk and harm reduction, preparation, intervention and improvement chain that constitute the chain of disaster management.

Key Words: Disaster, disaster management, crisis, crisis management, Turkish disaster management, evaluation of Turkish disaster management.

KISALTMALAR LİSTESİ

AADYM: Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

ASTOY: Adapazarı Sanayi ve Ticaret Yayımları

DE-SE-YA: Deprem Sel Yangın

IEMS: Integrated Emergency Management System (Acil Durum Yönetim Sistemi)

IFRC: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu

İAADM: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

KAYA: Kamu Yönetimi Araştırma Projesi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

RG: Resmi Gazete

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TAMP: Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

UAMP: Ulusal Afet Müdahale Planı

UDK: Ulusal Deprem Konseyi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: “1900 – 2016 Yılları Arasında Ülkelere Göre Deprem Sonucunda Can Kayıpları”	4
Şekil 2: Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası.....	5
Şekil 3: Konya İlinin Deprem Bölgesi Haritası	6
Şekil 4: Çığ Riskinin Türkiye’de İllere Göre Dağılımı.....	7
Şekil 5: Afet Yönetim Aşamaları.....	12
Şekil 6: AFAD Teşkilat Şeması.....	28
Şekil 7: Konya İAADM Şeması.....	30
Şekil 8: Kriz Yönetimi Sürecinin Aşamaları	46
Şekil 9: Konya İl Haritası	79
Şekil 10: Yıllara Göre Konya İlinin Nüfusu.....	81

GİRİŞ

Günümüzde afetler meydana geldiği bölgede vatandaşlar üzerinde sosyo-psikolojik etkiler bırakmasının yanında telafisi zor maddi zararlara da yol açmaktadır. Bu bağlamda kamu politikalarını belirleyen daha çok devletin örgütsel yapısını ifade eden kamu yönetimi açısından afetler ve etkilerinin önlenmesi, müdahale edilmesi hatta iyileştirilmesi gereken bir sorunsal haline gelmektedir. Afetlerin ortaya çıkardığı kriz ortamı kamu yöneticilerinin sevk ve idaresinde çözülmeli, kamu yönetiminin bir alt dalı olarak kriz yönetimi çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada öncelikli olarak, krizlere neden olan afet kavramı ve afet türleri kavramsal olarak açıklanmaya çalışılmış, Türkiye’de afet yönetiminin tarihçesi ve afet mevzuatına değinilmiştir. Daha sonra kriz kavramı, özellikleri, kriz yönetimi ve aşamalarına değinilmiştir. Ayrıca kriz ve afet ilişkileri, afetlerde mücadele kriz yönetiminin önemi ayrı bir inceleme konusu olmuştur.

Çalışmanın son bölümünde afetle mücadeleyi tecrübe edinen kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri ile derinlemesine mülakat yöntemiyle görüşmeler yapılmış ve araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada afetle mücadelede kriz yönetiminin nasıl anlaşıldığı, Konya ilinde yapılmakta olan çalışmaların yorumlanması ve mevcut durumun daha ileriye gidebilmesi için ne tür faaliyetlerin icra edilmesi gerekliliği incelenerek sonuçları ortaya çıkarılmıştır.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	I
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	II
TEŞEKKÜR	III
ÖZET	IV
SUMMARY	V
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
GİRİŞ	VIII
1. BÖLÜM AFET KAVRAMI VE AFET YÖNETİMİ	1
1.1. Afet Kavramı ve Afet Türleri	1
1.1.1. Afet Kavramı.....	1
1.1.2. Afet Türleri.....	2
1.1.2.1. Doğal Afetler	3
1.1.2.1.1. Depremler	4
1.1.2.1.2. Heyelan	6
1.1.2.1.3. Sel Baskınları.....	6
1.1.2.1.4. Çığlar.....	6
1.1.2.1.5. Yangınlar	7
1.1.2.2. İnsan Kaynaklı Afetler	7
1.2. Kavramsal Olarak Afet Yönetimi	8
1.2.1. Sürdürülebilir Afet Yönetimi	9
1.2.2. Afet Yönetiminin Aşamaları	10
1.3. Afet Yönetimi İlkeleri	12
1.4. Afet Lojistiği.....	16

1.5. Afette Bilgi Teknolojileri ve Kullanımı	18
1.6. Türkiye’de Afet Yönetimi	20
1.6.1. Türkiye’deki Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	20
1.6.2. Türkiye’nin Afet Yönetiminde Örgütsel Yapısı.....	25
1.6.2.1. Merkez Teşkilatlanması.....	26
1.6.2.2. Taşra Teşkilatlanması.....	28
1.6.3. Türkiye’de Afet Mevzuatı.....	31
1.6.4. Kamu Yönetiminde Kriz ve Afet Yönetim Sistemindeki Problemler.....	32
1.6.4.1. Kriz ve Afet Yönetimi Yapısından Kaynaklanan Problemler	32
1.6.4.2. Mevzuat Yapısından Kaynaklanan Problemler	33
1.6.4.3. Örgütlenme Yapısından Kaynaklanan Problemler	36
1.6.4.4. Türk Kamu Yönetiminin Yapısından Kaynaklanan Problemler.....	36
1.6.4.5. Mali Problemler	37
1.6.4.6. Eğitimle İlgili Problemler	37
2. BÖLÜM – KRİZ VE KRİZ YÖNETİMİ	40
2.1. Kriz Kavramı	40
2.2. Krizin Özellikleri	41
2.3. Winterling Kriz Matrixi	42
2.4. Kriz Yönetimi Kavramı.....	43
2.4.1. Kriz Yönetimi Aşamaları.....	46
2.4.2. Kriz Yönetiminde Etkili Olan Faktörler	50
2.4.3. Kriz ve Afet Yönetiminin Kamu Yönetimi Açısından Önemi ve Kısa Tarihçesi	53
2.5. Terörle Mücadelede Kriz Yönetimi	55
2.6. Kriz Yönetimi Bağlamında Konu Yönetimi ve Kriz İletişimi	59
2.6.1. Konu Yönetimi	59

2.6.2. Kriz İletişimi	62
2.6.2.1. Kriz İletişimi İlkeleri.....	67
2.6.2.2. Kriz İletişimi Örnekleri	70
3. BÖLÜM - AFETLE MÜCADELENİN KRİZ YÖNETİMİYLE İLİŞKİSİ...	73
3.1. Kriz ve Afet İlişkisi.....	73
3.2. Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi.....	73
3.2.1. Doğal Afetlerde Kriz Yönetim Süreci	74
3.2.2. Kriz Yönetimi ve Doğal Afet Yönetimi İlişkisi.....	76
3.2.3. Doğal Afetlere Müdahalede Kriz Yönetiminin Etkileri	76
3.3. Afetle Mücadele’de Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği	79
1.6.1. Konya İlinin Genel Özellikleri.....	79
3.3.2. Konya İlinde Afetle Mücadele Eden Yetkili Kurum ve Kuruluşlar	81
3.3.3. Konya’da Meydana Gelen Önemli Afet Olayları.....	83
4. BÖLÜM - AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	86
4.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	86
4.2. Çalışmanın Sınırlılıkları	86
4.3. Çalışmanın Yöntemi	86
4.4. Araştırma Soruları.....	87
4.5. Çalışmanın Hipotezleri.....	89
4.6. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeler	90
4.6.1. Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?.....	90
4.6.2. Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşıladınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?	93

4.6.3. Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?	95
4.6.4. Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?	96
4.6.5. Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir? ..	96
4.6.6. Afet yönetim çalışmaları; a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması, b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir? ..	98
4.6.7. Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?	100
4.7. Araştırma Sonrası Hipotezlerin Değerlendirilmesi.....	104
SONUÇ VE ÖNERİLER	106
KAYNAKÇA	113
EKLER	125
EK - 1	125
EK - 2	128
EK - 3	132
EK - 4	136
EK - 5	139
EK - 6	146
EK - 7	149
EK - 8	152
ÖZGEÇMİŞ	163

1. BÖLÜM AFET KAVRAMI VE AFET YÖNETİMİ

1.1.Afet Kavramı ve Afet Türleri

1.1.1. Afet Kavramı

Afet kavramı tanım olarak birçok kaynakta geniş yer tutmaktadır. Afetlerin ortak özellikleri toplumlarda yol açtığı afet sonrası can ve mal kaybı, ekonomik zararlar, psikolojik yıpranma, sosyolojik buhran gibi bir takım yıkımlardır. Afetler bu tür benzer sonuçlar doğurmasına rağmen literatürde afetle ilgili farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir.

Afet kelimesi köken itibariyle Arapça diline ait olmakla beraber lügatlerde “büyük felaket, bela, yıkım” gibi manalara mukabele gelecek biçimde sarf edilmiştir (Develioğlu, 1978: 13). Afet konusunda gerçekleştirilen yabancı kaynaklı bilimsel araştırmalar tetkik edildiğinde kavramın İngiliz dilinde mukabelesi “disaster” olduğunu, bunun çalışmalarda yer aldığına rasgelmekteyiz. Ergünay (2002: 78)’a göre afet; “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, gündelik devam eden hayatı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik veya insan yapısı olaylar” olarak belirtilmiştir. Bu tanımlamalar neticesinde oluşan bir vakanın veya doğa olayının örneğin, kaza, yaralanma, çığ düşmesi heyelan gibi bir durumu afet olarak tanımlanabilmesi için insanlar ve onların ikamet ettikleri bölge üzerinde maddi ve manevi kayıplara yol açması gerekmektedir. Bu nedenle afetin oluşmasına neden olan olay değil, krize neden olan sonuçlar afet olarak adlandırılacaktır (Ergünay, 1996: 263-264).

Farklı bir noktadan değerlendirme yapmak gerekirse afet neticesinde meydana gelen finansal zararların ve can kayıplarının artış göstermesi de afetin etkisinin büyüklüğünü ispatlar nitelikte olmaktadır. Esasen afetin büyüklüğünü ölçmek gerekirse afete yol açan durumun meydana geldiği bölgede oluşan can kaybına ve ekonomik olarak yol açtığı zararlara bakmak gerekir (Kadıoğlu ve Özdemir, 2005: 21). Şengün (2007: 19)’e göre “belirli parasal değerinde tahribat ve belirli

sayının üstünde ölüm ve yaralanma olayları olduğunda, bu durum afet olarak nitelendirilmektedir.”

Yılmaz (2003: 3-4)’a göre afet kavramı tanımı kapsamında değerlendirilen olaylar genelde şu özelliklere sahiptir:

- Afetler, canlılar ve iskân alanlarında kayıplar oluşturur. Ölümlere, sakatlıklara, ruhsal bunalımlara, sâri ve müstevli hastalıklara neden olurlar.

- Afetler, yaşamın olağan gidişatını sekteye uğratıp yerleşim alanlarını, fiziksel ve toplumsal düzen unsurlarını (elektrik, su, ulaşım, haberleşme sistemleri) çalışamaz hale getirir.

- Afetler, meydana geldiği yerleşim alanları için düşünülen uzun süreli yatırımların aksamasına neden olur.

- Afetlerin yol açtığı ruhsal, fiziksel, iktisadi ve toplumsal özellikteki sonuçlar bireylerin ve toplumların bu sonuçların etkilerinden kurtulabilmeleri uzun bir zaman diliminde gerçekleşir.

- Afetlere genellikle lokal düzeyde ilk müdahale yapılmasına rağmen yeterli düzeyde mücadele edilememekte, afetin büyüklüğüne göre ulusal ya da uluslararası müdahale gerektirmektedir.

- Afet neticesinde ortaya çıkan can ve mal kaybı az gelişmiş ülkelerde daha çok olduğu gözlemlenmektedir.

- İskân alanlarının coğrafi alan olarak genişlemesi, dolayısıyla popülasyonun ve yoğunluğun artmasıyla oluşan büyümenin neticesi olarak denetimlerin yapılması zorlaşmaktadır. Bu sebeple aynı şiddete sahip bir afet geçmişe oranla günümüz koşullarında daha çok can ve mal kaybına yol açacaktır.

1.1.2. Afet Türleri

Kaynaklarda afet türleri için yer alan ifadeler ve tanımlara bakıldığında farklılıklar görülmektedir. Çalışmamızda afet türleri “doğal ve insan kaynaklı afetler” olarak iki kısımda ele alınmıştır.

“IFRC(Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu) afet türlerini tanımlarken doğal afetler ve insan kaynaklı (teknolojik) yapay tehlikeler olarak iki başlıkta açıklamaktadır. IFRC doğal afetleri beş grupta ele almıştır. Bunlar; jeofizik

kaynaklı afetler (deprem, heyelan, tsunami ve volkanik aktivite), hidrolojik kaynaklı afetler (çığ ve sel), klimatolojik kaynaklı afetler (aşırı sıcaklıklar, kuraklık ve orman yangınları), meteorolojik kaynaklı afetler (atmosferde bir alçak basınç alanı çevresinde hızla dönen rüzgârların oluşturduğu güçlü fırtınalar) ve biyolojik kaynaklı afetler (salgına sebep olan hastalıklar) olmak üzere hızlı veya yavaş başlangıçlı olaylardan kaynaklanan doğal afetlerdir” (www.ifrc.org, 19.02.2017).

“İnsan kaynaklı afetler (karmaşık, acil durumlar/çatışmalar, açlık, göç etmeye maruz bırakılmış nüfus, endüstriyel kazalar ve ulaşım kazaları) insanlardan kaynaklanan ve insan yerleşkelerinde veya yakınında meydana gelen vakalardır. Bunlar, çevresel bozulma, kirlilik ve endüstriyel kazalar ve nakliye kazaları olabilmektedir. Öte yandan afetlerin gelecekte iklim değişikliği, plansız şehirleşme, yoksulluk ve salgın hastalıklar gibi tehditler sonucunda insani yardımların daha zor şartlarla karşılaşıacağı beklenilmektedir. Bu ağırlaştırıcı faktörler afetlerin sıklığını, karmaşıklığını ve ciddiyetini artıracaktır” (www.ifrc.org, 19.02.2017).

Hükümetler ve STK’lar bu durumları göz önünde bulundurarak politika oluşturmalı ve bu çerçevede önleyici tedbirler almalıdırlar.

1.1.2.1. Doğal Afetler

İnsan yaşamından müstakil olarak oluşan doğal afetler, insan müdahaleleriyle daha yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedirler. Örneğin, dünya nüfusunun giderek artması, çoğu ülkelerde çarpık kentleşmeye ve çevresel bozulmalara yol açmaktadır. Bu durum doğal afetlerin etkisini artırabilmektedir.

Oluşum türleri açısından doğal afetler jeolojik ve atmosferik olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır. Jeolojik faktörlerle ilgili afetler “depremler, volkanlar, taşkınlar, heyelanlar, dev dalgalar” olarak kabul görürken, atmosferik faktörlerle ilgili afetler ise genel olarak, “yangınlar, yıldırım fırtınalar, kar, buz ve sis” kabul görmektedirler (Akyel, 2007: 10).

Dünyanın en büyük “reasürans” şirketlerinden birisi olarak bilinen, Almanya’da faaliyet gösteren Münich Re’ye göre doğal felaketler 2016 yılında yaklaşık olarak

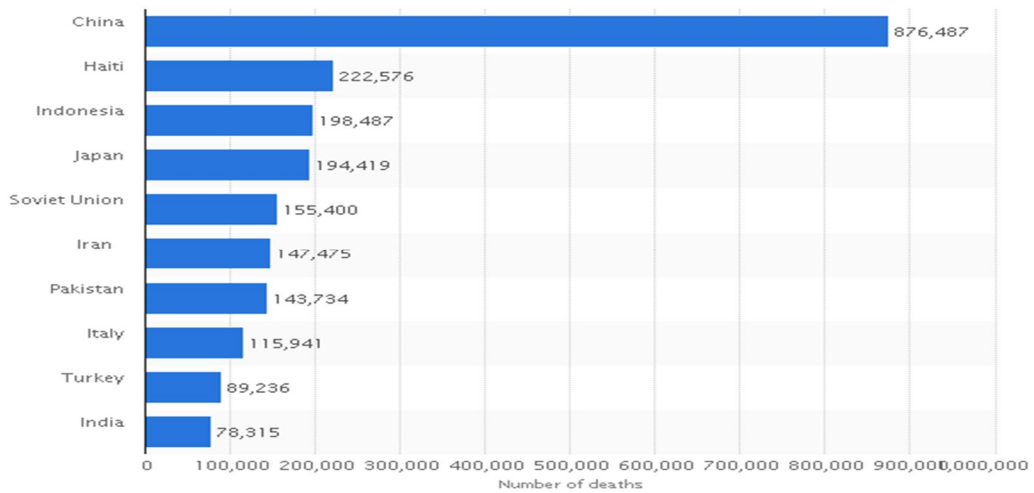
“175 milyar dolar” civarında ekonomik zarara yol açmıştır (www.voanews.com, 19.02.2017).

Tesirleri ve büyüklüğü temel alındığında doğal afet türlerinden “depremler, heyelanlar, seller, çığlar ve yangınlar” çalışmamızda doğal afetler başlığı altında ele alınmıştır.

1.1.2.1.1. Depremler

Depremler, dünyanın dışını çepeçevre kapsayan yer kürede birtakım jeolojik faaliyetler sonucunda yer sarsıntılılarıyla meydana gelen titreşim hareketleridir. Düşük şiddetli depremler yeryüzünde hissedilmezler. Yer altında küçük çapta çatlaklara ve oluşumlara neden olabilirler. Günlük hayatımızın içinde biz farkında olmadan birçok deprem meydana gelirken biz bunlardan sadece şiddeti yüksek olanları hissederiz. Depremin gerçekleşme anı çok kısa bir zaman dilimi içerisinde olmasına rağmen sonuçları oldukça büyük ve yıkıcıdır (Akyel, 2000: 141).

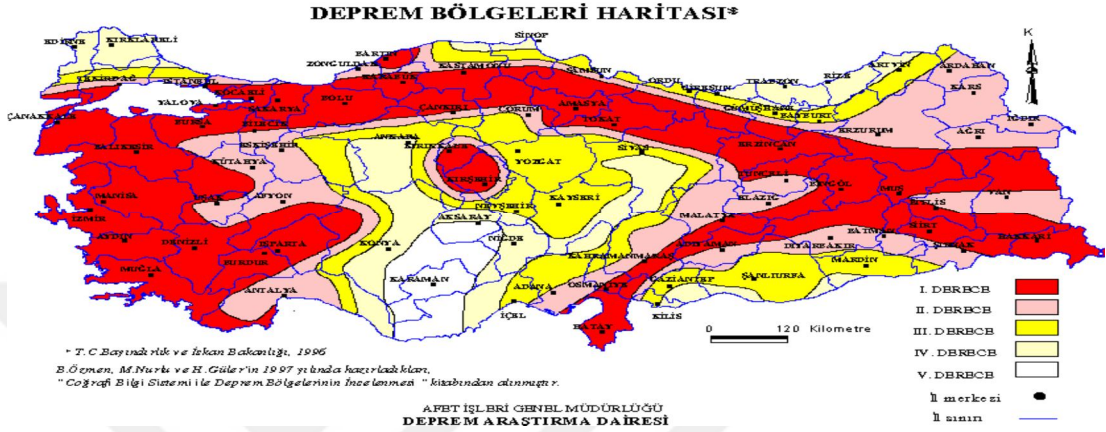
Şekil – 1’e göre; “1900’lü yılların başından günümüze kadar geçen zaman aralığında depremler sonucunda can kaybı yaşanan ülkeleri kıyasladığımızda Çin’in yaklaşık 900.000 can kaybı ile depremlerden en çok etkilenen ülke olduğu görülmektedir. Ülkemizde ise 2016 yılına kadar yaşanan depremler yaklaşık olarak 89,250 kişinin can kaybına neden olmuştur.”

Şekil 1: “1900 – 2016 Yılları Arasında Ülkelere Göre Deprem Sonucunda Can Kayıpları”

Kaynak: www.statista.com, 20.02.2017

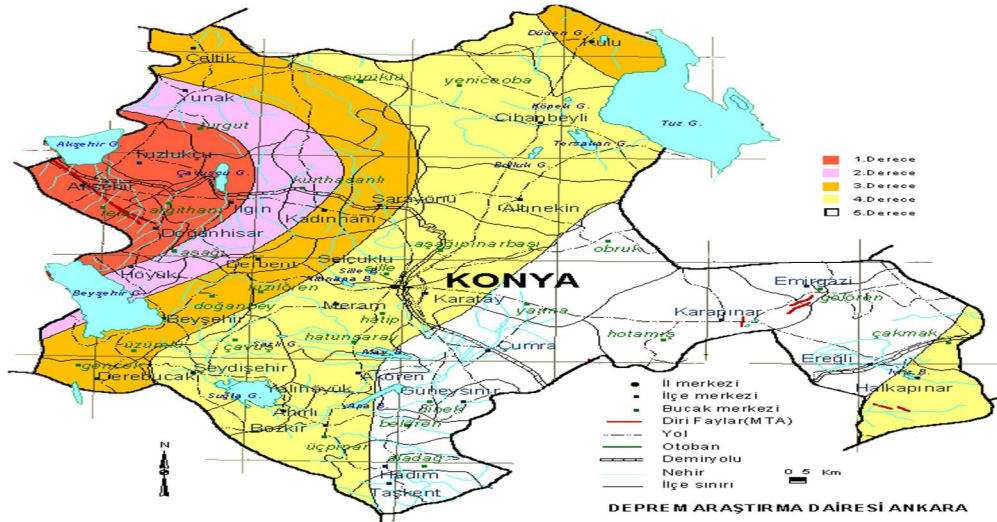
Şekil - 2'de "Ülkemizin bölgelere göre deprem haritası en şiddetlisi bir (1) olmak üzere beş (5) dereceye kadar aşağıdaki haritada gösterilmektedir."

Şekil 2: Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Kaynak: www.deprem.gov.tr, 20.07.2017

Şekil – 3'e göre ise, "Konya ilinin deprem bölgesi haritasında ilçeleriyle beraber bölgelerin deprem dereceleri gösterilmektedir. Konya ilinin deprem yönünden en riskli 1.derece deprem bölgesi Akşehir ve Tuzlukçu ilçeleri olduğu ve deprem riski en az olan 5.derece olan ilçeler ise Çumra, Akören, Güneysınır, Karapınar, Emirgazi, Ereğli, Hadim ve Taşkent olduğu görülmektedir."

Şekil 3: Konya İlinin Deprem Bölgesi Haritası

Kaynak: www.deprem.gov.tr, 20.02.2017

1.1.2.1.2. Heyelan

Kütle hareketi olarak da bilenen heyelan esasen toprak zeminin ya da taş katmanın mevcut konumundan meyil istikametine giderek yağışlarının şiddetiyle eğimli araziden ya da toprağın yapısal özelliklerinden kaynaklanan kontrol dışı devinimdir (tr.wikipedia.org, 20.02.2017).

1.1.2.1.3. Sel Baskınları

Yağmur ve kar sularının yüksek alanlarda birikmesi sonucunda taş ve çakılların yağışların şiddetiyle eğimli arazilerde harekete geçmesi ve yer altı sularının çoğalarak yeryüzünü basması neticesinde seller oluşmaktadır. Seller meydana geldiği bölgede insan, hayvan ve bitki yaşamını ayrıca yaşam merkezlerini tehdit ederler (Geray, 1977: 66). Türkiye’de seller genel olarak kar ve buz erimeleri ya da kuvvetli yağışlar sonucunda meydana gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında diğer doğal afetlere göre sel olasılığı kolayca bilinebilir. Seller derelerin su taşıma kapasitesini aşması sonucunda taşmasına neden olurken yerleşim alanlarının da zarar görmesine neden olmaktadır.

1.1.2.1.4. Çığlar

Karasal iklimin etkili olduğu yerlerde görülen, dağlık bölgelerde, yamaç arazilerde yığılan kar kümelerinin hızlı bir biçimde hareket etmesi sonucunda gerçekleşen doğal afet türüdür (Gürer ve Yavaş, 1994: 15).

Çığın düştüğü yerleşim yerinde insan ölümlerine yol açarken, diğer yandan maddi zararlara sebep olmaktadır. Oluşan hasarların ve kayıpların telafisi mümkün olmadığı durumlarda toplumda sosyo-psikolojik etkiler bırakarak çığ bölgesinde göç etme eğilimi artmaktadır. Çığ oluşan bölgelerin turizm faaliyetleri azalacağından dolayı turizm gelirleri düşecektir.

Şekil - 4'e göre "ülkemizde çığ riskinin en yoğun olduğu bölgeler haritada koyu olarak gösterilen Doğu Anadolu Bölgesi olduğunu görmekteyiz."

ÇIĞ RİSKİNİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

Şekil 4: Çığ Riskinin Türkiye’de İllere Göre Dağılımı

Kaynak: www.mgm.gov.tr , 20.02.2017

1.1.2.1.5. Yangınlar

Tehlike durumu olan yangının oluşma ihtimali yangın riskini ortaya çıkarır. Yangınlar insan ve diğer canlıların yaşamlarını ve yaşam alanlarını tehdit edecek kadar etkili olması halinde tehlike durumundan çıkarak doğal afet olarak adlandırılacaktır.

1.1.2.2. İnsan Kaynaklı Afetler

Teknolojik yeniliklerin ve değişimlerin giderek artması günümüzde yaşamı daha pratik hale getirmektedir. Bu yenilikler ve değişimler insanlara katkı sağlamasının beraberinde birçok olumsuz sonucu da beraberinde taşımaktadır. İnsan kaynaklı afetler için bazı kaynaklarda “doğal olmayan afetler”, kimi kaynaklarda ve kimi yazarlara göre ise “teknolojik afetler” tanımı yapılmaktadır.

Doğal olmayan afetler, sosyal yapıya ve tabiatın düzenine zarar veren, toplumda çok büyük oranda can ve mal kayıplarına sebep olan, birtakım çevresel bozulmaları ortaya çıkaran vakalardır (Şengün, 2007: 43).

İnsan kaynaklı afetler “nükleer, kimyasal ve büyük endüstriyel kazalar” sonucu meydana gelir (Akdağ, 2002: 6). Teknolojik afetler kapsamında “uçak kazaları, bireysel saldırılar, büyük çaptaki motorlu araç kazaları, savaş, terörizm, yangınlar, kimyasal kazalar, sabotajlar, bina yıkılmaları” da dikkate alınmaktadır (Yılmaz, 2003: 29).

Yakın tarihte 2017 yılının ocak ayında İzmit körfezinin 30’a yakın bölgesinde yayılan yaklaşık 300 ton yakıt salınımı nedeniyle karabataklar ve diğer deniz kuşların yaşamları sona erdi. Görülüyor ki ülkemizde oluşan teknolojik kazalar canlıların yaşam alanlarını tehdit etmektedir.

1.2. Kavramsal Olarak Afet Yönetimi

Ergünay (2005: 11)’a göre, “afet yönetimi çağdaş araştırma geliştirme mühendislik, planlama yönetim teknolojilerini kullanarak doğal teknolojik veya insan kökenli olaylardan insan topluluklarına fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik kayıplara uğramaması veya olası kayıpların en düşük düzeyde tutulmasını sağlayan ve kendine özgü kural ve yöntemleri olan, çok yönlü, çok aktörlü, çok disiplinli ve dinamik bir yönetim şekli olarak tanımlanabilmektedir.”

Kadıoğlu (2008: 33)’na göre “afet yönetimi; afetin oluşmasına neden olabilecek durumların önlenmesi veya zararlarının azaltılması amacıyla afetlere hazırlık ve onların olası risklerin azaltılması ile birlikte afetlerden sonra müdahale etme ve iyileştirme gibi çalışmaların tümünde yapılması gereken çalışmaların toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi, gerekli mevzuat ve kurumsal yapıların oluşturulması veya yeniden düzenlenmesi, etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, kaynaklarının bu ortak amaçlar doğrultusunda yönetilmesidir.”

“Afet yönetimi, afet sonrası oluşacak olumsuzlukları önlemeyi veya olası zararları azaltmayı amaçlamakta ve bunu yaparken çalışmaların toplumun tümünü kapsayacak şekilde planlanmasını, yönlendirilmesini, desteklenmesini, koordinasyonunu, mevzuat ve kurumsal yapıların oluşumunu ve kaynakların etkin ve

verimli kullanımını çağrıştıran bir kavram olarak kullanılmaktadır” (Ergünay, 2008: 3).

“Ülkemizde afetlere müdahale ve iyileştirme 7269 sayılı yasa ve ilgili yönetmelikte uygulamaya konulmuştur. 1997 yılında çıkartılan Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği (R.G. 09.01.1997 tarih ve 22872 sayı) merkezi düzeyde, ayrı bir yapılanma esası getirirken, yönetmeliğe göre, oluşan afet olayının büyüklüğü ve yaygınlığı karşısında, kriz yönetimine geçilmesi kararı verildiği takdirde, örgütlenme biçimi de değişmektedir. Kriz yönetimine geçilme kararı ile birlikte, kriz yönetim merkezi, Başkanlığa bağlı olarak oluşturulmakta, her bakanlık, kendi faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlamak için ilgili birimlerin yöneticilerinden oluşan kriz merkezlerini faaliyete geçirmektedir” (Aktel, 2010: 169-180; Özmen vd., 2013: 1-28).

5902 sayılı kanun ile yapılan değişikliklerle birlikte, “Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü” kapatılırken bunların yerine Başbakanlığa bağlı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” oluşturuldu. Ayrıca yasa ile “İl Sivil Savunma Müdürlükleri” yerine “İl Özel İdaresi” bünyesinde valiye bağlı “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” oluşturulmuştur. Sivil Savunma Müdürlükleri ise örgütü ve personeli ile birlikte buldukları İl Özel İdaresi’ne devredilmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan "Savunma Sekreterliği" ve "Savunma Uzmanlığı" birimleri kaldırılmıştır (Aktel, 2010: 169-180).

1.2.1. Sürdürülebilir Afet Yönetimi

Sürdürülebilirlik “bir şeyin kendi varlığını devam ettirebilmesi”; “sosyal, ekonomik ve çevre bilimle ilgili sistemlerin gereksinim duyduğu varlıkların korunmasını” ve “arzu edilen durum ve koşulların süreklilik göstermesi” biçimlerinde tanımlanabilmektedir (Bozlağan, 2002: 57).

Afet yönetiminin sürdürülebilirliği için toplumların afet ile iç içe yaşamasını öğrenmesi, katılımını artırması, sorgulayıcı ve mücadeleci bir örgütsel yapı haline gelmesini sağlamak ve tutumlar, uygulamalar düzeyinde kurumsal bir yapı oluşturmak gerekmektedir. Böyle bir kurumsal yapı için yerel toplumun her

kesiminin iştirakini sağlayacak sosyal ağların oluşturulması ve bu sosyal ağların devamlılığını sağlayacak süreç ve sistemlerin irdelenmesi önem arz edecektir. Afet yönetiminin sürdürülebilir, etkin ve etkili bir yapıda olabilmesi için afetle mücadelede afet yönetiminin her aşamasında yerel toplumlarda mücadele gücü oluşturulmalıdır. Toplumlara, özellikle risk bölgelerinde yaşayanları, bilinçlendirmek ve mücadele noktasında eğitimler vermek son derece önemlidir. Uzun dönemde, afet zararlarını azaltmak ve hazırlıklı olmak için olası afetlerin risklerinden toplumu haberdar etmek ve gerekli bilgi ve becerileri yaygın olarak kullanıma sunmak gerekmektedir. Başarıya ulaşmak için farklı hedef kitlelere ve kültüre uygun eğitim programlarının geliştirilmesi, etkinliklerinin değerlendirilmesi ve ülkemizde eğitim standartlarının oluşturulması şarttır (UDK, 2005: 47).

Afetin kaynağına göre bölgesel analizler yapıp eğitimlerin uzman ekiplerce yerinde verilmesi gereklidir. Risk tanımları ve bölgeleri ayrıştırılmalı, olası bir afetin hangi sebeplerle ortaya çıkabileceği öngörülmalıdır. Sürdürülebilir afet yönetiminin başarıya ulaşabilmesi için afetle mücadele eden kurumlar afeti nasıl tecrübe ediniyorsa, toplumunda afet gelmeden afeti almış oldukları eğitimler, katılmış oldukları tatbikatlar ve senaryolar ile tecrübe etmesi gereklidir.

1.2.2. Afet Yönetiminin Aşamaları

Çeşitli kaynaklarda ve uygulamada itilaf edilen afet yönetim sisteminin aşamaları dört temel üzerine inşa edilmiştir. Bu aşamalar “zarar azaltma, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme” aşamalarından oluşmaktadır.

“Entegre afet yönetimi, afet öncesi mümkün olduğunca zarar ve riskleri azaltmak ortadan kaldırılamayan riskler için hazırlanmak, afet sırasında kendinden emin ve ayakları yere basan, karmaşadan uzak bir müdahale demektir. Afet yönetim sistemi, afet öncesi (risk yönetimi) afet sonrası (kriz yönetimi) şeklinde ikiye ayırmak mümkündür”: (Ergüder, 2005: 1 -6).

Afet Yönetim Evrelerine Örnekler

- 1. Zarar Azaltma:** yapı kodları arazi kullanımı ile ilgili düzenlemeler eğitimle tatbikatlar sigorta

2. **Önceden Hazırlıklı Olma:** Afet acil yardım planları yapılmalı, erken uyarı sistemleri kurulmalı
3. **Müdahale:** İlk yardım arama ve kurtarma faaliyetleri kaynakların dağıtımı
4. **İyileştirme:** Konutların tekrardan inşası, çalışma bölgelerinin tekrardan faaliyete başlaması gibi

Zarar azaltma ve önceden hazırlıklı olma aşamaları müdahale ve iyileştirme safhalarına göre daha önemlidir çünkü:

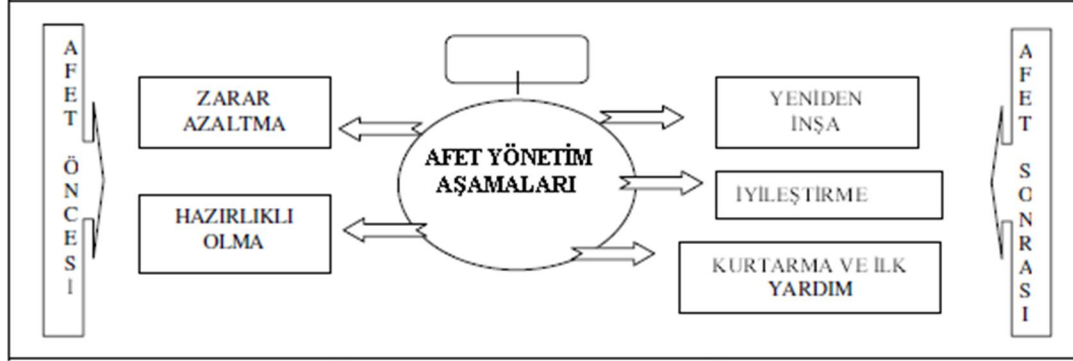
- Afetlere hazır olunursa doğal ve kültürel değerler korunabilir
- Önceden hazırlıklı olunması afetin yol açabileceği can ve mal kaybını en az seviyede olmasını sağlar
- Afete hazırlıklı olunması daha az maliyetlidir

“Zarar azaltma aşamasına ilk olarak baktığımızda, insanların can ve mal varlığı kaybını en aza indirmek için afet öncesinde alınan bir takım tedbirler olarak tanımlayabiliriz. İkinci olarak hazırlıklı olma aşaması afet meydana geldiğinde kullanılacak yöntem ile donatının hazırlanması ve eğitim, senaryo ve tatbikatları içerir. Bu donatı ve yöntemler afete karşı açıklığı azaltmak, afetin etkilerini azaltmak veya acil bir durumda daha etkin bir reaksiyon göstermek için sarf edilir. Üçüncü aşama olan müdahale aşamasında olay anında can ve malı korumak ve kurtarmak için acil durum kaynaklarını kullanarak afetzedeleri tahliye etmek ve ihtiyacı olanlara yiyecek, içecek, barınak ile sağlık hizmetlerini sağlamak, güvenlik gibi kritik kamu hizmetlerinin çalışmasını sağlamak için acil durum eylemleri icra edilir. Son aşama olarak iyileştirme aşaması ise afet veya acil durum sonrası toplum ve bireyler ile kurumların kendi kendilerine çalışabilmeleri, olaydan önceki seyreden olağan yaşama dönmelerini sağlayan bazı çalışmalarını bir içeren süreçtir” (tr.wikipedia.org, 26.02.2017).

Afetin vermiş olduğu zararları yeniden eski haline getirmek, yeniden inşa etmek ya da iyileştirmek bu aşamada kamu kurum ve kuruluşlarının yönetiminde, kamu hizmeti kapsamında ve denetiminde yapılır. İyileştirme safhası içerisinde

değerlendirilen yeniden inşa süreci bazı kaynaklarda afet yönetim aşamalarından birisi olarak gösterilmektedir.

Şekil 5: Afet Yönetim Aşamaları

Kaynak: (Akdağ, 2002: 13).

1.3. Afet Yönetimi İlkeleri

Afet Yönetim İlkelerinin Gerekliliği

Afet yönetim ilkelerine toplumların ve kuruluşların ihtiyaç duymasının birçok sebebi bulunmaktadır. Çalışmamızda bu ihtiyacı 3 temel dayanak üzerinde özetlemekteyiz.

İlk olarak, kuruluşların daha kapsamlı kurallar bütünü oluşturmaları gereklidir. Böylelikle, farklı değerlere sahip kurumlar birbirlerine yardımcı olacak ve birbirlerini daha iyi anlayabileceklerdir. Ancak böyle bir söylemin ötesinde, açıkça tanımlanmış ilkeler farklı kuruluşlar arasında kabul edilirse, o zaman uzlaşma temelinde gerçek bir işbirliği ve koordinasyonun gerçekleşmesi mümkündür. İkincisi, ilkeler üzerinde anlaşmaya varılmalı ve etik bir temel oluşturulmalıdır. Afet risk yönetiminin her alanında etik boyutu vurgulamak önemlidir çünkü insanların yaşamları ve toplulukların yaşayabilirliği tehlikede içerisindedir. İlkeler karar vericilerin göreceli etik konuları ve evrensel ahlaki konuları birbirinden ayırmalarına yardımcı olabilir. Etik ilkeler, karar vericilere, desteklerinin faydalanıcılarına daha hesap verebilir olmalarını ve onların operasyonlarını ele almada ve mali durumlarını

yönetirken şeffaf olmalarını istediklerinde karar vericilere yardımcı olmak için ana platformu oluşturur. Üçüncü olarak, afet planlama ve uygulamasında çeşitli unsurlara rehberlik etmek için ilkelere ihtiyaç vardır. Afet sonrası öğrenme ve uyarılmanın yanı sıra politika, strateji, planlama, taktik ve eylemlerin geliştirilmesine yardımcı olabilirler. Tüm ülkelerde afet planlaması yapmak esastır ve yol gösterici ilkeler olmaksızın afet risk yönetimi başarıya ulaşamayacaktır. Afet yöneticilerine rehberlik edecek çok sayıda ilke vardır ve bu “görelî veya yerel olarak uygulanabilir ilkelerin” her biri bir organizasyona ve rolüne uygun hale getirilebilir. Bazı ilkelerin bilinçli olarak takip edilebilmesine rağmen, diğerlerinin bilinçaltı olarak kabul edilip uygulanabileceğini bilmek önemlidir. Faydalı bir ilkenin özünün önemli bir parçası sadeliğindedir, ancak afetler her zaman çok sayıda paydaşları etkileyen çeşitli tehlikeler, birçok karar verme seviyesi ve bir dizi bakanlıklar ve departmanlar tarafından yönetilen çeşitli sektörler ile ilgili karmaşık olaylardır. Bu nedenle prensipler, ince nüansları ve çeşitli durumları ya da talepleri kaçınılmaz olarak basitleştirir. Bununla birlikte, bu karmaşıklığa rağmen, belirleyici ve olumlu bir şekilde harekete geçmesi, karmaşık değişkenleri sürecin ilerlemesi için basit, doğrudan ve kolay anlaşılır ilkelere dönüştürmesi gereken afetle mücadele eden kişilere ve kurumlara rehberlik etmesi esastır (Etkin ve Davis, 2007: 5).

Afet/Acil Yönetim İlkeleri

Federal Acil Durum Yönetim Kurumu tarafından yapılan araştırmaya göre acil durum yönetim ilkeleri 8 başlık altında toplanmıştır: (FEMA, 2007:1-9)

1. Kapsamlılık: Acil durum yöneticileri, tüm tehlikeleri, tüm aşamaları, tüm etkileri ve afetlerle ilgili tüm paydaşları dikkate alır. Kapsamlı acil durum yönetimi, ister doğal, ister teknolojik, ister insan kaynaklı olsun, tüm tehlikelerin neden olduğu acil durum ve felaketleri hafifletmek, bunlara hazırlanmak, bunlara müdahale etmek ve bunlardan kurtulmak için gerekli olan tüm acil durum işlevlerinin hazırlanması ve yerine getirilmesi olarak tanımlanabilir. Kapsamlı acil durum yönetimi dört ilgili bileşenden oluşur: tüm tehlikeler, tüm aşamalar, tüm etkiler ve tüm paydaşlardır.

2. İleriye Dönüklük: Acil durum yöneticileri, gelecekteki felaketleri öngörür ve afetlere karşı dirençli ve afet dirençli topluluklar oluşturmak için tedbir ve hazırlık

önlemleri alır. Doğal ve sosyal bilimcilerden elde edilen araştırma ve veriler, afetlerin daha özgür, yoğun, dinamik ve karmaşık hale geldiğini göstermektedir. Acil durum yönetimi, önleme ve azaltma faaliyetlerine daha fazla önem vermelidir. Geleneksel acil durum yöneticileri faaliyetlerini acil durum müdahale planlarını geliştirmek ve afetlere ilk müdahaleyi koordine etmekle sınırlandırdılar. Ancak, toplulukların karşılaştığı riskler göz önüne alındığında, afet yöneticileri daha ileriye dönük ve stratejik hale gelmelidir. Acil durum yöneticisinin rolü artık bir teknisyenin görevi değildir, ancak tüm tehlikeleri ve acil durum yönetim döngüsünün tüm aşamalarını ele almak için toplum çapında bir programı denetleyen bir yönetici ve kıdemli politika danışmanının evrimine dönüşmelidir. Acil durum yöneticileri, tehlikeleri nasıl ele alacağımızı ve savunmasızlığı nasıl azaltacağımızı, kamu görevlilerinin desteğini aramayı ve yasaların geçişini desteklemeyi azaltan düzenlemelerin uygulanmasını anlamalıdır. Kamu, özel ve kar amacı gütmeyen sektörlerdeki uzmanlar veya özel kuruluşlar arasındaki işbirliğine dayalı çabalar, afet önleme ve hazırlıklı olmaları için gereklidir. Arazi kullanımı planlaması, çevre yönetimi, bina yönetmeliği, planlama, eğitim ve tatbikatlar gibi düzenlemeler gereklidir.

3. Risk Odaklılık: Acil durum yöneticileri, önceliklerin ve kaynakların belirlenmesinde sağlam risk yönetimi ilkelerini (tehlile tanımlama, risk analizi ve etki analizi) kullanır. Acil durum yöneticileri, mevcut kaynakları riskli olarak etkin ve verimli bir şekilde kullanmaktan sorumludur. Bu, politika ve programlı önceliklerin belirlenmesinin, yaşamları, mülkiyeti ve çevreye karşı ölçülen risk düzeylerini temel alması gerektiği anlamına gelir. Topluluklarına özgü riskleri ele almak acil durum yöneticilerinin sorumluluğundadır. Bütçeler, insan kaynakları yönetimi kararları, planlar, halk eğitim programları, eğitim ve senaryolar ve diğer çabalar, öncelikle en büyük riskleri oluşturan tehlikelere odaklanmalıdır. Tüm tehlikelere açık bir odaklanma, planların bir afet türüne göre uyarlanabilmesini ve en büyük riske sahip olan tehlikeleri ele alarak toplumun daha az risk için daha iyi hazırlanmasını sağlar.

4. Bütünleşiklik: Acil durum yöneticileri, tüm hükümet birlikleri ve bir toplumun tüm unsurları arasında gayret birliğini garanti eder. 1980'lerin başlarında,

acil durum yöneticileri, yerlerine, büyüklüğüne ve karmaşıklığına bakılmaksızın, afetlerin yönüne, kontrolüne ve koordinasyonuna yönelik tüm tehlikeler yaklaşımı olan Entegre Acil Durum Yönetim Sistemi'ni (Integrated Emergency Management System - IEMS) kabul etti. IEMS, tüm paydaşları içeren ortaklıkları, komitenin karar verme süreçlerine entegre eder. IEMS, hükümet, sivil toplum örgütleri (STK'lar) ve özel sektör arasındaki çabaların birliğini sağlamak için kritik olan bir örgüt kültürü oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu entegre birliktelik hem dikey hem de yatay entegrasyona bağlıdır. Yerel düzeyde, acil durum programlarının diğer hükümet faaliyetleriyle entegre edilmesi gerektiği anlamına gelir. Örneğin, acil durum planlarının senkronize edilmesi ve toplum için genel acil durum operasyon planının desteklenmesi gerekmektedir. Ek olarak, yerel yönetimin her seviyesindeki planlar nihai olarak toplumun vizyonuna entegre edilmeli ve desteklenmeli ve değerleri ile tutarlı olmalıdır. Yerel acil durum yönetimi programı ayrıca üst düzey planlar ve programlarla senkronize edilmelidir. Bu durum, yerel yönetimin bir felaket sırasında ilçe, eyalet ve federal kaynaklara bağımlılığı bakımından daha belirgindir. Planlar senkronize edilmemiş ve entegre edilmemişse, imkanlar gecikebilir. Acil durum yönetimi sadece afetler sırasında değil, günlük kararlara entegre edilmelidir. Nüfusun korunması devletin birincil sorumluluğu olsa da, özel sektör ve medya dâhil olmak üzere tüm sektörler arasında disiplinler arası yapıların ortaklıkları olmadan bunu tek başına gerçekleştirilemez.

5. İşbirlikçilik: Acil durum yöneticileri, güveni teşvik etmek, takım atmosferini savunmak, fikir birliği oluşturmak ve iletişimi kolaylaştırmak için bireyler ve örgütler arasında geniş ve samimi ilişkiler kurmakta ve sürdürmektedir. “İşbirliği” ve “koordinasyon” kavramları arasında bir fark vardır ve mevcut kullanım çoğu zaman bu sözcükleri birbirinden ayırt etmeyi zorlaştırmaktadır. Koordinasyon, fonksiyonların, rollerin ve sorumlulukların tanımlanmasını ve görevlerin yerine getirilmesini sağlamak için tasarlanmış bir süreci ifade eder; İşbirliği, bir topluluk içinde var olan birlik ve işbirliği derecesini karakterize eden bir tutum veya örgüt kültürü olarak görülmelidir. Özünde işbirliği, koordinasyonun etkili bir şekilde çalışabileceği ortamı hazırlar. Afet durumlarında, bir toplumun mücadele gücünün

iyileştirilmesine bağlı olarak kalıcı bir şekilde geliştirilen faktörlerden birisi, ilgili kişi ve kurumlar arasında açık ve işbirliğine dayalı bir ilişki olduğudur.

6. Koordinasyon: Acil durum yöneticileri, ortak bir amaca ulaşmak için tüm ilgili paydaşların faaliyetlerini senkronize eder. Acil durum yöneticileri, acil durum yönetimi programında yer alan birçok kurum ve kuruluşun faaliyetlerini yönlendirmek için görev yaparlar. Her paydaş plan yapma sürecine kendi yetkilerini, yasal yetkilerini, kültürünü ve çalışma misyonlarını getirmektedir. Koordinasyon ilkesi, acil durum yöneticisinin bu farklı kurumlar arasında ortak bir amaç olarak anlaşması ve daha sonra bağımsız faaliyetlerinin bu ortak amaca ulaşmak için yardımcı olmasını gerektirir.

7. Esneklik: Acil durum yöneticileri, afet sorunlarının çözümünde yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlar kullanır. Acil durum yöneticisinin başlıca rolü, risk ve risklerin değerlendirilmesi ve riski azaltmak veya ortadan kaldırmak için kullanılacak stratejilerin geliştirilmesidir. Acil durum yöneticisi, sadece en etkili eylem tarzını değil, uygulanabilme şansını en yüksek seviyede tutacak esnekliği seçmelidir. Esneklik, acil durum yönetiminin temel bir özelliğidir ve acil durum yönetimi alanındaki başarılar buna bağlıdır. Paydaşlara alternatif çözümler sunabilmek ve bu çözümleri uygulamaya koyma esnekliğine sahip olmak, acil durum yönetiminde başarılı olmak için bir formüldür.

8. Profesyonellik: Acil durum yöneticileri, eğitime, öğretime, deneyime, etik uygulamaya, kamu yönetimine ve sürekli gelişime dayalı bir bilim ve bilgi temelli yaklaşıma değer vermektedir. Acil durum yönetimi ilkeleri bağlamında profesyonellik, acil durum yöneticisinin kişisel özelliklerine değil, bir meslek olarak acil durum yönetimine yönelik bir sorumluluktur.

1.4. Afet Lojistiği

Lojistik, gerekli ürünün, gerekli nicelikte, gerekli şartlarda, gerçek maliyetle, doğru vakitte, olması gereken fiyatla doğru müşteriye teslim edilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım lojistiğin günlük hayatımızdaki yeri ve önemini çok net bir şekilde ifade etmektedir. Lojistik, doğru zamanda, doğru yerde bulunmayı gerektirir.

Afet yönetiminde lojistik süreçler son yıllarda önem kazanmış ve hatta afet yönetiminin en temel yapı taşı haline gelmiştir. Afet lojistiği, lojistikle temel olarak aynı olsa da farklılaştığı durumlara ve maliyet gözetmemesidir. Afet lojistiğinde en önemli amaç en kısa zamanda en fazla afetzedeye ulaşmak ve en fazla afetzedeyi kurtarmaktır. Afet Lojistiği (disater logistics) kavramı literatürde insani yardım lojistiği (humanitarian logistics) olarak da geçmektedir. Afet Lojistiği afetlere hızlı dönüş yapabilmek için afetin çeşidine göre farklı değişik zamanlardaki etkinlikleri içermektedir. Afetlerin çeşidine göre bu etkinlikler farklılık arz etse bile önemli olan insan yaşamını kurtarabilmektir.

“Afet yardım faaliyetleri ilk yardım malzemeleri, yiyecek, ekipman ve arama kurtarma ekibinin tedarik noktasından, afet bölgesinde coğrafi olarak dağıtık gidilecek alanlara aktarımı; afetzedelerin afet bölgesinden tahliyesi, emniyetli ve çok hızlı bir şekilde sağlık merkezlerine taşınmalarının yapılmasıyla ilgili etkinlikleri içermektedir. Özellikle, ihtiyaç halindeki korunmasız kişilerin ihtiyaçlarını zamanında ve yerinde karşılamak amacıyla hem ürün ve malzemelerin hem de bunlarla ilgili gerekli bilginin depolanması ve başlangıç alanından, ihtiyaç duyulan son noktaya kadar etkin bir şekilde akışı için faaliyetlerin planlanması, uygulanması ve kontrolü gereklidir.” (Ersoy vd.: 2017: 103-105). Bu da afet lojistiğinin kapsamını oluşturmaktadır. İşletme lojistiği daha önceden belli olan tedarikçi, üretim yeri, sabit veya en azından tahmin edilebilir bir talep ile ilgilidir. Afet lojistiğine baktığımızda ise sayılan faktörler kesin değildir. Afet lojistiğinde talep ve tedarik noktasında belirsizlik durumu mevcuttur. İşletme lojistiğinin amacı karlılığı arttırmakken, afet lojistiğinin amacı afetten zarar görmüş kişilere yardım etmek, bir başka ifade ile hayat kurtarmaktır. Afet lojistiği, önceden belirlenmiş bir bağlantısı olmadığı için birçok aktörle afet durumuna göre muhatap olmak durumundadır. Afet lojistiği süreci içindeki faaliyetler, sınırlı ulaşım altyapısı, elektrik kesintisi gibi genellikle istikrarsız bir altyapıya sahip çevre koşullarında sürmektedir. Bunun yanında, birçok doğal afetin meydana gelebileceğini önceden tahmin etmek mümkün değildir. İhtiyaç duyulacak olan talebi öngörmek ve kısa sürede cevap vermek güç bir durumdur. Bu bakımdan acil müdahale evresi genellikle afet bölgesine büyük miktarlarda tedariki gerekli kılmaktadır (Ersoy vd.: 2017: 103-105).

Afet lojistiğinde temel amaç insan hayatının kurtarılmasıdır. Bu ancak afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası süreçlerin etkin bir şekilde planlaması ile mümkündür. Afet öncesinde süreçlerin iyi planlanamaması afet sonrasında kaos ve aksaklıklara neden olmaktadır. Afet öncesi planlanacak alternatif havaalanları ve ulaşım güzergâhları, yeterli sağlık hizmetlerinin sağlanması ve alternatiflerin belirlenmesi, gerek ülkede mevcut olan depolardan afet bölgesine yardımları kolaylaştıracak gerekse de ülke dışından gelecek yardımların toplanması ve afetzedelere ulaştırılmasına yardımcı olacak ve bu durum can ve mal kayıplarının en az indirilmesine imkân sağlayacaktır (Ersoy vd.: 2017: 122).

1.5. Afette Bilgi Teknolojileri ve Kullanımı

Afet yönetiminde koordinasyon, iletişim ve bilgi teknolojilerinin verimli ve etkin kullanımı afet oluşmadan önce kaynak ve zaman israfının, afet sonrasında ise oluşabilecek kargaşanın önlenmesini sağlayacaktır.

Afette bilgi teknolojileri üç ana noktada kullanılmaktadır:

1. Afet öncesi analiz, planlama ve hazırlık yapmak için,
2. Afet sırasında haberleşme ve bilgi alışverişi için,
3. Afetten sonra iyileşme çalışmaları için.

Afetler oluşmadan evvel verilerin doğru bir şekilde elde edilmesi oldukça önemlidir. Toplanan bu veriler afet planlama ve çözümlemesinde değerlendirilmelidir. Afetle ilgili elde edilecek bilgiler ise şunlardır: “Bina bilgileri, kurum bilgileri, kimin hangi binada oturduğu/çalıştığı bilgisi, ulaşım bilgisi, devlet kurumları bilgisi, malzeme bilgisi, personel bilgisi, vb.”

İletişim Teknolojileri

Afet sırasında iletişim teknolojilerini kullanabilmek iyi bir afet yönetimi açısından oldukça önemlidir. İletişim teknolojilerinin afet yönetimi açısından değerlendirilmesi iletişim türleri açısından değerlendirilmiştir.

Kablolu İletişim: Mümkün olduğunca telefon ve veri hatları kullanılmaktadır. Ancak afetin şiddetine göre bu her zaman mümkün olmayabilir.

Kablosuz İletişim Teknolojileri: Kablosuz iletişim araçları, uydu sistemleri veya kablosuz ağlardır. Kablosuz ağlar telsiz kullanımında birbirleriyle doğrudan iletişim kurabilecek noktalar arasındaki ağlardır. Bunlar mevcut bir ağ yapısına ihtiyaç duymazlar ve bu bakımdan afet sırasında en etkili iletişim alt yapılarından birisidir.

Uydu Sistemleri: Uydu sistemleri de kablosuz ağlar gibi başka iletişim araçlarının sağlayamadığı afet il yardım ve haber bilgilerinin sunumu amacıyla kullanılır ve bunlarda afet için ideal sistemlerdir. İki çeşit uydu sistemi bulunmaktadır: Sabit yörüngeli uydular ve kutupsal yörüngeli uydular. Sabit yörüngeli uydular yüzeyden 22300 mil yukarıda döner. Kutupsal yörüngeli uydular (Leo) baz istasyonları zarar gördüğünde idealdir. Çünkü yeryüzünün birkaç yüz mil üstünde dönerler.

Amatör Radyolar: Yüksek frekans radyolar 3 ile 30 mhz'lik bir menzil içerisinde uzun mesafeli iletişim metodu olarak çalışır. Acil durumlarda da özel olarak geliştirilmiş olan frekanslar kullanılır. Radyo frekansları iyonosfer yoluyla yansıyıp yeryüzüne geri döndüğü için hava koşullarından çabuk etkilenir ve parazitlenme yapar. Radyo frekanslarının kapasiteleri oldukça düşüktür. Tek taraflı iletişim yapıldığı için iletişim kalitesi düşük kalmaktadır. Ayrıca diğer iletişim araçlarıyla tam uyumlu olarak çalışmazlar.

Global Konum Belirleme Sistemleri: Bir çeşit uydu sistemidir ve alıcısı tarafından anlaşılabilen özel kodlanmış sinyaller üretir. Bu sayede alıcının istenilen pozisyonu, hızın ve zamanın hesaplamasını sağlar. İstenilen pozisyonu hesaplamak için toplam dört GPS uydu sinyalleri kullanılır. GPS'in bir başka kullanımı da zaman ve frekans yayılımı uydu üzerindeki saatler sayesinde ve kumanda istasyonlarında yapılabilmesidir. Astronomik gözlem evleri, telekomünikasyon üniteleri ve laboratuvar standartları kesin olarak bağlı sinyallere göre ayarlanıp ona göre ölçümler yapılabilir.

Coğrafi Bilgi Sistemleri: Afet öncesi planlama analiz ve normal afet operasyonları (afet anında bilgi akışı ve karar verme) için kullanılır. Mekânsal verinin gösterimi için bir bilgisayar sistemidir. Haritaların hava fotoğraflarının ve jeokodlanmış veri tablolarının gösterimi için hazır fonksiyonlar sunar.

Akıllı Binalar: Bina içi sistemlerin “(asansör, yangın alarmı, aydınlatma, havalandırma, bilgisayarlar vs.)” birbirleriyle konuşabilmesidir. Tüm bina içi sistemler internet ve/veya uydu aracılığıyla uzaktan kumanda edilerek afetin vereceği zarar minimize edilebilir. Afet bölgeleri için ideal bir telekomünikasyon alt yapısı yukarıda anlatılan teknolojilerin birden fazlasını bir arada kullanmayı öngörmektedir.

Afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında bilgi teknolojilerinin doğru ve yerinde kullanımı çok önemlidir. Bu sayede afet zararlarını minimize etmek mümkündür. Devletin farklı kurumları, yerel yönetimler ve merkezi idareler, teknoloji seçimi ve kullanımında birbirleriyle koordinasyon içerisinde çalışmalıdırlar. Aksi takdirde münferit yapılan ama birbirleriyle konuşamayan teknolojiler faydadan çok zarar getirir. Teknolojiyi satın almadan önce doğru mimariyi belirlemek ve kullanıcıları eğitmek gereklidir. Teknolojinin bir kısmı uzun vadeli (veri tabanı) bir kısmı da kısa vadeli (radyo, telsiz) ve az maliyetli projelerdir. Yöneticilerin önceliklerini doğru belirleyip alt yapı mimarisinden ödün vermeksizin bu projeleri hayata geçirmeleri bir sonraki afet için büyük önem taşımaktadır (Helvacıoğlu ve Ural, 2005:125-127).

1.6. Türkiye’de Afet Yönetimi

1.6.1. Türkiye’deki Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’deki afet yönetiminin tarihsel gelişimi ilgili olarak bugüne kadar yapılan yasal ve kurumsal çalışmalar dört dönem olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemleri kapsayan çalışmalar başlıklar halinde gruplandırılarak açıklanmıştır:

- 1944 Yılı Öncesi Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar
- 1944 – 1958 Zaman Dilimindeki Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar
- 1958 – 1999 Zaman Dilimindeki Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar
- 1999 Yılı Sonrası Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar

1944 Yılı Öncesi Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar

Depremler, çığ, sel, heyelan vb. doğal afetlerden sarsılan insanlara yardım etmek geleneği çok eski zamanlardan beri süregelmektedir. Bu konudaki ilk yazılı

örnek, 14 Eylül 1509 yılında meydana gelen İstanbul depremi sonrasında görülmektedir. 13 bin insanın öldüğü söylenen ve 109 cami ve 1047 yapının yıkıldığı bilinen bu depremden sonra, hükümdar II. Beyazıt, çıkardığı bir fermanla, yeniden ev yapmak amacıyla aile başına 20 altın bağış yapmıştır. Osmanlı hanedanlığı döneminde oluşan büyük afetlerde halka padişah fermanları vasıtasıyla acil ilk yardım ve konut yardımı yapıldığına dair araştırmaların olduğu görülmektedir. Fakat yapılan yardımlar doğal afetlerin yol açtığı zararlarının, afetler olmadan önce azaltılması çalışmaları ile ilgili olmayıp, afetler meydana geldikten sonra yapılan yara sarma çalışmaları olarak kalmıştır. 1935 yılında ismi Kızılay olacak anılacak olan Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyetinin çalışmaları içinde “ülkede meydana gelen afetlerden sonra müdahale, ilk yardım, iyileştirme ve yaraları sarmak” gibi faaliyetlerinde olduğu görülmektedir. 1848 yılında, şehirleşme ve yapılaşmaları bazı kurallara göre düzenleme gereği duyulmuş ve o yıl çıkarılan “Ebniye Nizamnamesi” ile uygulama devletin sınırları içerisinde yürürlüğe girmiştir. 1882 yılında çıkarılan “Ebniye Nizamnamesi ile belediye teşkilatı olan yerlerde, alt yapılar ve yolların düzenlenmesi yapılarla birlikte esaslara” bağlandığı görülmektedir (Göktürk ve Yılmaz, 2001: 7).

“1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile yerleşme ve yapılaşmalara yeni esaslar getirilmesi, mübadele, imar ve iskân bakanlığının kuruluşu ile başlamış, ancak ilk yıllarında göçmen mübadelesi ve iskânî görevlerini üstlenen bu bakanlık, bir yıl sonra kaldırılmıştır. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı belediye kanunu ile belediyelere, yerleşme ve yapılaşmalarla ilgili denetim ile ihtiyaç sahipleri için konut inşa ettirmek görevi de verilmiştir. 1933 yılında yürürlüğe giren 2290 Sayılı Belediye Yapı ve Yolları Kanunu ile şehirlerin imar planlarının hazırlanması, yeni yapılacak yapılar, yollar, ruhsat alınması, fennî mesuliyet, yapı denetimi konularına çağın şehircilik anlayışına uygun olarak yeni esaslar getirilmiştir. Daha sonraki dönemlerde çıkarılan imar kanunlarının ana esasını oluşturan bu kanunla, yerleşme ve yapılaşmaların sağlık, fen ve sanat kurallarına uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır. Yasada doğal afet zararlarının azaltılması konularında doğrudan hükümler bulunmasa da, bu yasanın yerleşme ve yapılaşmalara yeni esaslar getirdiği için, dolaylı olarak doğal afet zararlarının azaltılması çalışmalarına yardımcı

olduğu söylenebilir. 1939 yılında 3611 sayılı kanunla Bayındırlık Bakanlığı kuruluş kanunu değiştirilmiş ve Yapı ve İmar İşleri Reisiği adı altında yeni bir birim kurulmuştur” (Göktürk ve Yılmaz, 2001: 8).

1944 yılı öncesinde yapılan çalışmalar daha çok afet sonrası oluşan hasar ve yıkımların onarımı, ilk yardım, sağlık, gıda, konut gibi benzer ihtiyaçlara yönelik yaraları sarmak amacıyla yapılan çalışmalarla sınırlı kalmış, afet öncesi hazırlık ya da önleyici çalışmalar görülmemiştir.

1944 – 1958 Zaman Dilimindeki Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar

“1939-1944 yılları arasında, 26 Aralık 1939 büyük Erzincan depremi ile başlayıp, ortalama olarak 7 ay gibi kısa aralıklarla meydana gelen Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Lâdik ve Bolu-Gerede depremlerinde; 43.319 kişinin ölmesi, 75.000 kişinin yaralanması ve 200.000 civarında yapının yıkılması veya kullanılamaz hale gelmesi üzerine, deprem yol açtığı sonuçların yalnızca yıkılanın yerine yeni ev yaparak çözülemeyeceği, ülkede mutlaka deprem zararlarının azaltılması için bazı çalışmalar yapılmasının da gerektiğini ortaya çıkarmıştır” (Göktürk ve Yılmaz, 2001: 9).

Yaşanılan bu acı deneyim sonucunda Temmuz 1944 tarihinde “4623 Sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. 4623 sayılı kanunda “ülkenin deprem tehlikesi ile karşı karşıya kalacak bölgelerinin tespit edilmesi, bu bölgelerde yapılacak yapılar için bazı özel yaptırımların yönetmelikle zorunlu hale getirilmesi, acil durumlarda uygulanmak üzere il ve ilçelerde yardım ve kurtarma programlarının önceden hazırlanmış olarak bulundurulması, belediyelerin jeolojik etütler yapılmadan yeni gelişme alanlarına izin vermemesi gibi bazı önlemler zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca bu kanun ile depremler sırasında yapılacak işlemler konusunda, yönetici ve halkın görev ve sorumlulukları da açık bir şekilde konu edilmiştir.” Ülkemizde reel manada doğal afet zararlarının en alt seviyelere indirilmesine yönelik çalışmalar bu kanunla başladığını söyleyebiliriz. 1945 yılında Türkiye’nin ilk deprem bölgeleri haritası ile “Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği,” bugünkü adıyla “Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik” hazırlanmış ve

uygulanması zorunlu hale getirilmiştir. “Bayındırlık ve İskân Bakanlığı” bünyesinde 1953 yılında deprem bürosu kurulmuş, 1955 yılında bu büro “DE-SE-YA (deprem-sel-yangın)” şubesi haline getirilmiş ve doğal afet zararlarının azaltılması çalışmaları bu şube tarafından yürütülmeye başlanmıştır (Göktürk ve Yılmaz, 2001: 9).

6785 Sayılı İmar Kanununun yine bu dönemde 1956 yılında hazırlandığını görmekteyiz. “İmar kanunuyla, yerleşme yerlerinin belirlenmesi sırasında, doğal afet tehlikesinin ortaya çıkarılması ve fennî mesuliyet sistemi ile yapı denetimi sağlanması konularına önem ve öncelik verilmiştir.” Bu dönemde meydana gelen depremlerden etkilenen kesimlere, çıkarılan kanunlar ile iskân yardımları yapılmaya devam etmiştir.

1944-1958 yılları arasında afetle mücadele noktasında birtakım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasal düzenlemelerin büyük bir kısmı deprem, yapılaşma ve imar konularında olmuştur. Devlet kurumları olarak bu tarihlerde afetle mücadele edilmesi noktasında bir bilinç oluşmuş ve birtakım düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

1958 – 1999 Zaman Dilimindeki Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar

“1958–1999 tarihleri arasındaki gelişmelerin en önemlisi 1959 tarih ve 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun çıkarılması ile olmuştur. 1988 yılında devletin tüm imkânlarının afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşmasını ve afetzede vatandaşlara en etkin ilk müdahalenin yapılmasını sağlamak amacıyla çıkarılan Afetlere ilişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik ile devam etmiştir. Merkezin temel görevi: Krizi oluşturan olayların önlenmesi, ortadan kaldırılması veya ulusal çıkarlar doğrultusunda sona erdirilmesi amacıyla gereken hazırlık ve faaliyetleri yönlendirmek, hizmet ve faaliyetlerin yönlendirilmesinde, Genelkurmay Başkanlığı, ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon, iş birliği sağlamak olarak ifade edilmiştir” (Aktel ve Çağlar, 2007: 152). Bu dönemde yapılan çalışmalar devletin kurum ve kuruluşlarının afet sonrasında hızlı bir şekilde organize ve koordine olmasının gerekliliği ve afet sonra ilk müdahalenin öneminin vurgulandığı görülmektedir.

1999 Yılı Sonrası Düzenlemeleri Kapsayan Çalışmalar

1999 yılında Marmara depreminden sonra çok sayıda yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yasal düzenlemeler incelendiğinde, bunların büyük bir bölümünün afetlerin sonuçlarına yönelik düzenleyici önlemler olduğu görülüyor. Afetleri önleyici tedbirler olarak getirilen belli başlı düzenlemeler de afetlerin sonuçlarına yönelik tedbirlere nazaran daha azdır. Başbakanlık bünyesinde “Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” kurulmuştur. Başkanlık daha sonra “600 Sayılı KHK” ile genel müdürlük haline getirilmiştir. 2005 yılından önce yürürlükte olan “İl Özel İdareleri Kanununa, Belediyeler Kanununa ve Birlikler Kanununa Göre, ilk yardım ve kurtarma ekipleri görevlendirebilecek, çadır kentler kurabilecek, geçici konutlar yaptırabilecek, bu amaçla mühendislik ve danışmanlık hizmetleri satın alabilecek şekilde ek düzenlemeler yapılmıştır” (Göktürk ve Yılmaz, 2001, 11).

Yine bu dönemde “Yapı Denetimi Hakkında KHK, afet inşaat genel koordinatörlüğü, afet bölge koordinatörlüğü, doğal afet sigortaları kurumu, Türkiye acil durum yönetimi genel müdürlüğü, ulusal deprem konseyi, zorunlu deprem sigortası kurumu, yapı denetiminde mali sorumluluk sigortası sistemi, sivil savunma arama ve kurtarma birliklerinin yaygınlaştırılması, Kızılay’ın yeniden yapılandırılması, iller arası yardımlaşma sistemi gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir” (Uslanmaz, 2004: 77-86).

“Türkiye’deki afet yönetiminin yapılanmasında başta toplam kalite yönetimi anlayışı olmak üzere modern yönetim anlayışlarının yeterince benimsenmediği gözlenmektedir. Oluşacak düzenlemelerde toplam kalite yönetimi gibi modern yönetim anlayışları da afet örgütlenmesinde dikkate alınması gerekir. Toplam kalite yönetimi örgütün ilerlemesi ve gelişmesini sağlamak için problemlerin çözülmesi ve hatta önlenmesi süreci olduğundan, örgütün problem alanlarının tanımlanması ve bu alanlardaki problemlerin çözümlenebilmesi için amaçların belirlenmesi ile işe başlamaktadır.” (Kovancı, 2001: 48).

Türkiye’de Marmara depremi sonucunda afet yönetim sistemimizi yeniden gözden geçirilmesi kesin olarak anlaşılmıştır. Devletin kurum ve kuruluşlarının yetersiz kaldığı, uzman ekiplerin yeterli olmadığı, özel sektöre ihtiyaç duyulduğu

hatta afetle mücadele edebilmek için dış yardım alındığı görülmüştür. 5902 sayılı kanunla afet ve acil durumlarda yetki ve koordinasyonun tek elde toplanması amaçlanmıştır. 5902 sayılı kanunla oluşturulmak istenen afet yönetim modeli, kriz yönetimi önceliğini risk yönetimine bırakmaktadır. Burada amaçlanan afetle mücadelede sadece afet sonrası değil afet oluşmadan ve krize yol açmadan bir risk yönetimi oluşturmaktır. Afetin bütün aşamaları birlikte yönetilip koordinasyon ve yeniden inşa etme çalışmaları başarıya ulaşırsa burada bütünlük afet yönetimi kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Afet yönetimi çok aktörlü bir yapıya sahip olması kaçınılmazdır. Çünkü tek başına AFAD teşkilatı afetin büyüklüğüne göre yeterli sayıda uzman ekip, makine ve teçhizatı bünyesinde bulundurması kuruluş itibarıyla zordur. Bu durum gerek fiziki şartlar gerekse mali olanaklar bakımından mümkün değildir. Dolayısıyla afetle mücadelede birçok kamu kurum ve kuruluşları alt hizmet grubu olarak hizmet vermektedir. AFAD her ne kadar 5902 sayılı kanun ile afetle mücadele tek yetkili kurum olarak belirtilse de, afetin veya acil durumların büyüklüğüne ve niteliğine göre “Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri, Sağlık, Orman ve Su İşleri ve ilgili diğer bakanlıklar ilgili sivil toplum kuruluşları” ile birlikte çalışmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye'nin afet yönetim sisteminde 5902 sayılı kanun ile köklü değişiklikler yapıldığı, afet yönetim sisteminin tıpkı bütün acil numaraların 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünde toplandığı gibi tek merkezden yönetilmesi amaçlanmıştır. Tarihsel süreç kapsamında değerlendirildiğinde afet meydana geldikten sonra birtakım düzenlemeler yapılarak ilerleme kaydedildiği görülmektedir.

1.6.2. Türkiye'nin Afet Yönetiminde Örgütsel Yapısı

Afet konusunda Türkiye'nin teşkilat yapılanması iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar merkez ve taşra teşkilatlanmasından oluşmakta ve alt birimleri de içine almaktadır. “Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu, İç İşleri Bakanlığı ve diğer bakanlıklar merkez teşkilatı oluştururken, taşra teşkilatı ise yerel yönetimler ve mülki yönetimlerden” oluşmaktadır.

Ülkemizde afet yönetiminin etkin ve bütüncül bir kurumsal ve yasal yapıya kavuşturulması amacıyla, “17.06.2009 tarih ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile “Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” kurulmuştur. “Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” adı ile “Afet İşleri Genel Müdürlüğü (Bayındırlık ve İskân Bakanlığı)” ve “Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (İçişleri Bakanlığı)” tek birim yönetiminde birleşmiştir. Afetle ilgili bütün süreçler, bütün bakanlıklar ve bütün kurumlar “İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” emir ve koordinasyonu yönetiminde işlerlik gösterir. Ülke genelinde güvenliği tehdit eden büyüklükteki doğal afetler, teknolojik kazalar ile göç dalgalarında acil durum yönetimini yürütmek ve afet öncesi, anı ve sonrasında faaliyetleri yürütmekle sorumlu kurumlar arasında gerekli koordinasyonu sağlamaktan, “İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” sorumlu birim olarak görev yapmaktadır (<http://docplayer.biz.tr/>, 26.02.2017). Afet yönetiminde çok aktörlü karmaşık yapıdan tek aktörlü ve düzenli bir örgütsel sisteme 5902 sayılı kanunla geçildiğini görmekteyiz. Böylelikle yetki ve sorumluluk karmaşası minimize edilmiştir.

1.6.2.1. Merkez Teşkilatlanması

Türkiye’de acil ve afet durum yönetiminin merkez teşkilatını İç İşleri Bakanlığına bağlı AFAD ve AADYM ile diğer bakanlık ve ilgili kuruluşların afet ve acil durum yönetim merkezlerinden oluşmaktadır. 5902 sayılı kanunda AFAD’ın faaliyete geçmesi ile birlikte İçişleri Bakanlığı’na bağlı “Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Başbakanlığa bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü” kaldırılmış ve afetle ilk müdahale ve mücadele tek merkezde toplanılmak istenilmiştir. “5902 sayılı kanunda afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması hususlarının oluşturduğu ilk maddede belirtilmektedir.” Başkanlığın teşkilatlanması kurullar ve daire başkanlıkları şeklinde

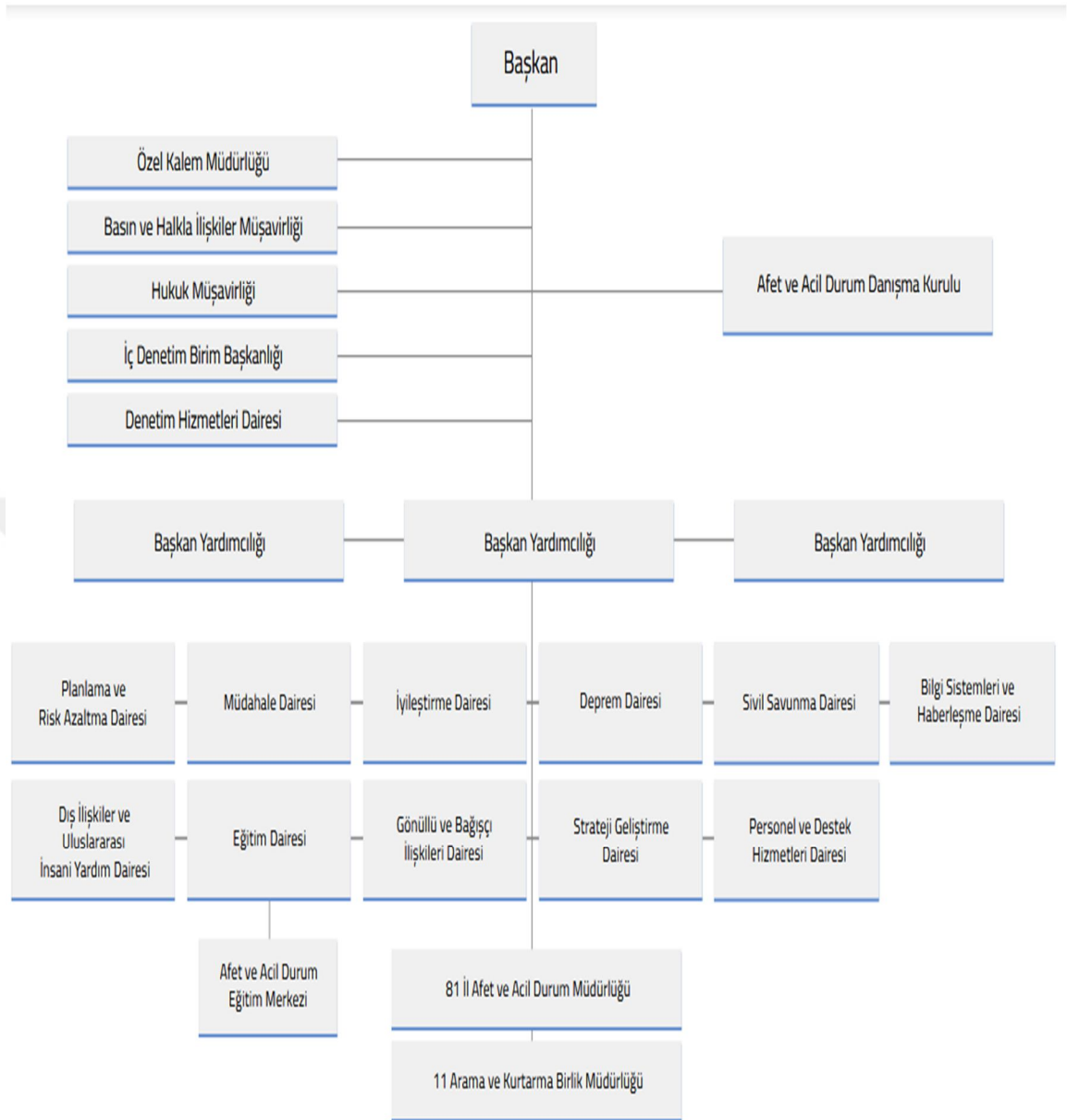
olmuştur. 5902 sayılı kanun ile “Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu, Deprem Danışma Kurulu, Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu” olmak üzere üç kurulun kurulması öngörülmüştür. Muhtemel afet olaylarına ve çeşitlerine yönelik olarak da Bakanlar Kurulu kararı ile afet danışma kurulları kurulabileceği kanunda belirtilmektedir (5902 Sayılı Kanun, 2009: Md. 3-5).

Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (15/07/2018) ile AFAD İç İşleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kararnameye göre;

Başkanlık merkez ve taşra teşkilatından meydana gelir. Başkanlık merkez teşkilatı aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşur:

“a) Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı, b) Müdahale Dairesi Başkanlığı, c) İyileştirme Dairesi Başkanlığı, ç) Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı, d) Deprem Dairesi Başkanlığı, e) Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, f) Eğitim Dairesi Başkanlığı, g) Dış İlişkiler ve Uluslararası İnsani Yardım Dairesi Başkanlığı. ğ) Gönüllü ve Bağışçı İlişkileri Dairesi Başkanlığı, h) Denetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, ı) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, i) Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Dairesi Başkanlığı, j) Hukuk Müşavirliği” birimlerinden oluşur. Başkanlık Özel Kalem Müdürlüğü, Denetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği doğrudan Başkana bağlı olarak görev yapar.

Şekil 6: AFAD Teşkilat Şeması

Kaynak: www.afad.gov.tr, 14.02.2019

1.6.2.2. Taşra Teşkilatlanması

Marmara depremi afetle mücadelede noktasında çok önemli kararlar alınmasının önünü açmıştır. “17 Haziran 2009 yılında 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurumlar tek çatı altında

birleştirildi. Bütün illerde “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” kurulmuştur. Vali illerde İAADM’lerin sevk ve idaresini yürütür. Vali, afet ve acil durum il müdürü ile diğer personelin atamasını yapmakla görevlidir. Kriz yönetimini kararının alınması ve afet yönetiminin yerini kriz yönetimine bırakmasına İç İşleri Bakanlığı, AADYM veya illerde kurulan AFAD gerekli görürse bu kararı almaya yetkilidir. İl ve ilçelerdeki afet yönetim merkezleri “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelikte belirtilen il kurtarma ve yardım komitesi, il ve ilçelerde kaymakamın başkanlığında ilçe kurtarma ve yardım komitesi kurulur daha sonra bu komiteler kriz merkezine dönüştürülür.” (5902 Sayılı Kanun, 2009).

İAADM’nin görevlerine 5902 Sayılı Kanununun 18.maddesinde değinilmiştir:

- İl’deki “afet ve acil durum tehlike ve risklerini” analiz etmek,
- Acil durum ve afet önleme ve müdahale il planlarını hazırlarken mahalli idareler ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyon içinde yapmak ve yürütmek,
- Vilayette bulunan “afet ve acil durum yönetimi” merkezinin koordinasyonunu ve yönetimini üstlenmek,
- Meydana gelen afet olaylarının sonucunda ortaya çıkan can ve mal kaybını, hasar tespitini yapmak ve raporlamak,
- İl ve ilçe bazında kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarında da afet ve acil durumlara ait eğitim etkinliklerini sürdürmek,
- STK’lar ile “gönüllü kişilerin afet ve acil durum yönetimi ile ilgili akreditasyonunu yapmak ve belgelemek,”
- İl ve ilçe bazında sivil savunma planlarını hazırlamak ve yürütülmesini sağlamak,
- Afetle etkin ve verimli mücadele edilebilmesi için “gerekli arama ve kurtarma malzemeleri ile halkın barınma, beslenme, sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılacak gıda, araç, gereç ve malzemeler için depoların” kurulmasının yapılmasını, gerekli sığınak bilgilerinin raporlanmasını sağlamak,

- İlde 5902 sayılı kanunda yer alan seferberlik ve savaş hazırlıkları ile sivil savunma hizmetlerine ilişkin görevlerin yürütülmesini üstlenmek,
- Bütçe tekliflerini yıllık olarak hazırlamak ve sunmak,
- İlde bulunan kurtarma ve yardım komitesinin sekretaryasını üstlenmek,
- Kimyevi, “biyolojik, radyolojik ve nükleer maddelerin tespiti, teşhisi ve arındırması ile ilgili hizmetleri yürütmek, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği, koordinasyonun ve iletişim ağının sağlanması,”
- Afad Başkanının ve valinin vereceği diğer görevleri yapmaktır.

Konya İAADM örgütsel şemasında bulunan alt grup müdürlükler ise “Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdürlüğü”, “İyileştirme Şube Müdürlüğü”, “Eğitim Şube Müdürlüğü”, ”Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü”, ”Yönetim Hizmetleri Şube Müdürlüğü”, “Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri’nden” oluşmaktadır.

Şekil 7: Konya İAADM Şeması

Kaynak: konya.afad.gov.tr, 26.02.2017

1.6.3. Türkiye’de Afet Mevzuatı

SAYI	AFET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ MEVZUAT	RG TARİHİ VE NUMARASI
5902	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	17.6.2009 - 27261
7126	Sivil Savunma Kanunu	13.06.1958 - 9931
6/3150	Sivil Savunma İle İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü	18.07.1964 - 11757
4/11715	Sivil Savunma Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esaslar Hakkında Nizamname	06.07.1959 - 10245
4/11635	Sivil Müdafada Vekaletlerarası İş birliği ve Karşılıklı Yardım Nizamnamesi	26.06.1959 - 10237
6/624	107 Sayılı Kanuna Göre İhdas Edilen Sivil Savunma Kadrolarına Tayin Olunan Personelin Terfi, Nakil, Cezalandırma ve Denetlemeleri Hakkında Tüzük	05.07.1962 - 11146
24.07.1985 - 85/9727	Radyasyon Güvenliği Tüzüğü	07.09.1985 - 18861
12325	Sivil Savunma Bakımından Halk Tarafından Yapılacak Teşkilât ve Almacak Tedbirler Hakkında Yönetmelik	17.06.1966 - 12325
12283	Hassas Bölgelerde Kurulacak Hastaneler Servisine Ait Planlama, Teşkilât, İkmal ve Diğer Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik	26.04.1966 - 12283
2001/3275	Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği	12.12.2001-24611
23999	Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği	24.03.2000-23999
88/12777	Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik	8.5.1988 - 19808

Tablo 1: Afet Yönetimi İle İlgili Mevzuat

Kaynak: (Kemaloğlu, 2015: 142).

Ülkemizde afet yönetimi ile ilgili olarak başta “5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” olmak üzere, “tüzükler”, “nizamnameler”, “yönetmelik”, “yönerge ve birtakım esaslar” yer almaktadır. İlgili mevzuatlar yukarıda bir tablo halinde gösterilmiştir.

Ülkemizde 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin akabinde “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uyum amacıyla bazı kanun ve KHK'lerde değişiklik yapan KHK, Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlandı.” Birçok yasada bulunan "Başbakan" ve "Başbakanlık" ifadeleri "Cumhurbaşkanlığı" olarak değiştirildi. “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan “4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına” bağlanmıştır. Bu bağlamda “4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesini de “Türkiye’de Afet Yönetimi Mevzuatına” ekleyebiliriz.

1.6.4. Kamu Yönetiminde Kriz ve Afet Yönetim Sistemindeki Problemler

Osmanlıdan günümüze farklı türde afetlerle mücadele edilmiş ve bu afetlerin yol açtığı kriz ortamında kurtulmak için bazen padişah fermanları bazen çıkarılan kanunlarla normalleştirme süreci devam etmiştir. Afet yönetim sistemimizde ne gibi sorunlar olduğu Marmara depremi ile gün yüzüne çıkmıştır. Depremden sonra birçok düzenleme ile yeni sistemler oluşturulmasına rağmen aşılamayan bazı sorunlar bulunmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz kriz ve afet yönetiminin başlıca sorun alanları “kriz ve afet yönetim anlayışından kaynaklanan sorunlar, mevzuattan kaynaklanan sorunlar, örgütlenmeden kaynaklanan sorunlar, kamu yönetimimizin yapısından kaynaklanan sorunlar, mali sorunlar ile eğitim sorunları” olduğunu söyleyebiliriz. Çalışmamızın bu bölümünde afet yönetim sistemimizde yer edinmiş sorunlara değinilecektir.

1.6.4.1.Kriz ve Afet Yönetimi Yapısından Kaynaklanan Problemler

Kriz ve afet yönetim anlayışı, kültüre, iklime, ülkelere hatta illere göre farklılık gösterebilmektedir. Çünkü bölgenin fiziki şartları, doğal ya da yapay bir afetin meydana gelme olasılığına göre bu anlayış değişiklik gösterecektir.

Afet yönetim sistemini ileri seviyelere taşıyan ülkelerde kriz ve afet yönetim anlayışlarını dikkate aldığımızda “çağdaş bir afet yönetiminin, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi için afete yol açabilecek tehlike ve risklerin önceden tanınması ve bu tehlike ve riskleri muhtemel bir afet olmadan önce önleyecek ve zararlarını en aza indirecek önlemlerin rasyonel yöntemlerle alındığı ve bu süreç içinde bireylerden başlayarak toplumun ve kamu yönetiminin her düzeyine görevler yüklendiği bir anlayış çerçevesinde oluşturulması gerektiği” ortaya çıkmaktadır (Ergünay, 2008: 99). Afetle mücadele ederken toplumun ve kamunun bütün kesimlerinin afet oluştuktan sonra duyarsız kalmaması gereklidir. Afeti tecrübe edinen toplumlar daha sonra afet oluşması halinde daha bilinçli ve etkili mücadele edeceklerdir.

2009 yılından önce afet ve kriz yönetimi anlayışında kurum ve kuruluşların yalnızca afet meydana geldikten sonra mücadele etme, yaraları sarma, iyileştirme aşamalarının olduğu bilinmektedir. Afet meydana gelmeden önce yapılacak hazırlık ve önleme aşamaları afet yönetim anlayışı içerisinde görülmemiştir. 5902 sayılı kanun bütünlük afet yönetimini benimsemiş afetin bütün aşamalarına hazır olunmasını, kurum ve kuruluşların bu şekilde koordinasyon sağlamalarını istemektedir.

Kriz yönetimi birçok platformda karşımıza çıkmaktadır. Kriz yönetimi kavramı yalnızca afet yönetimi kavramı ile özdeşleştirilmemelidir. Çünkü kriz yönetimi ekonomi, askeri, idari, göç hareketleri, siyasal düzen, salgın hastalıklar gibi daha geniş bir platformda yer almaktadır. Bu yüzden kriz yönetimi kamu sektörü ve özel sektör tarafından özümsemeli, acil eylem planlarının yapılması gerekmektedir (Filiz, 2007: 250). Son yıllarda kriz yönetimi kamu yönetimi içerisinde hem teorik hem de uygulamada geniş yer tutmakla birlikte farklı disiplinler tarafından da kullanılmaktadır.

1.6.4.2. Mevzuat Yapısından Kaynaklanan Problemler

Afet yönetim sistemimiz 2009 yılına kadar farklı mevzuat kaynaklarından beslenen karmaşık yapıya sahip durumdaydı. Mevzuat sistemindeki bu farklılık hem örgütsel yapı hem de yetkilendirme ve koordinasyon yapısında kurumlar arası

çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çatışmaların 2009 yılında çıkarılan “5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile giderildiğini görmekteyiz.

5902 Sayılı Kanunun 1. ve 2. maddelerini incelediğimizde mevzuattan kaynaklanan sorunların tanzim edildiğini, yetki, görev ve sorumlulukların düzenlendiğini görmekteyiz.

5902 Sayılı Kanun (Madde1-2)’a göre, kanunun amacı, “afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulması, teşkilatı ile görev ve yetkilerini düzenlemektir. Başbakan, Başkanlıkla ilgili yetkilerini bir bakan aracılığı ile kullanabilir. Bu kanun; afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması hususlarını kapsamaktadır” şeklinde açıklanmaktadır.

703 sayılı KHK, “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 9 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlandı. Bu düzenleme ile birlikte Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bazı kanun ve kanun hükmünde kararnelerde değişiklik yapılması; 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 2/7/2018 tarihinde kararlaştırılmıştır. Yapılan düzenlemeler 62. Maddede detaylı bir şekilde aktarılmaktadır.

703 sayılı KHK Madde 62- 29/5/2009 tarihli ve “5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun”;

a) Adı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile ilgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" şeklinde değiştirilmiştir.

b) “23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bu Kanun" ibaresi "Kanunlarla ve afet ve acil durum yönetimine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan "kanunlarla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle" ibaresi eklenmiştir.”

c) “1 ila 14 üncü, 16 ila 22 nci maddeleri, 24 ila 26 ncı maddeleri, ek 1 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları ve geçici 1 ila geçici 7 nci maddeleri ve eki (I) sayılı Cetvel yürürlükten kaldırılmıştır.”

Bu bilgiler ışığında 703 Sayılı KHK'nın 62. maddesini incelediğimizde mevzuattan kaynaklanan sorunların yeniden tanzim edildiğini, yetki, görev ve sorumlulukların düzenlendiğini görmekteyiz. 703 Sayılı KHK ile 5902 sayılı kanunun 1. ve 2. Maddelerinin mülga edildiğini ve 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 30. Maddesinde yeniden düzenlendiğini görmekteyiz.

Madde 30 - (1) Bu Bölümün amacı, “afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulması, teşkilatı ile görev ve yetkilerini düzenlemektir.”

(2) Bu Bölüm; “afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve risk azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, yurt içinde ve yurt dışında insani yardım operasyonlarının yapılması ve koordine edilmesi ile bu konularda politika önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması hususlarını kapsar.”

Afet yönetim sistemi mevzuatta il bazında örgütlenmeye daha çok önem vermesi ilçelerde afet olaylarında bir takım sorunları da beraberinde getirecektir. İlçe merkezleri ve mahalleleri ihmal edildiği için buradaki afetzedelere deneyimleri ekiplerin müdahale etmesi zaman alacaktır. 5902 sayılı Kanun merkez ilçe dışındaki ilçeler için görev ve yetki bazında net bir ifade kullanmamıştır.

1.6.4.3. Örgütlenme Yapısından Kaynaklanan Problemler

5902 sayılı kanundan önceki düzenlemelerde afet yönetimin sisteminde çok aktörlü bir yapının varlığından söz edebiliriz. Dolayısıyla görev ve yetkilerde özellikle sorumluluk alanının ve ilgili kurumun belirlenmesinde sorunlar çok fazla yaşanmaktaydı. 5902 sayılı kanunla afetle mücadele noktasında tek elden ve üst sorumluluk noktasında kurulan AFAD birimi örgütlenme sorununu en aza indirmektedir. Afet yönetiminin “merkeziyetçi ve hiyerarşik” bir yapıda olması koordinasyonun hızlı ve etkili olmasını zayıflatabilir. Bu nedenle “yerel yönetimlerin merkezden bağımsız afetle mücadelede etkin rol alacağı yapılar” oluşturulması gerekmektedir. Örneğin itfaiye birimi ile AFAD biriminin birleştirilmesi ve itfaiyelerin belediyelerden ayrılarak ilçelerde oluşturulan AFAD birimlerinin bünyesinde çalışmalarını merkezden uzak, afet riski yüksek konumda bulunan yerleşim yerlerinde afetle mücadele edilmesi daha hızlı ve etkin olacaktır.

1.6.4.4. Türk Kamu Yönetiminin Yapısından Kaynaklanan Problemler

Türk idari teşkilat yapısının en sarıh hususiyeti “merkeziyetçi, vesayetçi ve katı bir hiyerarşik yapıya” sahiptir (Saran, 2004: 136). *“Bu yapının doğal sonucu olarak yetki görev ve sorumluluk alanlarında bir dengesizlik ve koordinasyon sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu durum örgütsel etkililiği de azaltmaktadır. Aynı görev için birden fazla kuruluş yetkilendirildiğinde görev ortada kalmakta, dolayısıyla görevsel etkililik azalmaktadır. Görevlerin dağılımında ve düzenlenmesinde görev ve örgüt ile çevresel etkenlerin ve değişkenlerin göz önüne alınmaması çoğu kuruluşta hizmet üretmeyen alt birimlerin oluşmasına neden olmaktadır”* (KAYA Projesi, 1991: 5). Kamu yönetiminin mevcut yapısına muvazi olarak “merkeziyetçi ve hiyerarşik bir şekilde örgütlenen kriz ve afet yönetimi sistemimizde bir yapamama sorunundan ziyade bir yapmama/yapılamama sorununu” ortaya çıkmaktadır (Yavaş, 2001: 125).

Yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektör kuruluşlarının ve halkın yönetime katılmasına engel olan bu bürokratik yapı 5902 sayılı yasa ile kırılmak istense de henüz bu konuda olması gereken seviyeye gelinmiş değildir.

Mevzuatta afetlerin yol açtığı zararların azaltılmasına yönelik eksiklikler görülmektedir. Mevzuatın daha kapsamlı olarak yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

1.6.4.5. Mali Problemler

Türkiye’de afet yönetimi için ayrılan kaynaklar yalnızca afet sonrası oluşturulmakta ve oluşan afetin etkilerine göre bütçeden kaynak aktarılmaktadır. Marmara ve Düzce depremlerinde oluşan hasarları ortadan kaldırmak ve normalleştirme çalışmaları yapmak için kamunun daha önceden afetler için ayrılmış bir mali kaynağının olmadığını göstermektedir. Depreme hasarlarını karşılamak amacıyla zorunlu deprem sigortası sistemi geliştirilerek vatandaşlar tarafından belli bir prim ödenerek konutlar sigortalanmış olmaktadır. Buradaki mali kaynak yalnızca deprem olması halinde kullanılacak ve bu kaynaktan sigortalı kişiler faydalanabilecektir.

5902 sayılı kanun (Madde 23) “kaynak yönetimiyle ilgili olarak Başkanlık bütçesi oluşturulduğunu afet ve acil durumlarda ödeneklerin bu hesaptan aktarılacağını, yine kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler de, yukarıda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere Başkanlık hesabına aktarma yapabileceğinden bahsetmektedir.” İl merkezlerinden uzak kırsal alanlarda afet oluşması halinde ilk müdahaleler genellikle yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Yerel yönetimlerin afetin büyüklüğüne göre afetle mücadele edebilmesi mali açıdan her zaman mümkün olmayabilir. Böyle bir durumda mali kaynak aktarımı bürokrasi engeliyle karşı karşıya kalarak gecikmesi muhtemel olacaktır.

1.6.4.6. Eğitimle İlgili Problemler

Afetle mücadele noktasında uzman bir kamu personelinin almış olduğu eğitim, afet anında veya sonrasında doğru kararlar vererek ve yönlendirmeler yaparak afetin meydana getireceği olumsuz sonuçları en aza indirgenmesinde önemli rol oynayacaktır. Afetler hakkında bilgi alan ve afet farkındalığı oluşan vatandaşlar afet anında ilk müdahale safhasından son safhaya kadar elde ettiği bilgi ve tecrübeyi kullanacaktır. Fakat ülkemizde afet eğitimleri yeterli düzeyde yapılmamaktadır.

Afetle mücadele edebilmek için toplumda afet bilincini oluşturmanın yolu eğitimden geçmektedir. AFAD kamu kurum ve kuruluşlarına, özel sektör kuruluşlarına eğitimler düzenlemektedir.

5902 sayılı kanun (Madde 8, 13, 18, 25)'a göre eğitimle ilgili yapmış olduğu yapılan düzenlemeler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- "Bu kanunla kaldırılan Sivil Savunma Genel Müdürlüğünün merkez teşkilatında yer alan Sivil Savunma Kolejinin adı, Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi olarak değiştirilmiştir"

- "Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanlığına eğitimle ilgili olarak, Afet ve acil durumlar hakkında halkı bilgilendirme, bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları yapmak, Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezinin iş ve işlemlerini yürütmek ve eğitim faaliyetleri ve tatbikatları yapmak veya yaptırmak görevleri verilmiştir"

- "Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığına eğitimle ilgili olarak, Başkanlık personelinin eğitim çalışmalarını yürütmek görevi verilmiştir"

- "Taşra teşkilatında yer alan il afet ve acil durum müdürlüklerinin eğitimle ilgili olan görevi afet ve acil durumlara ilişkin eğitim faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" olarak" belirtilmiştir.

5902 sayılı kanunun Madde 8, 13, 18 703 nolu KHK ile mülga edilmiştir. 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Eğitim Dairesi Başkanlığının görevleri ise 42. Maddede şu şekilde belirtilmektedir:

a) "Başkanlığın görev ve sorumluluk alanına ilişkin konularda kamuoyuna yönelik eğitici, aydınlatıcı ve bilinçlendirici faaliyetler yürütmek, topluma yönelik eğitimler düzenlemek, bu konuda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektörle işbirliği yapmak"

b) "Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi Müdürlüğünün iş ve işlemlerini yürütmek"

c) “Başkanlığın görev ve sorumluluk alanına giren konularda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektörle işbirliği içerisinde tatbikatlar yapmak veya yaptırmak”

ç) “Başkanlık personeli ile Başkanlığın görev ve sorumluluk alanındaki hizmetleri yerine getirecek diğer kurum ve kuruluş personelinin yetiştirilmesi, eğitilmesi ve bilgi düzeylerinin yükseltilmesi için gerekli programları planlamak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak; hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve yürütülmesini sağlamak ve değerlendirmek, görevde yükselme ve unvan değişikliği eğitimini planlamak, sınavlarını yapmak veya yaptırmak”

d) “Başkanlığın görev ve sorumluluk alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaçları doğrultusunda eğitim politikası belirlemek, eylem planı oluşturmak ve bu çerçevede eğitim programları oluşturulmasını sağlamak”

e) “Başkanlığın görev ve faaliyetleri ile ilgili konularda seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek”

f) “Başkanlığın görev ve sorumluluk alanına giren konularda görsel, işitsel ve yazılı dokümanların basım ve yayımını yapmak veya yaptırmak, bu alandaki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, yapılan yayınları takip etmek, afet ve acil durum yönetimine ilişkin ulusal ve uluslararası yayınları ve bilimsel çalışmaları izlemek, derlemek, tasnif etmek ve ilgili dairelere bildirmek, kütüphane hizmetleri vermek ve bu konularla ilgili süreli ve süresiz yayınlar çıkarmak”

g) “Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yapmak” olarak sıralanmaktadır.

2. BÖLÜM – KRİZ VE KRİZ YÖNETİMİ

2.1. Kriz Kavramı

Kriz kavramı öncelikli olarak tıp alanında kullanılmış, daha sonraları birçok bilim dalında sıklıkla kullanılır hale gelmiştir (Hatemi, 1999: 17).

Dinçer (1998:385)'e göre kriz; “beklenmeyen ve önceden sezilemeyen, acele yanıt verilmesi gereken, örgütlerin önleme ve uyum mekanizmalarını etkisiz hale getirerek mevcut değerlerini amaçlarını ve varsayımlarını tehdit eden gerilim durumudur.”

İşyerinde bireyler arasında büyük bir huzursuzluğa neden olan ani ve beklenmedik bir olay organizasyon krizidir. Diğer bir söyleyişle kriz, çalışanları rahatsız eden ve organizasyonda istikrarsızlığa yol açan herhangi bir acil durum olarak tanımlanmaktadır. Kriz, bir bütün olarak bireysel, grup, örgüt veya toplumu etkiler, organizasyona zarar veren bir dizi rahatsız edici olaydır ve genellikle kısa bir sürede ortaya çıkar. Kriz bireyler arasında bir korku ve tehdit duygusu tetikler (www.managementstudyguide.com, 01.05.2018).

Demir ve Acar (2015: 65)'a göre, sosyal bilimlerde kriz, “beklenmedik bir sosyal, ekonomik veya psikolojik gelişme karşısında normal ilişkilerin ciddi olarak sarsılması, karşılaşılan sorunun halledilmesi için mevcut çözüm yollarının yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan ve çaresizlikle iç içe gelişen gerilim durumu” olarak açıklanmıştır.

Ergünay (2005:9)'a göre “kriz toplumlardaki normal işleyiş ve düzeni bozarak, muhtemel olumsuz sonuçlar doğurabilecek, fiziksel, ekonomik, sosyal ve politik nedenlerin sebep olduğu bütün tehlikeli durumlar ya da toplumsal sistemi dolayısıyla toplumun temel değerlerini büyük ölçüde tehdit eden zaman baskısının ve stresin olduğu ve bu baskı ve stres altında karar almayı gerektiren durumlar olarak” adlandırılır.”

Bir kriz, aynı zamanda sonrakileri de tecrübe edinebilmektedir. En iyi şekilde formüle edilmiş kriz planları ve örgütlenme bir örgütün bir krizle başa çıkmak için

gereken yeteneklere sahip olmaması durumunda işe yaramayacaktır. Her ne kadar planlama ve hızlı bir şekilde düşünme ve harekete geçme kabiliyeti kesinlikle gerekli ve istenen nitelikte olsa da, bunları gerçekleştirme yeteneği olmadan da bir anlam ifade etmeyecektir. Bir krizin bütün bir organizasyonu yok edebilecek veya etkileyebilecek bir olay olduğu konusunda genel bir fikir birliği olmasına rağmen, evrensel olarak kabul edilen bir kriz tanımı yoktur. Bir kriz, bir büyüme, büyük bir ürün grubu, bir iş birimi ya da benzerlerinin varlığını etkileyebilir. Bir kriz ayrıca bir kurumun finansal performansına da zarar verebilir. Bir kriz tüketicilerin, çalışanların, çevredeki topluluğun ve çevrenin sağlığını ve esenliğini de zedeleyebilir. Son olarak, bir kriz halkın bir kurumdaki temel güveni veya inancını, itibarını ve imajını tahrip edebilir. Etkili bir kriz yönetimi çoğu kuruluşun daha hızlı toparlanmasını ve geçmiş krizlerden daha fazla şey öğrenmesini sağlamaktadır (Mitroff vd., 1996: 5-7)

2.2. Krizin Özellikleri

Yaşadığımız gündelik hayatta ani değişimler, olaylar ve farklı birçok durumla karşı karşıya gelmekte bazen ise bu durumlara maruz kalmaktayız. Fakat karşımıza çıkan bizi zor durumda bırakan her olayı kriz olarak nitelendiremeyiz. Herhangi bir durumu kriz olarak adlandırabilmek için o durumun, afet ya da mevcut durumdaki ani değişimin bir takım özelliklere sahip olması gerekir. Krizin varlığından söz edebilmek için bu şartların oluşması gereklidir.

“Krizler ani ve beklenmedik şekilde ortaya çıktıkları için öncelikle karar verme mekanizmalarında ve krizden etkilenen tüm bireylerde yüksek oranda stres oluştururlar. Bu stres sonucunda baskı, belirsizlik, korku, endişe ve panik durumları ortaya çıkar. Oluşan bu gergin ortam idarecilerin ve iş görenlerin akılcı olmayan kararlar vermesine yol açabilir” (Filiz, 2007: 9; Karaköse, 2007: 5).

“Krizlerin en az zararla atlatılabilmesi, denetim altına alınabilmesi ve etkin bir şekilde müdahale edilebilmesi için hızlı karar almak ve hareket etmek gereklidir. Bu ise zaten beklenmeyen bir durum olan krizi yönetmede zaman baskısına yol açabilir.” (Tosun, 2002:3; Sezgin, 2003:183, Kırdar ve Demir, 2007: 95-96).

Krizler henüz ortaya çıkmadan önce birtakım belirtileri fark edilir. Bu belirtilerin farkına varan kurumların ve yöneticilerin tedbir almaları gerekebilir. Fakat krizi oluşturan etkenler çok fazla sayıda olabilir. Bu etkenlerin her biri için önleyici tedbirler almanın mümkün olmadığı durumlar olabilir. Bu yüzden dolayı krizi önleme çalışmaları yetersiz olabilirken kriz anı yönetim ve iyileştirme aşamasına geçilmesi söz konusu olabilmektedir (Filiz, 2007:9; Narbay, 2006:7; Sezgin, 2003: 183).

Kriz zamanları örgütler ve idareciler açısından sıra dışı dönemlerdir. Kriz dönemlerinde olağan durumlarda yapılmak istenen “yenilikler ve değişim hareketleri” daha rahat gerçekleştirilebilir. Örgütün veya idarecilerin önündeki yeniliklere karşı olan mukavemet düşüktür. Kriz dönemleri örgüt ve çalışanları açısından fırsata çevirmek için elverişli zamanlardır. Çünkü etkili idare edilen kriz yönetim süreci örgüt veya yönetici için ihmal edilen ve gözden kaçırılan risklerin önlenmesi açısından tekrar revize edilmek ve daha sağlam ilerleme kaydedebilmek açısından iyi değerlendirilmelidir. Örgüt için ters giden negatif durumlardan ders çıkararak bu durum pozitif duruma evrilebilir (Tosun, 2002: 7; Aksu, 2008: 26-27).

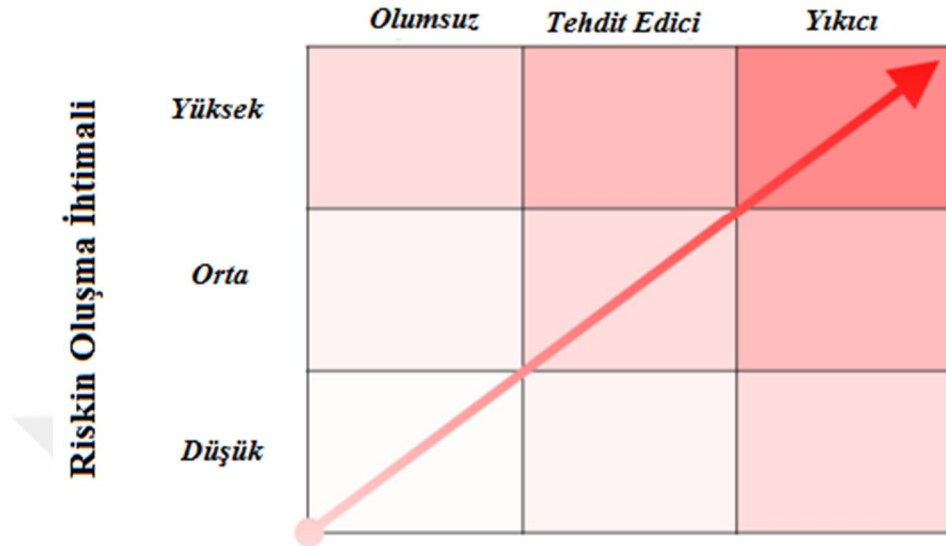
2.3. Winterling Kriz Matrixi

Kriz matrisi, Klaus Winterling tarafından tasarlanmıştır. Matris, risk yönetimi ve kriz yönetiminde kullanılan analitik tekniklerden biridir. Matris iki kategoriye göre risk kategorizasyonuna izin verir:

- Belirli bir zamanda bir riskin oluşma ihtimali matrisi üç olasılık tanımlar - düşük, orta ve yüksek.
- Bir kurum üzerindeki risk etkileri matrisinin üç etki seviyesi üzerinde değerlendirilebiliriz; olumsuz, tehdit edici ve yıkıcı.

Matris aşağıdaki gibi grafik olarak gösterilmiştir:

Örgüt Üzerindeki Etkileri

Riskin oluşma ihtimali yükselirse, çapraz olarak yukarı doğru hareket ederse, risk yönetimi ve kriz yönetimi içinde buna daha fazla dikkat edilmelidir. Risk oluşma ihtimali arttıkça örgüt üzerindeki etkileri de yıkıcı olacaktır (www.managementmania.com, 01.05.2018).

2.4. Kriz Yönetimi Kavramı

Genel anlamda “kriz yönetimi olası krizlerin farkında olup oluşabilecek zararları en aza indirmeyi ve aynı zamanda kurum ve kuruluşlar adına krizden elde edilebilecek fırsatlardan yararlanma çalışmalarını içeren faaliyetler bütünüdür. Başka bir ifade ile kriz yönetimi, kamu ve özel işletmelerin normal faaliyetlerinin devamını sağlayacak etkileşenlerinin kayıplarını en aza indirerek bu çerçevede yapılan sistematik bir süreç olarak tanımlanmaktadır” (Pearson ve Clair, 2008: 3). “Kriz yönetimi, bir örgüte ve onun paydaşlarına yönelik tehditlerin tanımlanması ve organizasyonun bu tehditlerle baş etmede kullandığı yöntemlerdir. Küresel olayların öngörülemezliği nedeniyle kuruluşlar, iş yapma biçiminde köklü değişiklikler durumuyla karşı karşıya kalacaklardır. Kriz yönetimi genellikle kararların kısa bir süre içinde ve çoğunlukla bir olay gerçekleştikten sonra yapılmasını gerektirir. Bir kriz olayında belirsizliği azaltmak için kuruluşlar genellikle bir kriz yönetimi planı

hazırlar ve kriz yönetimini bu kapsamda yürütürler” (www.investopedia.com, 14.03.2017).

Alışıl gelmiş herhangi bir yönetim uygulamasından farklı olarak kriz yönetiminden bahsedebilmemiz için sıra dışı olaylar meydana gelmesi gerekir. Çünkü kriz yönetimi sıradan durumların dışındaki yönetim uygulamalarını kapsamaktadır. Krizin en çok hissedildiği anda karar verme süreci ile ilişkilendirilen bu yönetim tarzı, krizden korunma ve krize hazırlanma aşamaları ile ilk müdahalenin ardından kurtarma ve değişim süreçlerin de kapsamaktadır (Boin, 2004: 168).

Filiz (2007: 18-19)’e göre “kriz yönetimi olası kriz durumlarına karşı kriz sinyallerini alma, yorumlama, mümkün ise; krizi engelleme, kriz engellenemeyip meydana geldikten sonra ise; gerek bireysel, gerek örgütsel gerekse ülke düzeyinde hedef, amaç ve menfaatler korunarak krizin en az zararla atlatılmasını sağlama; kriz sonrası dönemde ise gerekli derslerin alınıp iyileştirme ve yeniden inşa amacıyla gereken plan, program ve politikaların uygulanması, kontrolü, denetimi gibi özel nitelikli faaliyetleri içeren; olağan dönemlerden farklı özellikler gösteren bir süreç ve yönetim modeli olarak tanımlamıştır.”

Mitroff (1987:283) “kriz yönetimi, krizin işletmeye olan potansiyel zararını en aza indirmeye ve durumun kontrol altına alınmasına yardımcı olmaya yarayan bir fonksiyon ve krizden elde edilebilecek fırsatlardan yararlanmayı da içeren faaliyetler bütünü” olarak ifade etmiştir.

“Doğası gereği özel nitelikli bir yönetim anlayışını gerektiren krizlerin ortaya çıkmasını önlemek, bu yapılamazsa krizin olumsuz etkilerini en aza indirmek ve hatta krizin ortaya çıkardığı bazı fırsatları değerlendirerek kriz öncesi durumdan daha iyi bir seviyeye gelmek için yapılacak düzenlemeler kriz yönetimi kavramı altında yeni bir yönetim modeli geliştirilmesine yol açmıştır” (Aykaç, 2001:124).

Kriz yönetimi sürecinin her alanında nasıl bir performans sergilediği, medya ve toplumun örgütü olumlu bir şekilde bir kahraman veya kurban olarak mı yoksa kötü muamele olarak mı kötü algıladığını belirler. Bir krizin yanlış yönetilmesi, etiketi kötüye kullanmanın en kesin yollarından biridir. Yanlış yönetilirse, neredeyse tüm krizler ikincil ve potansiyel olarak daha kötü bir krize yol açar ve genellikle

kuruluşun itibarına uzun vadede zarar verir. Bir krizde sadece acil müdahale gerektiren konulara katılmaya değil, aynı zamanda onların acil eylemlerinin gelecekteki eylemleri nasıl etkileyeceğini öngörmelerine de ihtiyaç vardır (Mitroff vd., 1996: 26)

Kriz yönetimine ihtiyaç duyulmasının nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır: (www.managementstudyguide.com, 16.04.2018)

- Kriz Yönetimi, bireyleri beklenmedik gelişmelere ve kurumdaki cesaret ve kararlılıkla olumsuz koşullarla yüzleşmeye hazırlar.
- Çalışanlar organizasyondaki ani değişikliklere iyi uyum sağlar.
- Çalışanlar kriz nedenlerini anlayabilir ve analiz edebilir ve bununla mümkün olan en iyi şekilde baş edebilirler.
- Kriz Yönetimi, yöneticilerin belirsiz koşullardan ortaya çıkacak stratejiler geliştirmelerine ve ayrıca gelecekteki hareket yollarına karar vermelerine yardımcı olur.
- Kriz Yönetimi, yöneticilerin krizin erken belirtilerini hissetmelerine yardımcı olur, çalışanlarını sonradan uyarır ve aynı zamanda gerekli önlemleri alır.

Kriz yönetiminin sahip olduğu birtakım özellikler ise: (www.managementstudyguide.com, 16.04.2018)

- Kriz Yönetimi, yöneticilerin yanı sıra çalışanların, krize ve organizasyonda belirsizliğe yol açabilecek olayları analiz etmelerine ve anlamasına yardımcı olan faaliyetleri ve süreçleri içerir.
- Kriz Yönetimi, yöneticilerin ve çalışanların organizasyon kültüründeki değişikliklere etkin bir şekilde cevap vermelerini sağlar.
- Acil durumların üstesinden gelmek için bölümler arasında etkili bir koordinasyondan oluşturulur.
- Kriz zamanında çalışanlar birbirleriyle etkili bir şekilde iletişim kurmalı ve zor zamanların üstesinden gelmek birlikte hareket edilmelidir.
- Kriz, panik yapmanıza ve etrafa dedikodular yayılmasına neden olabilir. Sabırlı olmak gerekir.

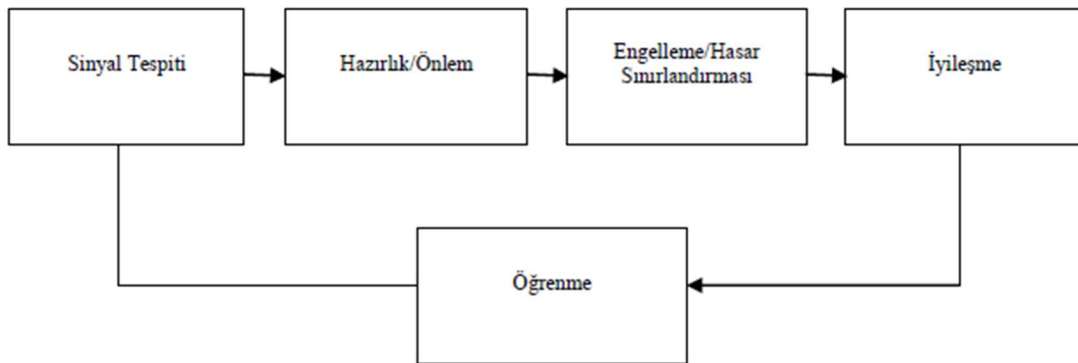
- Kriz anında yönetim, çalışanlar, dış müşteriler, pay sahipleri ve medya ile düzenli temas halinde olmalıdır.
- Krizin getirdiği değişiklik ve yeni durumlara iyi uyum sağlanmalıdır.

2.4.1. Kriz Yönetimi Aşamaları

Kriz yönetimi üzerine yapılan çalışmalar kriz yönetimi sürecinin birbirlerinden farklı safhalardan oluştuğunu göstermektedir. Bu safhalar: (Pheng, vd., 1999: 235)

a) “Kriz sinyallerinin tespiti,” b) “Kriz hazırlıklı olma ve gerekli önlemlerin alınması,” c) “Oluşmuş ya da oluşabilecek kayıpları denetim altına alma ya da hasar sınırlandırılması,” d) “İyileşme için gereken faaliyetlerin yapılması,” e) “Son aşamada da öğrenmenin sağlanmasından oluşmaktadır.”

“Krizden çıkarılan derslerden sağlanan geri besleme ile saydığımız bu beş safhadan oluşan süreç tekrar başa, yani sinyallerin tespit edilmesi aşamasına döner. Kriz yönetimi sürecinin bu şekilde evrelere ayrılarak incelenmesi kriz yönetiminin uygulanmasında kolaylık sağlarken aynı zamanda her an krizle karşılaşılabilceğinin uyarısında bulunması açısından faydalı olmaktadır.”

Şekil 8: Kriz Yönetimi Sürecinin Aşamaları

Kaynak: (Pheng vd., 1999: 234).

a. Kriz Sinyalinin Alınması

Kriz yönetiminin ilk aşamasını oluşturan kriz sinyali kriz ihtimalinin oluşabileceğini haber veren erken uyarı sinyallerinin fark edilebilmesini içerir. Krizler ortaya çıkmadan önce krizi tetikleyici unsurlar kendini gösterebilir. Nerdeyse bütün krizler ortaya çıkmadan evvel krizin ortaya çıkma ihtimalini haber veren “erken uyarı sinyalleri” gönderirler. Şayet bu işaretler vaktinde anlaşılabilir, tetkik edilebilir ve tesirli biçimde aksiyona geçilebilirse pek çok kriz ortaya çıkmadan önce mani olunabilir (Mitroff ve Anagnos, 2001: 7).

Haşit (2000: 74-79)’e göre, “Kriz sinyali kurumların içinden ve dışından gelebileceği için örgütlerin kriz ihtimalinin ortaya çıkmasını göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Kriz sinyali için birtakım ön araştırmalar yapmak gerekebilir.” Bu araştırmaların bazıları şu şekildedir:

- Örgüt personelinin gönderdiği uyarı mesajları dikkate alınmalıdır: “Örgüt içinde krize neden olabilecek gelişmelerin personel tarafından örgüt yönetimine ulaştırılabilmesi için etkin bir bilgi akışının sağlanması önemlidir.” Herkese açık olarak kurulan iletişim ağları sayesinde örgüt içinde oluşabilecek olumsuz durumlar kolayca gözlenebilir hale gelir.
- Müşterilerin görüş, beklenti ve şikâyetleri yakından izlenmelidir: Müşteri çevresinin örgüt üzerindeki kanıları olası kriz sinyallerinin fark edilmesini sağlar. Her müşterinin görüşü, şikâyeti ve eleştirisi krizin fark edilmesinde önemli katkılar yapar.
- Aynı endüstri dalında faaliyet gösteren rakiplerle karşılaştırmalar yapılarak örgütün başarısı değerlendirilmelidir: Faaliyet kolu aynı olan endüstri kuruluşları yakından takip edilerek bir takım karşılaştırmalar yapılmalı ve uygulanan standart ölçüler ile performans uygulamaları dikkate alınmalıdır. Bu ölçütler göz önüne alındığında örgütte başarısızlığa yol açan durumların varlığı araştırılmalı böylelikle olası bir krizin önüne geçilmelidir.

- Yaratıcı ve esnek bir örgüt yapısının oluşturulması: Örgütün çevresel değişimleri dikkate alması, değişimler krize neden olacaksa bu gelişmeleri vaktinde algılayabilmeli, böylelikle örgütsel yapıyı esnek ve yeniliklere açık hale getirilmesi gereklidir.
- Örgütsel ahlak ve çevrecilik uygulamalarına ağırlık verilmesi: Toplumun nazarında değer kazanacak algıyı oluşturmak, kriz ortaya çıktığında ve krizle mücadele esnasında toplumsal tepkiyi en aza indirilebilmek için örgütsel ahlak ve çevrecilik uygulamalarına önem vermek gerekir.

b. Krize Hazırlık ve Önleme

Kriz oluşmadan önce meydana gelebilecek riskleri minimize etmek, örgütlerin birimlerini ve çevresini kriz oluşumuna neden olan bozulmanın etkilerinden korumak amacıyla bir takım faaliyetleri içeren süreçler krize hazırlık ve önleme aşaması olarak adlandırılmaktadır. İdarecilerin krizi idare etme yeteneği, krizin emarelerine karşı alacağı önlemler ve beklentilerindeki yanılmazlık derecesiyle yakından alakalıdır. Şayet idareciler olası krizi ve niteliklerini önceden sezgileyebilir ve gereken tedbirleri alabilirse kriz önlenir (Öztürk, 2003: 29).

“Örgütte erken uyarı sinyallerinin belirlenmesi, krizin ortaya çıkmasını engellemek için yeterli olmayabilir; bu sinyallerin izlenerek belirlenmesi kadar, iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Uyarı sinyallerinin değerlendirilebilmesi ise örgütün, gerekli hazırlık ve koruma mekanizmalarını kurmasına bağlıdır. Hazırlık ve önlem aşaması olası krizlerin önlenmesi ve bu krizlere karşı hazırlıklı olunması için yapılması gerekenleri içerir. Kriz yönetimi ekibinin, kriz yönetimi planının ve krizde iletişim planının oluşturulması bu aşamada gerçekleştirilmesi gereken faaliyetlerdendir” (Ataman, 2002: 257).

c. Krizin Kontrol Altına Alınması ve Hasarın Sınırlandırılması

“Erken uyarı sistemleri aracılığıyla saptanan kriz sinyallerinin harekete geçirdiği önleme mekanizmaları, krizi denetim altına alan önlemler konusunda

yönetime ipuçları sağlayacaktır. Erken uyarı sistemleri ile önleme mekanizmalarının uyumlu şekilde kullanılması ve bunların sağladıkları verilere uygun hareket edilmesi halinde krizin kontrol altına alınma olasılığı yükselecektir” (Öztürk, 2003: 29). “Erken uyarı sistemleri herhangi bir zayıflık işaretini algıladığında, kriz yönetim ekibi alınan sinyalin kaynağını ve nedenini tespit etmekte ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktadır. Eğer erken uyarı sistemleri, dikkatli bir biçimde, sistematik olarak takip edilmezse, bu durumda hazırlık ve önleme mekanizmaları da çalışmayacaktır. Bu bölüm hem oluşan krize karşı hazırlık aşamasını, hem de krizi kontrol altına alma aşamasını içerir. Kriz kontrol altına alınamazsa örgütün yapı ve süreçlerinde daha önceki bozukluklar çok daha fazla büyümeye başlayabilir ve krizi yönetmek çok zor bir duruma dönüşerek telafisi imkânsız zararlar oluşabilir. Bu süreç boyunca krizin kontrol altına alınması çabalarıyla birlikte krizin yol açtığı zararları telafi etme amacıyla bir hasar sınırlandırma çalışması yapılmalıdır. Sınırlandırma yapılmasındaki hedef krizin etkilerinin artarak devam etmesinin önüne geçmektir” (Haşit, 2000: 70).

d. İyileşme

Krizin atlatılması ve krizin yol açtığı hasarın sınırlandırılmasının ardından örgütün mümkün olan en kısa zamanda tekrar kriz öncesindeki olağan faaliyetlerine geri dönmesi beklenir. Kriz yönetiminin bu aşamasında örgütsel sistemde görülen aksaklıkların ve bozulmaların eski haline getirilmesiyle ilgili kısa ve uzun dönemde yapılması planlanan çalışmalar yapılmaktadır (Haşit, 2000: 70). İyileşme aşaması kriz durumundan denge durumuna geçiş olarak da ifade edilir. Bu aşamada krizle ilgili birçok sorun atlatılmış kısmen veya tamamen krizle mücadele edilmiş ve örgüt kendini yenilemeye başlamıştır.

Öztürk (2003: 32) kriz sonrasında krizin örgütte oluşturduğu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve örgütte yeni bir gelişim süreci elde edebilmek için birtakım faaliyetlerin yerine getirilmesini öngörmektedir. Bu faaliyetler:

- “Tüm personeli kapsayacak biçimde eğitim planlarının gözden geçirilmesi ve sistematik bir eğitim sürecinin başlatılması”
- “Liderler için geliştirme programlarının yapılması”

- “Çalışma ortamının iyileştirilmesi, benchmarking (kıyaslama) yapılması”
- “Başarılı çalışanların performanslarından dolayı ödüllendirilmesi,
- Toplantılarda kriz süreciyle ilgili olarak çok yönlü değerlendirmeler yapılması”
- “Çalışanlar düzeyinde yeni becerilerin geliştirilmesi ve bu becerileri kullanma fırsatlarının çalışanlara verilmesinin sağlanması”
- “Uzun dönem verimlilik ve etkinlik programı için vizyon ve misyon bildirilerinin hazırlanması gerekir” şeklinde sıralanmaktadır.

Çalışanlar arasında sağlanacak olan güçlü iletişim ağları örgütün iyileşme sürecini hızlandıracaktır. Örgüt böylelikle rutin çalışmalarına tekrar başlayacaktır.

e. Öğrenme ve Değerlendirme

Krizin bertaraf edilmesi ile iyileşme aşamasının başarılı bir şekilde geçilerek örgütteki olumsuz yansımaların bitmesinden sonra, kriz sürecinin gözden geçirildiği, krizin tekrar başlamaması için tedbirlerin alındığı, birtakım tecrübelerin kazanıldığı son aşamaya gelinir. Bu aşamada sürekli araştırma ve örgütün kendi tecrübelerinden ve geçmişte yaşadığı diğer olaylardan çıkardığı derslerin yeniden gözden geçirilmesi ile ilgilidir. Öğrenme ve değerlendirme aşamasının temel amacı kriz zamanlarında verilen hükümlerin ve alınan tedbirlerin kıymetlendirilerek kazanılan tecrübeyle birlikte gelecekte meydana gelebilecek krizlerle daha güçlü mücadele edilmesini sağlamaktır (Pheng vd., 1999: 234).

2.4.2. Kriz Yönetiminde Etkili Olan Faktörler

Kriz yönetiminde etkili olan faktörler 3 başlık altında ele alınmıştır. Bunlar;

- a. Alan ve veri büyüklüğü
- b. İletişim altyapısındaki yetersizlikler
- c. Halkın katılımı şeklinde sıralanmaktadır.

a. Alan ve Veri Büyüklüğü

Türkiye'nin yerleşkesi coğrafi açıdan bakıldığında yüksek, eğimli ve fay hatları üzerine yerleşik durumdadır. Buradan hareketle ülkemizde doğal afetlerin sık ve geniş bir alanı içine alarak gerçekleştiği görülmektedir. Depremler ülkemizde diğer doğal afetlere oranla daha çok görülmektedir. Etkisi itibariyle depremler % 66'lık oranla en yıkıcı doğal afet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye nüfusunun % 44'ü birinci derece deprem bölgesinde yer alırken, nüfusun %98'i de çeşitli derecelerde deprem kuşağında bulunmaktadır (Genç, 2007: 208).

Afetle mücadeleyi sürdürürken afetin gerçekleştiği alanın boyutu mücadeledeki başarı oranını etkileyecektir. Afetle büyük alanda mücadele etmenin küçük alanda mücadele etmeye oranla birtakım dezavantajları olacaktır. Bunlar; ulaşım, haberleşme ve koordinasyon vb. gibi birçok sürecin gecikmesine yol açacaktır. Depremler alansal olarak diğer afetlere göre daha büyük etkiler ve sonuçlar doğurabilmektedir. Depremlerin ortaya çıkardığı can kayıpları deprem anında ve sonrasında olmak üzere ikiye ayrılır. Deprem sonrası can kaybının azaltılması için elde edilen verilerin etkili bir şekilde kullanımı ve müdahale kanallarına aktarımı elzemdir. Böylelikle afet alanının büyüklüğü etkin müdahale ve mücadele ile dezavantajdan avantaja dönecektir.

Sonuç olarak, afet sahasının genişliği, afete müdahale eden personelin ve afetlerin çeşitliliği ile afetin şiddeti afete karşı hızlı bir şekilde harekete geçilmesini güçleştirmektedir.

b. İletişim Altyapısındaki Eksiklikler

Türkiye'de acil durum numaraları birbirinden farklıdır. Acil durum numaralarının farklılığı kriz anındaki kaosu artırmakta, organizasyonun ve müdahalenin etkin ve verimli yapılmasını önlemektedir. Ayrıca olay yerinden yapılan birden çok ihbarlar iletişimin kilitlenmesine yol açabilmektedir. Meydana gelen bir olayın farklı kişilerce ihbarı veya birbirinden haberi olmayan kurumlara benzer ya da asılsız ihbarların gelmesi ihtiyaca yönelik olmamaktadır. Bu durumda kamu hizmetleri etkin ve etkili kullanımı mümkün değildir. "Afet Acil Durum

Yönetimi Başkanlığının hazırlamış olduğu Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında, operasyon servisi acil durum haberleşme hizmet grubunun görev ve sorumlulukları arasında da afet alanındaki iletişimin kurumlar arasında sağlanması, afet alanındaki iletişim tesislerinin belirlenmesi, geçici iletişim tesislerinin kurulması ve koordine edilmesi, ikaz ve alarm sistemlerinin işler halde tutulması ve hasar gören iletişim aktarıcılarının tamiri gibi görevleri bulunmaktadır. Bu görevler, dağınık sistemlerin aksaklıklarını gidermeye yönelik geçici çözümleri barındırır da bütüncül bir iletişim sistemini ve bilgi akışını işaret etmemektedir. Ayrıca UAMP’de belirtildiği üzere acil durumlarda valilikler bünyesinde 112 çağrı merkezi kurulacağı belirtilmiş olsa da bu konuda sınırlı sayıda uygulamaya rastlanmaktadır. 7/24 esasına göre çalışacağı söylenen bu çağrı merkezinin çağrı karşılama kapasitesi merkezde çalışacak insan sayısı ile sınırlı olacağından olası bir depremde gelecek çağrıların ne kadarını karşılayacağı merak konusudur” (Gülnerman, 2014: 18).

Son gelinen durumda çağrı merkezlerinin numaraları tek elde toplanması bazı iller bazında gerçekleştirilmiştir. Acil durum gerektiren durumlara göre ilgili kurumlar 112 Acil Çağrı Merkezleri adı altında tek bir numarada tek çatı altında yer almıştır. Yangın durumlarında, ilk yardım gerektiren durumlarda veya güvenlik durumlarında 112 çağrı merkezi arandığında meydana gelen durum analiz edilerek yetkili birimlerin çağrı merkezi temsilcisine aktarılmaktadır. Yetkili bu durumun önem derecesini analiz ederek kurumuyla paylaşması gerekiyorsa ilgili birimlerine durumu aktarır. 112 Acil Çağrı Merkezi İç İşleri Bakanlığınca takip edilen bir projedir. İlk olarak 2010 yılında Isparta ve Antalya illerinde pilot uygulama bazında hizmete açılmış teknik ve fiziki alt yapıları tamamlanmıştır. 2016 yılı itibarıyla 24 ilimizde 112 Acil Çağrı Merkezi hizmet vermektedir. 2017 yılı sonu itibarıyla 36 ilimizde altyapı çalışmalarının tamamlanacağı ve hizmete açılacağı ön görülmektedir (www.112.gov.tr, 03.06.2017).

c. Halkın Katılımı

Afette en önemli unsur ve odak noktası her zaman insan hayatıdır. Bütün organizasyonun ilk olarak yöneldiği alan insan yaşamını kurtarmaktır. Sosyolog Henry Fischer makro boyutlu afetlere yönelik yaptığı olay çözümleme çalışmalarında

insanların edimsel etkinliklerinin sosyal yapıya zarar vermediğini açıklamaktadır. Panik, şok vb. hastalık durumlarının sıradan ortaya çıkış değil tersine birer ayrıklık olduğunu belirtmekte ve afet anlarında sosyal dışavurumların genellikle ötekisini düşünen duygudaşlık yapısının çoğaldığını ortaya koymaktadır. Bu kaygısına arka çıkmak için bir hayli olay çözümlerinden modeller takdim eden Fischer afetten etkilenen kişilerin aşlarını, ekipmanlarını ve zamanlarını paylaştıklarını belirtmiştir. Afette yaşamlarını kazanabilen kitleler kendiliğinden diğerlerinin gereksinimlerine yanıtlanma meyilline girerek arama kurtarma faaliyetlerine katılmaktadırlar (Gad-el-Hak, 2008).

“İnsan afet zamanında hem pozitif, hem de negatif güç olarak değerlendirilebilecekken yapılan akademik yorumlar ve vaka analizlerinde görülmüştür ki afet zamanında halkın örgütlenmesi ve yardımlaşma içgüdüleri ön plandadır ve pozitif bir güç olarak afet zamanında kriz anını yönetmede katkı koyabilmektedir” (Gülnerman, 2014: 20).

2.4.3. Kriz ve Afet Yönetiminin Kamu Yönetimi Açısından Önemi ve Kısa Tarihçesi

“Kriz yönetimi, krize sebep olan olay ve sonuçlar açısından bakıldığında vatandaşları tek tek değil bir bütün olarak ele alınması yani sosyal fayda yönünden kamusal kurumlar bakımından özel kurumlara oranla daha büyük bir sorumluluk ve dikkat gerektirir. Bu açıdan bakıldığında örgütsel amaçların gerçekleştirilmesinde olayların ve nesnelere, oluşum, yapı ve gelişimindeki nedensellikleri açıklamaya çalışan; olguları, mantıksal düşünceyi esas alan tarihsel ve analitik düzeyde bilgi sistemi olarak tanımlanan yönetim biliminin bir alt dalı olarak inceleyeceğimiz ve kısaca tanımlamak gerekirse devlete ve ona bağlı kuruluşlarda eylemde bulunan kişilerin ve kümelerin davranışlarını esas alan kamu yönetimi açısından kriz yönetimi yaklaşımı oldukça önemlidir” (Bozkurt vd., 1998: 267).

“Kamu yönetiminde bir kriz anlatıldığında bu krizin kamu kurum ve kuruluşlarında meydana geldiğini anlamaktayız. Kamu yönetiminde ortaya çıkan beklenilmeyen problemler karşısında merkeziyetçi yapı, örgütsel büyüklük ve

hantallık, bürokratik yapı ve bürokrasi, gizlilik ve dışa kapalılık, sorumluluktan kaçma gibi problemler nedeniyle en uygun seviyede inisiyatif alınmamakta ve hızlı karar alınabilecek yönetim modeli oluşmamaktadır. Kamu yönetimi toplumsal sorunları çözmede özel sektörden daha çok sorumluluk ve bilinç üstlendiği için kriz yönetim mekanizmalarının oluşturulması daha çok önem arz etmektedir”

“Kamu yönetimi sistem yaklaşımı açısından ele alındığında, iç içe birçok sistemi barındıran bir kamusal sistem karşımıza çıkmakta: her bir kurum ya da kuruluş kendi içinde bir işleyişe sahip ayrı bir sistem iken, aynı zamanda büyük bir sistemin küçük bir alt sistemi olarak da işleyişini sürdürmektedir. Açık bir sistem olan bu yapı içindeki küçük bir aksaklığın bile, sürekli etkileşim hali dolayısıyla, sistemin tümüne dahi zarar verebilecek bir soruna dönüşebilmesi olasıdır. Dolayısıyla, kimi zaman iktisadi, kimi zaman toplumsal, kimi zamanda siyasi olarak nitelendirilebilen yönetsel kriz alanlarının her biri, temelde, birbirinden bağımsız olmayıp, birbiriyle iç içe olan ve aynı derecede önem arz eden alanlardır. Aralarındaki tek fark, krize yol açan farklı nedenler olarak sıralanmalarıdır” (Yılmaz, 2005).

“Genel itibariyle kriz yönetiminin bir alt dalı olan afet yönetimi anlayışında son yıllarda büyük değişiklikler görülmektedir. Özellikle 1990’lı yıllar afet meydana geldiğinde ve sonrasında değil; afet henüz oluşmadan yıkıcı etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan politika ve görüşlerin hâkim olduğu yıllar olmuştur. Bu anlayış ile afet yönetimi anlayışta değişim göstererek sivil savunma anlayışını ve askeri emir-komuta zincirini aşmış; toplumsal katılıma dayalı afeti önleme ve hazırlıklı olma temelinde daha geniş bir kapsama kavuşmuştur. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de afet yönetimine dair ilk çalışmalar afet zararlarının önlenmesine ilişkin olmuştur. Tarih boyunca birçok afete maruz kalan Anadolu’da birçok medeniyetler yıkılmış ya da göç etmek zorunda kalmıştır. Tarihi belgelerde büyük kentleri etkileyen afetlerden sonra yönetimlerce halka yardım yapıldığına dair kayıtlar yer almaktadır” (Yılmaz, 2004: 73).

Türkiye tarihi açısından afetlere ilişkin yapılan çalışmaları incelediğimizde afetin oluşumundan sonra gıda, giyecek, sağlık, ilk yardım vb. yardımların yapıldığını ve

afetzedelerinin daha çok anlık ihtiyaclarını gidermeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir.

2.5. Terörle Mücadelede Kriz Yönetimi

Terörle mücadelede kriz yönetimi çok önemli bir yer tutmaktadır. Terörle mücadele çalışmalarının büyük bir kısmı psikolojik çalışmalardan meydana gelmektedir. Kriz yönetiminin önem arz eden büyük bir bölümü, fert ve cemiyet psikolojisi üzerine inşa edilmelidir. Terörle mücadelede kriz yönetimini oluşturulurken bazı temel yapı taşları bulunmaktadır. Bunlar, ‐olaylara istihbarat analizleriyle taktiksel olarak önceden hazırlık olmak, psikolojik direnç göstermek ve fiziksel donanımlı olmak ve son olarak görev paylaşımı ve iletişim kanallarında nelerin nasıl yapılacağı hususunda hazırlıklı olmaktır.‑ Toplumsal olaylarda alınan önlemlerin doğru ve net bir şekilde yurttaşlara önceden aktarılması gereklidir. Bu süreçte yaşanan problemler devletin zafiyet verdiği algısını oluşturabilir. Kriz yöneticileri terörle mücadele esnasında vatandaşların her şeye rağmen, güvenliklerinin sağlandığı psikolojisinin temelini oluşturmalıdırlar. Bu durumu sağlayabilmek için ‐kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği‑ içerisinde çalışmaları kaçınılmazdır. Çünkü olaylar anında güç verecek, yıkılan moralleri ayağa kaldıracak bir ortak çalışmanın yapılması gerilimin aşağıya çekilmesi açısından önem taşımaktadır. Toplumsal gerilimin düşürülmesi kriz yönetiminin başarısı olarak kabul edilir (Bal, 2006: 238-239).

Türkiye, terör eylemlerini iç savaş olarak sunma çabalarını savaş hukukuna aykırı görmektedir; terörist grup bu nedenle de hukuken tanınmaz; terörle karşılaşılan pek çok ülkenin tutumu da böyledir. Terör eylemlerinin yoğun biçimde uygulandığı savaş belirli bir süreklilik içinde, sivillere ve sivil hedeflere dönük olduğundan terörizm insanlara karşı suç kavramı içine alınmalı, bu niteliği ile de yasaklanmalı ve önlenmesi için etkin iş birliği yapılmalıdır. Teröristlerin öldürdüğü masum sivillere ilişkin bilgiler iç ve dış kamuoyunun önüne sürekli olarak getirilmelidir; terörizmle mücadelenin en önemli yanı hakla ilişkiler ve enformasyon politikalarıdır. Zira teröristler kanlı ve çirkin eylemlerini ülke vatandaşı ve ülke dışındakileri sindirmek, korkutmak için yapmaktadırlar. Terörün en belirgin yanı

amacının psikolojik ağırlıklı olmasıdır. Buna sosyal psikoloji ve halkla ilişkiler alanında cevap verilmesi karşı konulması ve bu konuda iyi yetişmiş uzmanların kullanılması icap etmektedir. Terörizmle mücadelede insan haklarının değil insani hukukun ihlali söz konusu olabilir: ancak bu ihlaller savaş hukukunun tüm ilkelerini çiğneyerek terörist savaş yöntemini başlatan ve sürdürenlerden kaynaklanmaktadır (Tacar, 1999: 168-169).

Kriz yönetiminin başarıya ulaşmasının bir diğer yolu da olayların yanlış yorumlanmasına mahal vermeden doğru bilgileri medya kanalıyla kamuoyuna sunmaktır.

Sosyal vakalarda görülen de terör bağlantılı edilgenlere neden olan krizlerin başarıyla neticelendirilmesinde basın hareket izlenimi çok doğru belirlenmelidir. Bu izlenimin tabanı toplumun dosdoğru bilgilendirilmesi, doğru bilgiye ulaşacak hatların açık kalması basının kendi denetimini icra etmesidir. Basının denetiminin nasıl yapılacağı ortaya konmalıdır. Devletin terör ve bağlantılı toplumsal olaylarda medyanın elde ettiği bilgilerin doğruluğundan emin olması gerekir. Elde edilen bilgilerin medyanın güvenlik uzmanlarınca incelendikten sonra topluma ulaştırılmasında son derece faydalıdır. Kamuoyunun bilgilendirilmesinde rol oynayan basın, “olayların yansımaları doğru yapabildiği ölçüde gerilim, kavga, yok etme ve şiddet taraftarlarını yalnızlığa itme; barışçılık, kucaklama, hukuk ve yaşatma taraftarlarını ise güçlü kılma” yolunda önemli mesafeler alacaklardır (Bal, 2006: 243).

Medyanın olması gereken rolü, medyanın haberleri teröristlerin amaçlarına yardımcı olmayacak şekilde sunmakla yetinmesi, hem haber verme görevini yerine getirmesi, hem de teröristin propagandasına alet olmamasıdır. Bu da medyanın sorumluluğuna girmektedir (Tacar, 1999: 248).

Güvenlik kuvvetlerinin olaylara “mukavemet ve müdahale” açısından hazır hale gelmeleri önem arz etmektedir. Kriz yönetiminin en önemli parçası devletin mücadelesini kendi meşru değerleri üzerine inşa etmesi ve bu mücadele yönetiminde ısrarcı ve sabırlı olmasıdır (Bal, 2006: 245).

“Terörle mücadele yöntemlerinde baskıcı rejimler ile demokratik yönetimler arasındaki en önemli farklardan birisi güvenlik güçlerinin terörü önleme konusunda geliştirdikleri stratejiler oluşturmaktadır. Totaliter devletler terörle mücadelede halk desteğini sağlama yönünde pek hevesli görünmezlerken, demokratik ülkelerin güvenlik güçleri ise, terör ve terörist ile mücadelenin merkezine halkın desteğinin yerleştirme isteği içinde olurlar” (Bal, 2006: 37).

Terörle mücadele konuşulması gerekirken pek çok kavramı içerisinde barındırır. Fakat terörle mücadele esasen iki temel fikirden oluşmaktadır; silah kullanan teröristlerle mücadele ve düşünsel olarak terörizmle mücadeledir (Bal ve Özveren, 2010: 29).

Terörle mücadelenin birçok boyutu vardır. Mücadelenin temel öğelerine bakacak olursak bunlardan birincisi teröristle mücadele ikincisi ise terörizm ile mücadeledir. “Terörle mücadelede en önemli sorun bilgi eksikliğine dayalı korkular ve bu korkuların tüm tartışmaları yönlendirme gücüdür. Teröristlerin eylemi aynı zamanda terörün söylemini de belirler. Bu açıdan terör eylemlerine bir yönüyle silahlı mücadele stratejisi denir. Bu eylemin açtığı gediklerden yapılan propagandalara ve söylemlere terörizm denir. Dolayısıyla terör ve terörizm kavramları kısaca eylem ve söylem, ceset üzerinden propaganda olarak da ifade edilir. Terörle mücadele konusu gündeme geldiğinde bilmemiz gereken iki temel konu vardır. Birincisi terörün eylem yönü ki bu fiili durumda teröristlerle muhatabız, ikincisi ise söylem yönü yani terörizm kısmı vardır. İkinci kısımda daha çok propagandaya dayalı söylemlerle muhatap oluruz” (Bal, 2006: 3-7).

Yasama kuvvetleri sosyal ihtiyaçları karşılamak amacıyla sahip oldukları kıt kaynaklar doğrultusunda farklı politikalar üretirler. Üretilen politikalar salt idari, askeri, diplomatik veya yönetsimsel temelde olabileceği gibi çoğu zaman karma halinde gözlemlenir. Kamu politikaları nasıl şekillendirilirse şekillendirilsin her zaman her devlette sürece dâhil olmak isteyen baskı grupları kamu politikası tercihinde bulunan iktidarları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek isterler. Terörist aktivitelerde bu yönlendirme için kullanılan stratejilerden biridir. Kanun koyucu ve uygulayıcılar, bu tür baskı gruplarının üstesinden gelebilmek için

genellikle yasal düzenlemeler, güvenlik temelli müdahaleler ve terörist grupların siyasallaşması ile bağdaşık iki yönlü politika karması izlerler. Yasal düzenlemelerle terör örgütünün yaptığı ya da yapacağı aktivitelerin cezalandırılması için yasal dayanağı oluştururlar ve potansiyel üyelere de olası eylemlerinin suç teşkil edeceği fikrini aşlamaya çalışırlar. Güvenlik güçleri temelli müdahaleler ile terör örgütüne kanun uygulayıcının arzu ettiği takdirde mücadele gücünün olduğunu şiddetle karşılık vermekten çekinmeyeceğini göstermeye çalışırken; siyasallaştırmayla uygulanan veya uygulanacak politikalara karşı şiddet içerikli zarar verici eylemler yerine örgütü parlamenter seviyede temsil etmenin daha doğru ve amaçlarına yaklaşımcı meşruiyette olduğunu aktarırlar. Türkiye’de bu iki saç ayağı üzerine kurulmuş bir kamu politikası karması yürütülmektedir (Şen ve Özuyar, 2015: 151-152).

Devlet kurumları, “kriz anlarında gündemi belirlemek zorundadır. Gündemin belirlenmesinin üç temel kuralı ise, olaylara profesyonel anlamda hazırlıklı olmak, olaylar karşısında hangi değerler sisteminden hareket edileceğinin belirlenmesi (otokrasi, demokrasi, meşruiyet gibi) ve kriz yönetiminin halka sağlıklı bir şekilde ulaştırılmasıdır. Terörizmin ortaya çıkardığı tansiyon, ayrılık ve husumet izlenimine mukabil, devletin hoşgörülü, kucaklayıcı, uzlaşmacı izlenimi ön planda olmalıdır. Bunun içinde yaşatma ve gerilimi düşürme vazgeçilmezdir. Devlet kendi kurallarıyla hüküm etmeli ve güvenliği sağlamalıdır. Kuralların uygulanması özellikle çatışmanın sıcağında heyecanın ve nefretin arttığı toplumsal olaylarda, panik ve galeyan durumlarında zor olacaktır. Bu zorluğu aşmanın yolu da bu tür olaylara önceden hem tatbikatlarla ve hem de psikolojik olarak hazır bulunmaktır” (Bal, 2006: 242).

“Terörle mücadelenin en zor aşamalarından olan geniş bir coğrafyada, birçok merkezde aynı zamanda ve polisin terörle mücadele, özel harekât ve istihbarat birimleri gibi branşlarını da eşgüdümlü olarak operasyonlara sevk etmek, oldukça titiz, detaylı ve sabırlı bir çalışmanın ürünü olabilir. Teröristler genelde tek merkezden gelen bir emirle çabuk hareket edebilme özelliğine sahiptirler. Bu açıdan terörle mücadele ile yetkili birimlerinde seri ve emir komuta kademesinin hantallıktan uzak, bilinçli ve tam bir koordinasyon içerisinde gerekir” (Bal, 2006: 41).

2.6. Kriz Yönetimi Bağlamında Konu Yönetimi ve Kriz İletişimi

Kriz yönetimiyle çok yakından bağlantılı olan konu yönetimi ve kriz iletişiminin bu bölümde kriz yönetimi bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

2.6.1. Konu Yönetimi

Örgütler iş gördükleri sosyal yapının bütününü ya da bir kısmını ilgilendirecek konularla çalışma ihtiyacı hissederler. Çünkü bu konular ve örgüt çevresinde gelişen durumlar “kurumların yatırımlarını, yönetsel kararlarını ve işleyiş düzenlerini” etkilemektedir. Konular örgütlerin çalışma alanlarını çıkar gruplarının beklentilerini kısmen veya tamamen karşılanmadığında kendini göstermektedir (Chase, 1984:4). Moore, konuları “stratejik ve kamu politikası” olmak üzere iki kısımda ele almıştır. Stratejik konuları ortaya çıkaranın örgütün çevresinde yer alan “güç ve eğilimler” belirtmektedir. Stratejik konular “demografik, sosyolojik ya da ekonomik” niteliklere sahip olup kurumun varlığını sürdürmesinde ve başarı kazanmasında etkili olmaktadır. Toplumsal konular ise, “kamu politikası” konuları kapsamında değerlendirilmektedir (Moore ve Kalupa, 1985:473). Max Meng ise, “farklı konu türlerini tanımlayarak bu konuda çalışan yönetici ve çeşitli uygulamacıların konuların özelliklerini ve kamular üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmayı amaçlamıştır. Bu anlamda konuları pek çok farklı sınıflandırmaya tabi tutmuş ve farklı kategoride değerlendirmiştir. Meng’in belirlediği konu kategorileri demografik, ekonomik, çevresel, hükümete ait, uluslararası, kamusal tutumlar, kaynaklar, teknolojik gelişim, değerler, yaşam biçimleri şeklinde sıralanmaktadır. Meng ayrıca ortaya çıkan olası altı kamusal konu kaynağını tanımlamaktadır. Bunlar; ortaklıklar, işçi dernekleri, kamu -genel halk, hükümet, medya, özel ve genel ilişki gruplarıdır. Sayılan tüm bu kategorilerin kurumlar üzerinde çeşitli etkileri bulunmakta ve bunlar bir kurumun yönetimini ve bazen de bir konunun potansiyel etkisini arttıran dış formlarını ve iç güç birliğini kontrol edebilmektedir” (McKenzie, 2000: 454).

Konu yönetimi ve kriz yönetimi birbirinden farklı ama birbiriyle yakından ilgili çalışma disiplinleridir. Akademik çalışmalarda veya gündelik yaşamda iki

kavramın birbiri yerine kullanıldığına sıkça rastlanılmaktadır. Konu yönetimi örgütsel değişimin etkilerini örgüte olumsuz bir etkiye yol açmadan yapılabilmesi için inisiyatif alınmasını gerekli kılar. Konu yönetimi, örgütün çalışmasına tesir edebilen aynı zamanda geleceğe yönelik kararların alınmasını da gerekli kılan bir yönetim tarzıdır (Bir, 2012: 21).

“Konu yönetimi sürecinde kurumlar öncelikli olarak konuları belirlemekte ve potansiyel tehdit ve fırsatların sözlü olarak tanımlanmasını gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetler konuların kurumlar üzerinde nasıl bir etkisi olacağıнын belirlenmesi açısından önemlidir. Bu ön çalışmalardan sonra belirlenen konuların paydaşlar üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılır, onların algıları, konular üzerindeki potansiyel konuları ve davranışsal eğilimleri incelenir ve buradan elde edilecek sonuçlara göre bir konu yönetimi programı uygulanır. Konu yönetimi kamu politikası sürecinde, kurumsal çıkar ve hakları, paydaşlarıyla karşılıklı denge içinde artırma amacı doğrultusunda kurumsal ve toplumsal kaynakların yönetimidir. Kamu politikasını anlayarak, anahtar paydaşlarca beklenen şirket sorumluluğu standartlarını karşılayarak ve iki taraflı iletişimi, anlayışı artırmak ve çelişkiyi en aza indirmek için stratejik şirket planlamasını ve yönetimini desteklemektedir. Ürünleri, hizmetleri ya da uygulamaları kamu politikasına adapte etmekte veya kamu politikasını ürün, servis ya da uygulamaları desteklemek için değiştirmektedir. Konu yönetimi medya, müşteri ya da hükümet ilişkileriyle sınırlandırılmamıştır. Stratejik konu yönetim stratejik kurumsal planlama seçeneklerinde paydaşlarla karşılıklı çıkar oluşturmak ve uyum sağlamak için iletişim kurma ve uygulama, ürünleri ya da hizmetleri değiştirebilme özelliğiyle yer almaktadır. Firmanın etik olarak topluma duyarlı olması ve şirket misyonuna ilişkin kamu politikası değişimlerini kendi çıkarına kullanması, bunları yatıştırması veya beslemesi beklenmektedir” (Tucker, 1993: 9-25). “Konu yönetimi sürecinin başarı ile uygulanması kurumların pazar payının artması, kurum itibarının gelişmesi, kuruma tasarruf sağlaması ve kurumun paydaş ve hedef kitleleri ile olan ilişkilerini geliştirmesi gibi önemli faydalar sağlayabilmektedir. Ayrıca konu yönetimi kurumlara çevrenin gerçek beklentilerini anlamalarına yardımcı olması, kamu politikalarına ilişkin tartışmalarda yer alabilecek iletişim donanımına sahip olmalarına olanak sağlaması kurumun genel

çevresinde meydana gelebilecek değişimlere ilişkin duyarlılığı artırması, kurumları tepkisel olmak yerine inisiyatifli ele alıcı bir tutuma sahip olmalarına yardımcı olması gibi noktalarda da kuruma önemli faydalar sağlamaktadır” (Heath ve Cousino, 1990:8). “Konu iletişiminin başarılı olması için öncelikle çevrenin oldukça iyi analiz edilmesi gerekir. Bu analizler konu yöneticilerine doğru kararlar alabilmeleri için gerekli yaşamsal verileri içerir yine konu yöneticileri konu iletişimi aracılığıyla anahtar önermeler sunarak kamu politikaları sorunlarının sonuçlarıyla hedef kitlelerine ve kamuya ulaşmayı umarlar. Tutumları biçimlendirebilmek için zaman oldukça önemlidir. Diğer önemli husus bir tutumun hedef kitle zihnindeki yeridir.”

“Yerleşen tutumları hedef kitle zihninden söküp atabilmek oldukça zordur. Bu nedenle tutum oluşmadan daha tartışmalar devam ederken harekete geçmek gereklidir. Böyle bir durumda konu iletişimi yöneticisi bir dizi iletişim seçeneğine sahiptir. Burada önemli olan fikirlerin temelini ne olduğu ve nasıl oluştuğunun bilinmesidir. Konu tartışmaları kamu politikasının ilgili taraflar için bu konunun ya da düşüncenin en iyisi olduğunu garanti altına almada bütün araçları kullanır ve toplumun büyük bir kesimine ulaşmaya çalışır. Konu yönetimi, özel sektörün kamu politikalarını ve düzenleyici ya da yasal sınırlamalarını olgunlaştırabilecek, anahtar kamunun fikirlerindeki eğilimlerin belirlenmesini, gösterilmesini ve bunların analizlerini içermektedir. Teknik ve idari personelin desteğiyle beraber, stratejik işletme planları ve iletişim kampanyaları çerçevesinde yürürlüğe konmuş bir şirket ya da sanayi tutumu geliştirebilecek personel fonksiyonunu da kapsamaktadır. Halkla ilişkiler dışında başka hiçbir şirket fonksiyonu, etik şirket davranışının, kamu hükümünün, sorumlu üretimin, malların ve servisin dağıtımının, desteklerini kazanmak için hedeflenen öğeleri bilgilendirmeye ve ikna etmeye yönelik iç ve dış girişimlerin ayrılamaz olduklarını daha iyi vurgulamamaktadır. Bu nedenle de konu yönetimi sürecinin doğru ve kuruma olumlu katkılar sağlayacak şekilde yönetilebilmesi için konu iletişiminin önemini ve de bu iletişim sürecini en iyi biçimde yönetebilecek olan halkla ilişkiler fonksiyonunun gerekliliğinin gözden kaçırılmaması ve halkla ilişkilerin mutlaka sürece entegre edilmesi gerekmektedir. Konu yönetimi, konuları teşhis etmeyi, onları analiz etmeyi, öncelikleri belirlemeyi, program stratejilerini seçmeyi, hareket ve iletişim programlarını yürütmeyi ve verimliliği değerlendirmeyi içermektedir. Konu yönetimi; bir kurum veya çıkar

gruplarını ortaya çıktığında olasılıkla etkileyecek eğilimler ile ilgili olan noktalar veya sorunlara yönelik uygun eylemi alan ve bunu tahmin eden bir yönetim sürecidir. Paydaş beklentilerini belirleyerek kurum ve paydaşları arasındaki boşluğu kapatabilmek için halkla ilişkiler uzmanları kamu politikası süreci içindeki konuları değerlendirir. Konuları başarıyla yönetmek, krizlere engel olmaktır” (Bir, 2012: 24 - 26).

2.6.2. Kriz İletişimi

“İnsanlara veya mülkiyetlere zarar verecek bütün tehditlerin veya tehdit edebilecek şeylerin, ciddi olarak işleri aksatan, itibara zarar veren veya negatif etki yaratan durumların tamamıdır. Krizlerin kurum içinde ve dışında, özellikle de medyada yarattığı olumsuz hava, etkilerini katlayarak arttırabilmektedir. Krizlerle beraber gelen bu kaosu iyi yönetmek ve krizlere soğukkanlılıkla cevap vermek için yönetim çabaları kadar iletişim çabalarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Kamuoyunun desteğini almak için yapabilecek bilgilendirme, olumlu tutum ve sempati kazanma gibi algıların yönetildiği çabalar kriz iletişimi çabalarını oluşturur. Çalışma, krize nasıl cevap verileceği, verilecek cevaba ilişkin ekiplerin kurulması, kurum temsilcisinin neleri, nasıl açıklayacağı, medya ilişkileri gibi birçok iletişim konusunu kapsamaktadır. Kriz iletişimi kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası iletişim çabalarını kapsayan uzun süreli bir iştir. Kriz öncesi çabalar kriz unsurlarının fark edilmesini ve alınması gereken önlemler için yol gösterici olmayı amaçlar. Kriz sonrası iletişim çabaları ise algıları etkilemek, pozitif imajı devam ettirmek ve imajı yeniden oluşturmak içindir. Kriz dönemlerindeki iletişim süreci krizin sebep olduğu belirsizlik nedeniyle ciddi anlamda test edilmektedir. Başarılı kriz iletişimi için gerekli unsurlar; iletişim planı, kriz takımı ve kriz iletişim stratejisidir” (www.halklailiskiler.com, 01.05.2018).

Halkla ilişkiler dünyasındaki kriz iletişimi, kimlerin sorduğuna bağlı olarak çok farklı yorumlara sahip olabilir, ancak asıl tanım şu şekildedir: Örgütünüzün üçüncü taraf kaynakların itibarını zedelemeye çalışıyorsunuz. Üçüncü tarafların dikkatini ve onayını almaya çalıştığınız geleneksel halkla ilişkilerin tersi, iyi işleriniz, markanız, iç görüleriniz aracılığıyla medya kazanıyorsunuz. Kriz

iletişimleri, negatif kazanılmış medya ile başa çıkararak başını döndürür. Pek çok açıdan, bir ateşi söndürmeye benziyor. Bir ateş yakmak için üç şey gerektirir - ısı (enerji), yakıt ve oksijen veya oksijen gibi bir katalizör (hız). Bu elemanlardan herhangi birisi alındığında ateş sönecektir. Bir kriz iletişim durumunda, bir şeyler ters gitti ve örgüt imajınız yara alıyor veya yanıyor. Yaptığınız veya sorumlu olduğunuz bir şey var - yakıt. Kamuoyunun gelgiti var - ısı, enerji. Buna tepki hızınız var - katalizör. Gerçek yangınlarda olduğu gibi, bu kaynaklardan herhangi birini ateşlemezsensiz, yangına neden olan zincir reaksiyonunu kırıp kendini yakarsınız (www.shiftcomm.com, 09.04.2018).

Krizler, krizden kaynaklanabilecek zararları sınırlamak için kuruluşları çeşitli dinleyicilerle iletişim kurmaya zorlamaktadırlar. Bu iletişimin kalitesi durumu iyileştirebilir veya daha da kötüleştirebilir. Acil durumun patlak vermesinden başlayarak, örgüt tarafından gerçekleştirilen her eylem, kriz yönetimi çerçevesi içine girecektir. 1980'lerin sonuna kadar, kriz yönetimi kamu yönetiminin en önemli konuları arasında dikkate alınmadı. Herhangi bir yönetim okulunun çalışma planının bir parçası değildi ve özgür ve bağımsız bir bilimsel tartışma ortamı oluşmadı. Ancak, 1990'ların başından itibaren, kazaların artması ve organizasyonların giderek krize maruz kalması kriz yönetimini harekete geçirdi. Sonuç olarak, bilimsel topluluklar, krizden önce tüm şirketler, siyasi partiler ve kamuya ait rakamlar için izlenecek stratejileri incelemek ve gerçek bir rehber oluşturmak için ne kadar önemli olduğunu fark ettiler (Michele, 2013: 14-18). Bir kriz, eşzamanlı olarak yönetilmesi gereken iki farklı faaliyeti harekete geçirir: Krize karşı yanıt vermek ve medyaya cevap vermek. Kriz ciddiye, en başından itibaren medyanın kapsamına girecektir. Bazı durumlarda, medya krizin kendisini bile tırmandırabilir. Başlangıçtan itibaren sorunların yönetimi için bir stratejiye ve bir yetkiye sahip olmak gereklidir. Medyaya etkili bir şekilde yaklaşma ve cevap verme yeteneği, tüm krizlerin çok önemli bir yönüdür. Ancak etkili kriz iletişimi, tüm krizlerin tek önemli yönü değildir. Bir kriz gerçekten ciddiye şirketin kriz yönetimi ekibi hemen aktive edilmelidir. Bu durum şirketin bir kriz yönetim ekibine sahip olduğunu ve ekibin iyi eğitilmiş ve hazırlıklı olduğunu ortaya koymaktadır. İdeal olarak, bir kriz yönetim ekibi, farklı geçmişlere ve rollere sahip yöneticilerden oluşmalıdır. Kısacası, ekibin her krizin yarattığı çoklu

endişeleri ve sorunları ele almak için beceri ve eğitime ihtiyacı vardır. Uyuşmazlık ve kişilerarası gerginlik, temelde farklı görüşlerden kaynaklanabilir. Ayrıca bir kriz, farklı roller ve perspektifler arasındaki bu kaçınılmaz anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için mümkün olan en kötü zamanlardan biridir (Mitroff vd., 1996: 10-12).

Kriz dönemlerinde, bireylerin stres düzeyleri yüksek olduğu için, bu dönemlerde iletişimde, "paralinguistik" adı verilen "ses ötesine ve ses tonuna" özel Aynı sözcüğün sert bir biçimde vurgulanması ile yumuşak bir ses tonuyla söylenmesinde, anlamı aynı olmayacaktır. Zira kelimelerin tek başına anlamı, zayıf bir sözlük anlamından ibarettir. Yerine göre kelimeler, sözlük anlamlarının dışında etkili bir biçimde kullanılabilir. Etkin bir iletişim için, kelimelerin asal anlamlarını cümle içindeki kullanımlarından ve vurgularından aldıkları gerçeğiyle hareket edilmelidir (Tutar, 2011: 177).

“Hangi dönemde ve ortamda olursa olsun, organize olmanın ve işleri yoluna koymanın en önemli unsurlarından biri, yaygın ve etkili iletişim sağlayabilme yeteneğidir. Etkili iletişim, bir zaman yönetimi unsurudur. İletişimde yeteri derecede açık olunursa, iletmek istenen mesaj, etkin bir biçimde alıcıya almış olur. İletişimi zayıf olan sürekli olarak karışıklığa sebep olurlar. İletişim kısaca DİAA formülüyle ifade edilir”: (Jeff, 1999: 97).

Dikkatleri kazanın. Örneğin çok ilginç bir söz veya anekdot aktararak söze başlayın.

İlgilerini çekin. Dinleyenlere konunuzun neden önemli oldu anlatın.

Arzu oluşturun. Sizin görüşlerinizi dinlemenin nasıl yararlı olacağını belirtin.

Anlaşma sağlayın. Dinleyicilere, tezinizin onlar içinde aslında ne kadar yararlı olduğunu kabul etmeleri konusunda anlaşma sağlayın.

Etkili iletişim, *“örgütün çevresine, örgütsel faaliyetlerin önemini ve ha karşı duyulan sorumluluğu anlatmanın önemli bir aracıdır. İletişimin amacına uygun bir biçimde yerine getirilmesi, büyük ölçüde göndericinin bilgi, beceri ve yeteneklerine bağlıdır. Etkin bir iletişim için gönderici, alıcının bilgi ve tecrübe alanına giren*

semboller kullanmalıdır.” Gönderici soyut ifade ve sembollerden çok, somut sembol ve ifadeler kullanmalıdır. Alıcının anlamaması muhtemel olan ifadeler açıklanmalıdır. İletişimde “*algılama ve değerlendirme,*” hem gönderici hem de alıcı için söz konusudur ve kişilerin kendilerine çevrelerinden ulaşan bilgi fikir duygu ve mesajlar algılama ve değerlendirme biçimleri ile ilgilidir. Algılamada bilginin, kişiliğin ve kültürün rolü büyüktür Kriz dönemlerinde algılanması gereken bilgi ve mesajın artması, algılama ve değerlemenin önemini artırır. Etkin bir iletişim kurmanın temel unsurlarından biri olan “*mesaj*” ise, kaynak ya da gönderici, kullandığı kavramları bir mesaj şeklinde kodlar. Konuşulan ve yazılan kelimeler, grafik ve çizimler, jest ve mimikler bir mesaj olarak değerlendirilir. İletişimde mesajın, kaynağın arzu ettiği biçimde veya kaynaktan çıktığı biçimde alıcıya ulaşmasını kullanılan “*kanal*” sağlayacaktır. Kanal alıcı ve kaynak arasındaki bağıdır. Kriz dönemlerinde iletişim kanallarının açık bulundurulması önemli ölçüde kolaylaştıracaktır. Başarılı bir iletişim ancak “*alıcı*” tarafından kodun çözüldüğü ve ona bir anlam verildiği zaman meydana gelir. Nietzsche’nin de çok etkin bir biçimde belirttiği gibi, “hiç kimse, bilgilerinin elvermediği bir sesi duyacak kulağa sahip değildir” (Tutar, 2011: 178).

Kriz dönemlerine iletişimcilerin penceresinden baktığımızda, “krizlerin üstesinden gelebilmek için krizi yönetmek” ve krizi yönetmek için de, kriz yönetimini iletişim süreçlerine aktarmak gereklidir. Örgütler, kriz dönemde belirsizlik ortamında güç kararlar vermek zorunda kalırlar. Kriz dönemlerinde medyanın eğitimi ve halkla ilişkilere dönük çalışmalar oldukça önemlidir. Halkla ilişkiler uzmanlarına göre kriz ortamlarında örgütler, “iyi bir mesajın, kötü bir krizi çözeceğine” inanmalıdırlar. Krize hazırlanan örgütlerin, halkla ilişkileri kullanmaksızın krizin farkına varmaları ve diğer faaliyetlerle birleştirmeleri mümkün olmaz, hatta bu durum kötü bir krizin nedeni olabilir (Tutar, 2011: 178).

Her kurumun yapması gereken ilk kritik karar, krizin dikkatini çeken kaynağın gücü ve / veya güvenilirliği ile ilgilidir. Eğer kaynak ne güçlü ne de inandırıcı olursa ilk bilginin yaklaşmakta olan bir krizin erken bir uyarı sinyali olup olmadığını belirlemek için organizasyonun durumu dikkatlice izlemesi tavsiye edilir. Bir bilgi kaynağının gücünün ve güvenilirliğinin belirlenmesi, Kriz yönetiminde gerekli olan kararların çoğunda olduğu gibi, bir yargı çağrısıdır ve bu nedenle gelen

bilgiyi izleyen kişinin veya kişilerin deneyimine, bilgisine ve becerilerine bakılır. “Güç” nosyonu burada gerekli olduğundan, onun tanımı hakkında biraz daha fazla şey söylemeliyiz. Geleneksel iktidar tanımına göre, eğer A, B'nin kendi başına, B'nin gerçekleştiremeyeceği eylemleri gerçekleştirmeye zorlayabiliyorsa, A kişinin, B üzerinde iktidara sahip olduğu söylenir. Daha genel olarak, A, B'nin davranışını etkilemesi halinde B üzerinde bir güce sahip olduğu söylenir. Bu tanım aynı zamanda Kriz yönetimi için de geçerlidir. Bir kişi veya daha genel olarak bir paydaş, A, Bir başka paydaştan daha fazla güç sahibi olabilir, eğer A, bir kriz olmayan durumun B için bir kriz haline gelmesine sebep olabilirse, bu tanım gereği haber medyasının kesinlikle gücü vardır ve bu nedenle büyük bir haber kuruluşunun temsilcisinden bir çağrı alınmalıdır (Mitroff vd., 1996: 27-31)

Doğal afetleri de içine alan bir iletişim sürecinde de, “bilgi vermek, yardım istemek, emir vermek, söz vermek, açıklama yapmak ve kendi görüşlerini anlatmak” (Yüksel, 1994: 3) eylemlerini içeren karşılıklı etkileşim yani iletişim süreci yaşanmaktadır. Bilindiği üzere iletişim, normal şartlar altında basit olması beklense de doğduğumuz andan itibaren gerçekleştirdiğimiz en eski öğrenilmiş davranış, aynı zamanda kompleks ve durağan olmayan bir süreçtir. En basit anlamda iletişim sürecinde mesaj, “göndericiden etkilenebilir, mesajı ileten araç tarafından çarpıtılabilir ya da hedef tarafından yanlış anlaşılabilir.” Hele de sürecin içerisinde afet adını verdiğimiz beklenmeyen, geniş ve kayıplara yol açan bir değişken daha girdiğinde iletişim, bir yandan yaşamsal öneme sahip bir arabulucu diğer yandan da krizi daha da derinleştiren bir manipülasyon aracı haline gelebilmektedir. Bu noktadan hareketle iletişim kavramı afet kavramı ile yan yana getirildiğinde afet yönetimi geniş şemsiyesi altında kriz iletişimi kavramına işaret etmektedir. Krizler ciddi, geniş kapsamlı bir tehdit; yüksek oranda belirsizlik özellikleri ile normal olaylardan ayrılmaktadırlar. Bu anlamda krizler “istenmeyen, beklenmeyen, tahmin edilemeyen, aniden ortaya çıkan, sahip oldukları belirsizlikler nedeniyle yönetilmesi güç, zaman baskısı altında acil karar verilmesini” gerektiren olaylardır (Cosgrave, 1996: 28, McConnel ve Drennan, 2006: 60).

Afet ve kriz yönetimi kavramlarının ardalanında modern afet yönetimi kapsamında “kayıp ve zararların azaltılması, hazırlık, tahmin ve erken uyarı, afetleri

anlamak” gibi afet öncesi korumaya yönelik çalışmalar “Risk Yönetimi”; “etki analizi, müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma” gibi afet sonrası çalışmalar ise “Kriz Yönetimi” olarak kabul edilmektedir. Afet yönetimi çalışması, “afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası” ihtiyaç duyulan tüm çalışmalarını kapsamaktadır (Demirci ve Karakuyu,2004). Bu bağlamda afetler sırasında da afet yönetimi, kriz iletişimi ve kriz iletişim stratejileri yaşamsal öneme sahiptir.

Krizler, aniden gerçekleşen veya kararlı bir değişimi içeren dengesiz, olağandışı bir olaydır ve bu açıdan kurum, organizasyon ya da ülkenin hedeflerini tehdit edebilecek, hızla tepki göstermesinin zorunlu olduğu özel durumlardır. Problem doğal ya da beşeri herhangi bir olaydan kaynaklanabilmekte ve medyanın işe karışmasıyla kriz haline dönüşmektedir. Medyanın krize katılması konuya ilişkin hazırladığı haberlerle gerçekleşmekte ve ilgili kurumlarda kriz psikolojisi yaratarak derinleşmektedir. Kriz yönetimi kavramı dendiğinde doğal felaketlerle birlikte yaşanan acil durum ve risk yönetimi disiplinleriyle sınırlı olmayan, “çocuk kaçırma, çevre kirliliği, cinsel taciz, şiddet, hatalı ürünler” gibi insan yapımı veya insanların sebep olduğu krizlerin de stratejik olarak yönetilmesini ifade etmektedir (Mitroff, 1994:101). Kriz yönetimi, beklenmeyen durumlardan en az zararla çıkmayı sağlamak için, kriz öncesinde ve sonrasında yapılacakların stratejik planlama faaliyetlerini ifade etmektedir.

2.6.2.1. Kriz İletişimi İlkeleri

1. Tarafsızlık

Kriz iletişimlerinin amacı olası itibar hasarını azaltmaktır. Ortaya çıkan kriz durumu hakkında güvenilir, doğru bilgi sağlayarak mümkün olduğunca çabuk, profesyonel, planlı ve uygun bir şekilde hareket ederek örgütün zarar görmesi engellenmelidir. Etkin liderliğin nitelikleri açık ve şeffaf bir şekilde iletişim kurmaktır. Bu iletişimin yolu örgütün hatalarını kabul etmesi, sorunlara çözüm bulmada işbirlikçi davranması, çalışanlarla ilişkilerin sürdürülmesi ve farklı kültürlerle saygı gösterilmesinden geçmektedir (IATA, 2014: 3).

2. Cevaplama Hızı

Krizin yol açtığı durumlar, görgü tanıkları ve katılımcılar tarafından çevrimiçi olarak fotoğraf, video ve yorum olarak sosyal medya kanallarına yüklenebilir. Bu gibi durumlarda olayın farklı kanallardan yayınlanması sabote edilmesine yol açacağından örgüt kendi iletişim kanallarından bilgilendirme yapması önem arz etmektedir (IATA, 2014: 3).

3. Sorumluluğu Kabul Etme

Örgütler meydana gelen krizlerin sorumluluğunu üstlenerek krizden etkilenenlere çözüm ürettikleri zaman itibar kaybını minimize etmiş olacaklardır. Krizlere çözüm üretmek gerek finansal açıdan gerekse psikolojik açıdan sağlanabilmelidir. Krizde sorumluluğu üstlenen örgütlenen bu durumu iletişim kanallarıyla zamanında duyurması örgüt kimliği açısından çok önemlidir (IATA, 2014: 6).

4. Uygun Mesaj Dili

Örgütlerin özellikle krizin ilk aşamalarında kamuya açık ifadelerin içeriği ve tonu, iyi yönetilen bir kuruluş olarak konumlandırılmasında kritik öneme sahiptir. İfadeler, gerçekleri kabul etmeli ve bugüne kadar yapılan eylemleri tanımlamalı ve etkilenenler için endişelerini ifade etmelidir. Temel mesajlar oluşturulduktan sonra tekrarlanmaları gerekir Basın brifingleri ve röportajlar da dâhil olmak üzere, herhangi bir kanal aracılığıyla yayınlanan beyanlarda tutarlı olmak gerekmektedir (IATA, 2014: 6).

5. Güvenirliği Sürdürmek

Krizdeki herhangi bir organizasyon için temel amaçlardan biri, güvenilirliktir. Güvenilirlik yapılan ifadelerin dürüstlüğü ve samimiyeti ve gerçekte olup olmadığını ve örgütün krizlere yanıt verme şeklini yansıtır. Yanıtın ilk aşamalarında, kaçınılmaz olarak gerilim olacağı için ifadeler gerçekleri kabul etmeli, gizlilikten kaçınılmalıdır (IATA, 2014: 8).

6. Pişmanlık İfadeleri

Bazı ülkelerde (örneğin, Japonya veya diğer Asya toplumları), ne için suçlu olup olmadıklarına bakılmaksızın hasara neden olan herhangi bir olay için taraflardan resmi bir “özür” beklenir. Etkilenenler için pişmanlık ya da sempati ifade etmeyen firmalar, özellikle yaşam kaybı ya da ciddi yaralanmalar yaşanırsa ciddi biçimde eleştirilmeyi bekleyebilirler. Bununla birlikte, özellikle sorumluluk ya da suçlama kabul etmeyen, özenle ifade edilen bir pişmanlık ifadesi, söz konusu örgütün olumlu bir görünüm oluşturmasında kritik bir rol oynayabilir ve krizin iyileşmesini kolaylaştırabilir. Bu ilke evrensel olarak geçerlidir ve söz konusu olanların beklentilerini yansıtır (IATA, 2014: 8-9).

Kriz İletişimi Stratejileri

Bilgi: Doğru bilgi ve belgeyi sağlayarak, söylentileri haksız çıkarabilirsiniz. Çoğu zaman bir krizde, insanlar bilgi açıklarını kendi şüpheleriyle doldururlar. Bu yüzden zamanında yapılan doğru bilgilendirme spekülasyon ve eylemlerin önünde bir engel olacaktır.

Hız: Ne kadar hızlı tepki tepki verirseniz, bir krizi inkar etmenin ve kontrolün dışına çıkma olasılığını hızlı bir şekilde artırırsınız. Hız, krizlerin çoğunda kritiktir.

Sahiplik: Bir durumun sorumluluğunu veya sahipliğini ele almak, kalabalığın önünde olmak, ne yaptığınızı ya da sorunun yeniden gerçekleşmesini önlemek için ne yapacağınızı anlamanız gereklidir. Krizi sahiplenmek yeni bir krizin çıkmasının da önüne geçecektir (www.shiftcomm.com, 09.04.2018).

2.6.2.2. Kriz İletişimi Örnekleri

Benetton Firması Örneği

“Marka sahibinin belirli bir ülkeye, ırka, dine ve fikre sahip olması nedeniyle markaların protesto edilmesi mümkündür. Özellikle, çok uluslu markalar için uluslararası siyasetin sebep olduğu ülkelere gösterilecek tepkiler önemli kriz nedenleri haline gelmektedir. Çoğu zaman o ülkeye ait markaların boykotuyla gerçekleşmektedir.” 1999 yılında “Abdullah Öcalan’ın yakalanmasından önce Moskova’dan İtalya’ya kaçması ve İtalyan Hükümeti ve İtalyan Komünist Partisi tarafından misafir edilmesi Türk halkının tepkisini alarak, Türkiye’de bulunan birçok İtalyan firmasını krize sürüklemiştir. İtalya ve İtalyan firmaları karşıtı binlerce kişi sayısız gösteri yapmış, göstericiler sadece, Benetton, Ferrari, Pirelli gibi İtalyan ürünlerini boykot etmişlerdir” (Mitroff 2000-116-118).

“Benetton markasının uyguladığı kriz yönetimi duygusal bir stratejiye dayandırılmıştır. Benetton-Türkiye zirvesinin krizi yönetmek için kurduğu takım, verilecek cevabın sadece rasyonel değil aynı zamanda duygusal olması gerektiğine karar verdi. Firma, Türk insanı için duygusal bir yanı olan reklamlar yaparak beklenmedik bir adım attı. Türk halkına destek verircesine mağazalarına Türk Bayrağı astı, vitrinlerini siyaha boyadı, mağazalarında Türk insanının duygu ve düşüncelerini ifade edebilecek stantlar açtı. Mağazalarında satılan malların ne kadarının Türk insanının emeğiyle üretildiğini ve protestonun bu insanları nasıl olumsuz etkileyeceğini vurguladı. Bu mesajlarla Benetton markası kurumsal bir Türk vatandaşı olarak tepki verdiğini kamuoyuna anlatmış oldu. Türk insanının siyasi platformda yaşanan bu gelişmeye duyduğu hislere paralel hisler taşıdığını gözler önüne serdi. Ayrıca, markaya ait birçok ürünün Türkiye’de üretildiğini anlatarak istihdam değerini vurgulamış oldu” (Mitroff 2000-116-118).

Mey İçki Örneği

“Alkollü içkilerin sahte üretim ve vergi gelirini kontrol altında tutmak adına Tekel kuruluşunun devlet çatısı altında yönetilmesinin daha doğru olduğu düşüncesi 2000’li yıllarda değişmiştir. Tekel’in alkollü içkiler bölümünün özelleştirilme isteğiyle 2004 yılında yapılan ihale sonucunda Tekel NUROL, Limak, Özaltın ve

TÜTSAB firmalarından oluşan dörtlü konsorsiyuma ge.erek Mey iki adını almıştır. ”

“Mey, Türkiye’de biri üretim diğeri satış ve pazarlama olmak üzere iki ayrı şirket olarak faaliyetine devam etmiştir. Ancak Mey İçki’nin bu dönüşüm sürecinde dış etkenli bir kriz yaşamasına engel olunamamıştır. Mey iki birinci yılında sahte rakı kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Mey’in bir markası olan Yeni Rakı’nın taklit edilmesi ölümlere sebebiyet vermiş ve büyük bir krize yol açmıştır. Krize sebebiyet veren sahte rakı hikyesi 28 şubat 2005 tarihinde İstanbul Dem Restorant’ta rakı içen 5 müşterinin fenalaşması ve akabinde gelen ölüm haberleriyle ortaya kmış, 1 Mart 2005 tarihinde ise gazetelerin 3. sayfasında yer almıştır. Sahte rakı nedeniyle beklenen ölüm vakaları Gaziosmanpaşa, Kuştepe, Avcılar, Beylikdüzü ve Esenyurt’ta yoęunlařtıķa gazetelerde çokça yer almaya başlamıştır. Bir sonraki gün 32 kişi tedavi için hastanelere başvuru yapmıştır. Polis imalathanede bulunamayan ve çevredeki marketlere satıldığından kuşkulandığı 52 koli rakının peşine düşmüş ve bu 52 kolinin başta Bursa olmak üzere diğer evre illere sevk edildiğini ortaya ikarmıştır.” Antalya’da ise 4.000 şişe sahte rakı ele geçirilmiş ve uzmanlar tarafından yapılan inceleme sonucunda şişedeki içkilerin metil alkol içerdiğini ve sahte oldukları anlaşılmıştır. “Soruşturmalar devam ederken birçok ilde de sahte rakı imalathaneleri ortaya kmıştır. Bir şişenin yüzde 67’si vergi olan içkinin buradaki kurbanı sahtecilik yapılarak taklit edilen Mey İçki’nin Yeni Rakı’sı idi. Alkollü içkilerin üretiminde etil alkol kullanılırken sahtecilik yapan baba ve oğlu metil alkol kullanarak sahte rakı üretmiş ve boş Yeni Rakı şişelerine doldurarak, satışı gerçekleştirilmiştir. Etil yerine metil alkol kullanılmasının nedeni ise metil alkolün daha ucuz olması idi. Ancak metil alkol; kimyada kullanılan bir solventtir ve insan sağlığına çok zararlıdır; ani ölümlere sebep olabilir ki bu da büyük bir kriz doğurmuştur. Mey, 24 saat sessizliğini korumuştur. Mey İçki CEO’su Galip Yorgancioğlu, retim, pazarlama ve satış direktörleri, reklam şirketinin ve iletişim danışmanlarının üst düzey yöneticilerini bir araya getirerek kriz yönetim ekibi kurmuştur. Bahse konu kriz üzerinden yönetim planı olmadığı için geçmişte yaşanan benzeri krizler ile zm yollarını inceleyen ekip, sahte rakı vakasına zm aramıştır ve çok kısa bir zaman sonra belirlenen iletişim planını hayata geçirmiştir. Sahte rakı haberi 1 Mart 2005 tarihinde gazetelerin 3. sayfasında yer almıştır.”

“Bu haberi gazetelerden duyan ve ilk günden itibaren çok açık bir iletişim stratejisi izleyen Mey, kendi dağıtım ve satış noktalarını bilgilendirerek piyasada görülebilecek sahte ürünler konusunda yönetimin bilgilendirilmesi ve satış noktalarına da duyuru asılmasına dair talimatlar verilmiştir.2 Mart 2005 tarihinde kurumun sözcüsü ve CEO’su Galip Yorgancıoğlu olayın üzerinden çok bir zaman geçmeden basın mensuplarını Maslak’taki Genel Merkeze çağırarak bir bilgilendirme toplantısı yapmış ve tüm açıklamalarında tüketicilerine sahte rakıyla gerçek rakıyı nasıl ayıracaklarını, nerelerden alışveriş yapmaları gerektiğini ayrıntılarıyla anlatmıştır. Konuşmalarında çok şeffaf ve son derece açık bir üslup kullanan Yorgancıoğlu, kamuoyu ile iletişimi daha da kuvvetlendirmek ve güven vermek adına satış ve pazarlama ekibiyle birlikte Mey montlarını giyerek restoranlarda dolaşmış, dolaşılan restoranlarda da kamuoyu bilinçlendirilmeye devam etmiştir. Kriz yönetiminin en kritik unsurlarından biri de 7/24 kesintisiz iletişimdir. Mey, kesintisiz ve doğru bilgilendirme yaparak bu unsuru çok iyi değerlendirmiştir. Ayrıca, kriz iletişiminde tek bir sözcünün olmasında fayda vardır. Olası farklı mesajların ya da söylemlerin ortaya çıkmasını engeller ve kurum sözcüsünün açıklama yaparken bu olay karşısında şirketin yaşadığı duyguları kamuoyuna hissettirmesiyle de güven verir.3 günde 3 basın bilgilendirmesi yapan Mey, 05 Mart 2005 tarihinde İzmir’de gerçekleştirdiği toplantıda tüm Yeni Rakı ürünlerini toplatma fikrini gündeme getirmiştir. Kendi üretimlerinden kaynaklanan herhangi bir sorun olmamasına rağmen toplatma fikrinin gündeme geldiği ertesi gün 1 milyon ürünün toplatılacağı açıklanmıştır. Kurumun bu tutumu; insan sağlığına, tüketiciye verdiği önemi ve kurumsal bir şirket olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kanal kanal gezerek neden toplama kararı aldıklarını anlatan Yorgancıoğlu, kamuoyunu bilgilendirmeye ve yeni şişelerinde yapılacak olan değişiklikleri anlatmaya devam etmiştir” (iaupratolyesi.wordpress.com,14.04.2018).

3. BÖLÜM - AFETLE MÜCADELENİN KRİZ YÖNETİMİYLE İLİŞKİSİ

3.1. Kriz ve Afet İlişkisi

Beklenilmeyen, aniden ortaya çıkan mevcut yapı ve sistemin düzgün çalışmasını engelleyen acil çözüm gerektiren durumlar olan krizlerin; fiziksel, psikolojik vb. birçok yönden zarar veren afetlerle olan ilişkisi buradan kaynaklanmaktadır.

“Afetler krize yola açan temel unsurlardandır ve afetlerden kaynaklanan krizleri diğer krizlerden farklı kılan esas özellik, afetlerin belirtilerinin olmaması ve erken uyarı sistemi ya da erken önleme mekanizmalarının çok fazla işe yaramamasıdır” (Tutar, 2004: 28). “Meydana gelen her afet her zaman bir krize kaynak oluşturmaz. Çünkü afetlerin büyüklük ya da etkisini belirleyen çeşitli unsurlar mevcuttur. Bu unsurlar çerçevesinde değerlendirildiğinde oluşan her afetin krize kaynaklık edip etmediği ortaya çıkacaktır. Çalışmamızda da desteklenen ve yazarların genel olarak görüş birliğine vardığı ana nokta bir afetin kriz olarak değerlendirilebilmesi için yerleşim alanlarında meydana gelmesi can veya mal kaybına ya da en azından birine neden olması gerekmektedir” (Yılmaz, 2004: 8).

3.2. Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, üyesi olduğumuz NATO'nun temel güvenlik görevlerinden biridir. Afetle mücadelede kriz yönetimi ulusal ya da uluslararası bir durumda bir tehde cevap vermek için askeri ve askeri olmayan önlemler içerebilir. Birçok kriz yönetimi operasyonu genellikle barışı koruma operasyonları olarak adlandırılır, ancak çeşitli kriz yönetimi işlemleri vardır. Bunların hepsi, bir operasyonun etkisini, sınırlamalarını ve şekillerini anlamak için bilinmesi gereken önemli belirli hedef ve görevlere içermektedir. Bir krizle mücadele edebilmenin koşulları krizin doğasına, ölçüsüne ve ciddiyetine bağlıdır. Bazı durumlarda krizler diplomasi veya diğer önlemler ile önlenirken, bazıları askeri harekete geçirme gibi daha sağlam önlemler gerektirir. Krizin niteliğine bağlı olarak, farklı kriz yönetimi operasyonları gerekebilir. Bu operasyonlar afetlerden mağdur olan üye ve ortak ülkelere yardımcı

olmak için yapılan operasyonlardır. Doğal, teknolojik veya insani afet olaylarında NATO, depremlerle karşılaştığı 1999 yılında Türkiye'ye yardım etmiştir (www.nato.int, 03.04.2017)

3.2.1. Doğal Afetlerde Kriz Yönetim Süreci

Meydana gelen bir doğa olayının afet boyutlarına ulaşması ve sonucunda afetlerin “ölüm, yaralanma, bina, konut, işyeri hasarları, tarımsal ürün kaybı, yol, köprü gibi ulaşım yapılarının zarar görmesi, ulaşım sisteminin aksaması, haberleşme hatlarının zarar görmesi, bazı eşyaların kaybı ve tahribi” gibi doğrudan etkilerinin yanı sıra “işsizlik, korku, panik gibi psikolojik sorunlar, salgın hastalıklar” gibi dolaylı etkilerin büyüklüğüne etki eden birtakım faktörler yer almaktadır. Bu faktörler: *“Olayın fiziksel büyüklüğü, olayın yerleşim alanlarına olan uzaklığı, yoksulluk ve az gelişmişlik, hızlı nüfus artışı, tehlikeli bölgelerdeki hızlı ve denetimsiz sanayileşme, çevrenin ve ormanların bilinçsiz kullanımı, bilgisizlik ve eğitim eksikliği, insanların afet olaylarına mukabil başlangıçta alabildiği koruyucu ve önleyici tedbirlerin erişebildiği seviyedir”* (Ergünay, 1996: 264). Doğal afet kaynaklı krizler, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkmakla birlikte tahmin edilemez özellikte değildir. Çünkü her kriz patlamak üzere olan bir volkan gibi birçok ipuçlarını sık sık göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, “kalitesiz ve sağlıksız yapılaşma, fay hatları ve bataklıklar üzerinde yoğun konut yapımı, bilgiye ulaşmadaki zorluklar, ortak çözümlerin üretilebilmesinde katılımcı pratiklerin eksikliği, politik çıkarlar, rant kollama ve yozlaşma ve sınırsız zengin olma hırsı, bunun nasıl elde edildiğinin önemini kalmaması ve bu eğilimin kalite ve ahlaki kurallara yansımaları sonucunda oluşan ikili ahlak düzeni de doğa olaylarının nasıl afete dönüştürüldüğü noktasında önemli insan kaynaklı afetlerin sonucudur” (ASTOY, 2000: 86).

Kriz yönetimi, kurum ve kuruluşların maruz kalabileceği gelecekte gerçekleşmesi mümkün olabilecek krizleri önceden sezilmesi, krizler henüz başlamadan tedbirler alınması ya da etkilerini azaltmaya yönelik çalışmaların yer aldığı sistemsel bir şekilde ilerleyen, gelişen hareketler dizisidir ve olası afetlere karşı hazırlık ve yönetsel uygulamalarını da kapsamaktadır. Benzer tanımlamalara kaynaklarda sıkça görülmektedir. (Şimşek, 1994: 330).

Doğal afetlerden kaynaklı krizlerin yönetiminde literatürde çok kapsamlı ilkeler bulunmaktadır. Her şeyden önce kriz yönetiminin temel önceliği, en fazla risk altında bulunan insanları korumayı amaçlamasıdır. Bundan sonra topluluklar ile yakından ilişkili sistemlerin ve kritik kaynakların korunması gerekmektedir. Quarantelli (2002: 245)'e göre kriz yönetiminin temel ilkeleri şu şekildedir:

- *“Cemiyetleri tesir altına alan krizler ufak çaplı kazalardan ya da acil durumlardan farkını ortaya koyabilen bir bakış açısını göstermelidir”*
- *“Kriz yönetiminin zarar azaltma, önceden hazırlık, acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşamalarına bir bütün olarak yer verilmelidir”*
- *“Birikmiş bilgileri ve verileri göz önünde bulundurmalıdır”*
- *“Kriz nedeni olarak doğal afetlerin yalnızca belirtilerini değil gerçek nedenlerini ortaya koymalıdır”*
- *“Yönetimin bütün düzeylerinde öncelikli olarak ele alınmalıdır”*
- *“Açık, anlaşılır ve kapsayıcı olmalıdır”*
- *“Topluluk katılımını sağlamalıdır”*
- *“Yerel koşullara uygun yapılandırılmalıdır”*
- *“Siyasi irade ile desteklenmeli ve yasal olmalıdır”*
- *“Esnek ve yeni koşullara uygulanabilir olmalıdır”*
- *“Yeterli mali olanaklara sahip olmalıdır”*
- *“Öncelikler ve ihtiyaçlara yönelik olmalıdır”*
- *“Temel konulara odaklanmalıdır”*
- *“Önlemeyi ve zararları en aza indirmeyi sağlayabilecek nitelikte olmalıdır”*

Doğal afetlerden kaynaklı kriz yönetimi kriz öncesi ve sonrası olarak şu aşamalardan oluşur:

- Kriz öncesi dönemde: “Zarar azaltma ve önceden hazırlık aşamaları”
- Kriz sonrası dönemde: “Acil müdahale ile iyileştirme ve yeniden yapılandırma.”

3.2.2. Kriz Yönetimi ve Doğal Afet Yönetimi İlişkisi

Afet kaynakları meydana gelen krizlerin yönetimi noktasında genel kabul gören düşünce afet sonrasında oluşturulması gereken acil tıbbi müdahale ve yardım, sosyal - psikolojik destek, güvenlik birimlerinin afet bölgesine intikali, itfaiye ve arama kurtarma ekiplerinin müdahalesi vb. hizmetlerin aktarımı ile birlikte ortaya çıkan hasarın iyileştirme aşaması olarak kabul görmektedir. Günümüzde geçmişe oranla afetle mücadele noktasında mevzuat ve örgütlenme aşamasında hatta literatürde yeni bir algı oluştuğu görülmektedir. Buradan hareketle afet yönetiminin de oluşan bu algının daha karmaşık ve detaylı sistematik bir yönetim olduğunu söyleyebiliriz (Haşit, 2006: 46). Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele edilirken afet meydana gelmeden önce önleme çalışmalarının ve afet anı ile afet sonrası çalışmalarının bütünleşik bir biçimde ele alınması gerekmektedir.

“Kamu yönetimi açısından, ülkemizde kriz yönetimi çalışmalarının 1997 yılında Başbakanlığa bağlı bir Kriz Yönetim Merkezinin kurulması ile başladığı görülmektedir. Ancak afet yönetimi kavramını, kriz yönetiminin bir alt kolu olarak değerlendirdiğimizde, kamu yönetiminde kriz yönetimi çalışmalarının oldukça eskiye dayandığını söylemek mümkündür. Özellikle 1939 yılında yaşanan Erzincan Depremi ve sonraki depremlerde yapılan çalışmalar ve hukuki düzenlemeler örnek olarak verilebilir” (Şahin, 2003: 358-359). “Afet yönetimi, kriz yönetimine göre daha özel bir yönetim modeli olarak ortaya çıkmakta ve ayrı bir uzmanlık gerektirmektedir. Meydana gelen her doğal afet olayını, bir kriz olarak değerlendirmek mümkün değildir. Örneğin yerleşime açık olmayan bir yerde şiddetli bir depremin meydana gelmesi veya yerleşime açık bir yerde meydana gelse bile, hasarı en aza indirmek için gerekli tedbirlerin alındığı takdirde, bu deprem kriz yönetimini gerektirecek büyük çaplı bir can ve mal kaybına yol açmadan atlatılabilir” (Kreimer, 1990: 4).

3.2.3. Doğal Afetlere Müdahalede Kriz Yönetiminin Etkileri

Çalışmamızın bu bölümünde afet yaşayanların ve kurtarma çalışanlarının bakış açıları, müdahaleler ve duygusal tedavi yöntemleri için bazı modeller öngörülmektedir. “Kültürel farklılıklar” ve “inançlar” dâhil olmak üzere diğer faktörler, kriz müdahalelerinin uygulanmasında muazzam bir rol oynamaktadır.

- ✓ Kriz Müdahale: Doğal afet oluştuktan sonra kriz yönetimi ciddi önem arz etmektedir. Krizden kaçınmanın başarısı krizin doğru bir şekilde ele alınmasından geçmektedir. Doğal afetlere baktığımızda onları incelemek için birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar arasında “afetin tipi, afet bölgesinin çevresel koşulları ve mevcut kaynaklar” bulunmaktadır (psychcentral.com, 09.04.2017). Krize müdahale etmeden önce eldeki verilerin ve kaynakların dönemsel olarak raporlanmış ve bu bilgilerin erişebilir durumda olması gerekmektedir.
- ✓ Psikolojik İlk Yardım: Psikolojik ilk yardım doğal afet sonrası dikkate alınması gereken ciddi bir husustur. Bu model krize ilk müdahale edenlerin ve kriz kurtarma ve yönetimi içinde bulunanların ihtiyaçlarını konu edindir. Krize ilk müdahale edenler “kurtarma görevlilerini, polis memurlarını, itfaiyecileri, insani yardım görevlilerini ve doğal bir felaket sırasında yardım edebilecek durumdaki herkesi” içerebilir. Bu model, eğitim, hızlı iyileşme, zihinsel sağlık erişilebilirliği ve sürekli bir bakım gibi kilit yönleri içerir (Castellano ve Plionis, 2006: 326).

Castellano ve Plionis (2006)’in temel aldıkları konu, afetin ilk anında mücadele verenlerin kendilerini başkalarına yardım edebilmek için güçlü hissetmeleri olmuştur. İlk müdahale edenlerin olaylardan etkilendiğini göstermeleri halinde bunun bir zayıflık olacağı düşünülmektedir. Eğer bu kişiler gerçekten bir zayıflık, üzüntü durumu yaşarlarsa diğer çalışanlarında bundan etkileneceği ve domino etkisi oluşturacağı düşünülmektedir. İlk müdahalede bulunanların başkalarına yardımcı olacak kadar “psikolojik ve fiziksel” olarak sağlıklı olması gerekir. Bununla birlikte, kendi fiziksel ve psikolojik sağlığı göz ardı edilirse, ihtiyaç sahibi kişinin bakımı da yapılamaz. İlk müdahalede bulunanların afet mağdurlarının acil gereksinimleriyle ilgili bilgileri edinebilmelidir. Psikolojik ilk yardım ilk müdahalede bulunan kişilere de yardım edenlere uygulanabilir. Bununla birlikte, İlk müdahalede bulunanların gösterdiği istikrarın düzeyine, farklı afet senaryolarına ve bir kriz mağdurunun ilk müdahaleye karşı olan ihtiyaçlarına göre farklılık gösterebilir.

- ✓ Kültürel Hususlar: Çoğu diğer konularda olduğu gibi, doğal afetler için kriz yönetimine bakıldığında kültürel hususlar burada da devreye girer. Örneğin, Asya'daki bir ortamda, bir kriz müdahale modeli, batılı bir modelden farklı alanlara vurgu yapılabilir (Udomratn, 2008: 445). Uluslararası yardım gerektiren bir kriz durumunda uluslararası yardım kuruluşları afetin olduğu bölgenin kültürel unsurlarını göz önünde bulundurmalıdır.
- ✓ İnanç Temelli Müdahaleler: “Doğal felaketlerin ardından krize müdahale ile uğraşırken inanç temelli modeller de düşünülebilir. Özellikle Camp Noah modeli adı verilen bir model, esasen doğal afetlerden etkilenmiş çocuklar üzerine odaklanmaktadır. Çocukların travmalarını ifade etmelerini ve inançlarını destekleyen bir ortamda olmasını sağlayan bir haftalık bir kamptir. Ayrıca, bu çocuklar için travmanın terapistlik rahatlatıcılığını sağlamak için eğlenceli etkinliklere güvenir. Camp Noah, doğal felaketlerle ilgili felaket travması işlemlerini ve başa çıkma becerilerini geliştirmeyi amaçlıyor. Asya tabanlı modellerin çoğu, doğal afet meydana geldiğinde zihinsel sağlık bakım isteme durumunu azaltmaya odaklanmaktadır. Bu modeller arasında da benzerlikler vardır: topluluk ayarları dikkate alınır ve topluluk ve mevcut kaynakları dâhil edilir” (psychcentral.com, 09.04.2017).
- ✓ Bütünleştirici İncelemeler: “Farklı modellerin amaç, örnek, yöntem, prosedür ve sonuçlarının incelenmesi, krize müdahale modelleri için bütünsel bir inceleme yapmak için iyi bir araçtır. Walsh (2009) doğal afetler yaşandıktan sonra yardım çalışanları için kültürel kriz müdahalelerinin farklı yollarını inceledi.” Hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının müdahale edebileceklerini görmek için çapraz kültürel bir örnek derinlemesine incelendi. Walsh (2009) “öncelikle travma sonrası stres bozukluğunun azaltılması ve bu modellerin Yeni Zelanda, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Türkiye, Tayvan, İsrail ve İran gibi kültürler çerçevesinde nasıl çalıştığına odaklanmıştır. Walsh, veri azaltma modelindeki üç temel unsurun her bir kültürle alakalı olduğunu bulmuştur. Bu üç unsur

şunları içerir: bilgilendirme, ekip oluşturma ve hazırlık. Bu unsurların hepsi kültürlerin her birinde etkili olmuştur. Walsh, yardım çalışanlarına yönelik uzun vadeli etkilerin daha sonraki kriz müdahale modelleri için daha fazla araştırılması gerektiğini belirtmektedir” (Walsh, 2009: 231).

3.3. Afetle Mücadele’de Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği

1.6.1. Konya İlinin Genel Özellikleri

“Orta Anadolu yaylası üzerinde Ankara, Aksaray, Niğde, Mersin, Karaman, Antalya, Isparta, Afyon ve Eskişehir illeri ile komşu olan Konya, 36° 22' ve 39° 08' kuzey paralelleri ile 31° 14' ve 34° 05' doğu meridyenleri arasında yer alır” (Tapur ve Bozyiğit, 2009: 140).

Şekil 9: Konya İl Haritası

Kaynak: www.cogrfyaharita.com, 10.04.2017

Konya ili doğal açıdan; “kuzeyinde Haymana platosu, kuzeydoğusunda Cihanbeyli Platosu ve Tuz Gölü’ne, batısında Beyşehir Gölü’ne ve Akşehir Gölü’ne, güneyinde Sultan Dağları’ndan başlayan Karaman ilinin güneyine kadar devam eden, Toros yayının iç yamaçları önünde bir fay hattı boyunca oluşmuş volkanik dağlara, doğusunda ise Obruk platosuna kadar uzanmaktadır.” “Volkanik dağların

dışında, Karapınar yakınlarında kül konilerine rastlanır. Bunlar genç volkanik faaliyetler sonucunda oluşmuş küçük konilerdir. Konya'nın ormanları ve su kaynaklarının büyük bölümü buradaki yükseltilerde yer almaktadır. Bölgenin güneyindeki kireç taşlarından oluşmuş yükseltilerin bulunduğu yerlerde mağaralar oluşmuştur. Bunlardan Çamlık Mağaralar ve Seydişehir'de bulunan Tınaztepe Mağara'sı en önemlileridir. Güneyden kuzeye ve batıdan doğuya doğru alçalan, Konya'nın büyük bir bölümünü oluşturan platolar bulunmaktadır. Ortalama yükseklikleri 1.000 metreye ulaşan, geniş düzlüklerden oluşan Cihanbeyli ve Obruk platoları bunların en önemlileridir. Obruk platosunda kireç taşı tabakaları üzerinde gelişmiş karstik şekillerden olan obruklara rastlandığından, plato bu isimle anılmıştır. Konya Ovası'nın kuzeyinde yer alan Obruk Platosu genelde yükseltisi 1100-1150 metre arasında değişen dalgalı bir aşınım yüzeyi özelliği gösterir. Plato doğu-batı yönünde 75-80 km uzunluğa, kuzey-güney yönünde 35-65 km genişliğe sahiptir. Obruk Platosu'nun temeli göl çökellerinden oluşmuştur. Yüzeyde ve yüzeye yakın kesimlerde kalkerin yer tutması sonucu başta obruk olmak üzere karstik şekillerin oluşmasına zemin hazırlamıştır” (Tapur ve Bozyiğit, 2009: 140).

Son yıllarda Konya ilinde nüfusun arttığı görülmektedir. 2016 yılı nüfus sayısına bakıldığında 2.161.303 kişi olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablomuz incelendiğinde bu nüfusun 1.073.631'inin erkek, 1.087.672'nin ise kadın olduğu görülmektedir.

Yıl	Konya Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2016	2.161.303	1.073.631	1.087.672
2015	2.130.544	1.056.540	1.074.004
2014	2.108.808	1.046.182	1.062.626
2013	2.079.225	1.031.563	1.047.662
2012	2.052.281	1.014.292	1.037.989
2011	2.038.555	1.009.855	1.028.700
2010	2.013.845	996.157	1.017.688
2009	1.992.675	985.438	1.007.237
2008	1.969.868	974.700	995.168
2007	1.959.082	968.666	990.416

Şekil 10: Yıllara Göre Konya İlinin Nüfusu

Kaynak: www.nufusu.com, 10.04.2017

3.3.2. Konya İlinde Afetle Mücadele Eden Yetkili Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye’de afetin büyüklüğüne göre farklı kademelerin katkısına dayalı hiyerarşik bir afet yönetim sistemi kurulmuştur. Sınırlı zararlara neden olan küçük afetler sonrasında ilk müdahale kaymakamın başkanlığındaki ilçe kurtarma ve yardım komitesi tarafından yapıldığı görülmüştür. İlçenin müdahale gücünü aşan olaylarda valinin yönetiminde olan ilk kurtarma ve yardım komitesi devreye girmekte ve ilin olanakları afet bölgesine yönlendirilmektedir. İli aşan büyük olaylarda ise başkentte “Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu” toplanmakta ve karşılanamayan gereksinimler merkezden verilen emirlerle yakın iller veya doğrudan merkezdeki kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilmektedir. Bu kurumsal çerçevede “1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ve “1988 tarihli ve 88/12777 sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” ile meydana getirilmiştir (Erençin ve Çakır, 2009: 25).

“8 Mayıs 1988 tarih ve 19808 Sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 88/12777 Karar Sayılı Yönetmelik devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını sağlamak için acil yardım teşkilatının kuruluş ve görevlerini düzenlemektir. Bu yönetmelik, acil yardım hizmetlerini yürütmekle görevli Vali ve Kaymakamlar, Bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile askeri birlikler ve Kızılay’ın afetten önce yapmaları gerekli acil yardım planlarının ve afet sırasında yapacakları acil yardım hizmet ve faaliyetlerinin gerektirdiği görevleri, işbirliğini, koordinasyonu ve karşılıklı yardımlaşma esaslarını kapsamaktadır. Afetin meydana gelmesinden itibaren alınması gereken her türlü acil önlemlerin alınmasından ve acil yardımların bir emir beklemeden yapılmasından afetin meydana geldiği yerin mülki idare amirleri sorumludur.”

Acil yardım hizmetlerini yürütmek üzere illerde Valinin başkanlığında “İl Kurtarma Yardım Komitesi” İlçelerde Kaymakamın başkanlığında “İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesi” kurulur. Konya ilinde bu komite de yer alan afetle mücadele eden birimler ise şunlardır:

- Vali
- Büyükşehir Belediye Başkanı
- İlçe Belediye Başkanları
- İl Jandarma Alay Komutanı
- İl Emniyet Müdürü
- İç İşleri Bakanlığı AFAD
- Milli Eğitim Müdürü
- Sağlık Müdürü
- Tarım Bakanlığı İl Müdürü
- Kızılay Temsilciliği

Öner (2010: 124) İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesinin görevlerini şu şekilde belirtmektedir; “İl acil yardım planlarının yapılmasını ve uygulanmasını sağlar, ilçelere ait planları inceleyerek valinin onayına sunar. Planda öngörülen teşkilatı kurar ve burada görev alacakları tespit ederek kendilerine duyurur.” Eğitim ve tatbikatlar düzenleyerek grupların hizmete hazır olmalarını sağlar, hizmet gruplarını göreve çağırır, gerekli kararları alır ve uygulanmasını sağlar. “Yapılacak yardımın prensiplerini tespit eder ve belirlenen ihtiyaçların teminini sağlar, hizmet gruplarının toplanma ve çalışma esaslarını belirler ve bu konularda talimatlar düzenler, çalışmalarını koordine ederek sonuçlarını izler. Acil yardım hizmetlerinin yürütülmesinde, görevli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlar, acil yardım, geçici iskân ve onarım için afetzedelere nakdi ödemedede bulunulması gerekli olduğu hallerde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığından izin alır.” Yapılan çalışmalar ile uygulama sonuçlarını değerlendirir, hizmet gruplarının görevlerini yapabilmesi için gerekli personel, araç ve gerecin temini ve ikmali ile görevlendirilmelerini takip ve koordine eder”, acil yardım çalışmalarının şu öncelik sırasına göre yapılmasını sağlar: “haberleşmenin temini, ulaştırmanın sağlanması ve trafiğin düzenlenmesi, kurtarma, tıbbi ilk yardım, hasta ve yaralıların hastaneye nakli, yangın söndürme, emniyet ve asayiş sağlama, yedirme, giydirme, ısıtma ve aydınlatma, geçici barındırmayı sağlama, ölümlerin defini, enkaz kaldırma ve temizleme, elektrik, su ve kanalizasyon tesislerinin onarımı ve hizmete sokulması, karantina tedbirlerinin alınması,” afet türüne göre bu sırada değişiklik yapılabilir.

3.3.3. Konya’da Meydana Gelen Önemli Afet Olayları

Konya şehir merkezi dördüncü derece tehlikeli deprem bölgesi içinde yer almaktadır. Konya şehir bölgesinde tarihsel dönem içerisinde deprem kaynaklı bir hasar görülmemiştir. Konya’nın batısında yer alan “Sultandağı Fay Hattı” ve onunla bağlantılı kırık fay sistemleri “Akşehir ve Ilgın” ilçelerinde hasar oluşturan depremlere neden olmuştur. Ilgın’da 1921 yılında 5.5 şiddetinde ve Kadınhanı’nda 1946 yılında 5.6 şiddetinde meydana gelen bu depremler hasara neden olmuşlardır. Heyelan olayları ilin batısında bulunan “Akşehir” ilçesi ile güneyinde Toros dağları kuşağının başladığı bölgede bulunan “Taşkent ve Hadim” ilçelerinde gözlenmektedir. Kaya düşmesi olayı ilin güneyinde Toros dağlarının eteklerinde yer

alan “Hadim, Seydişehir, Taşkent ilçeleri” ile “Meram” ilçesine bağlı yerleşim birimlerinde de gözlenmektedir. Su baskını olayları, Konya kapalı havzasında yer alan “Seydişehir, Beyşehir, Ereğli, Karapınar ve Cihanbeyli” ilçelerinde gözlenmektedir. Obruk oluşumları “Karapınar’da” meydana gelmektedir. (www.afetokulu.com, 12.04.2017).

Konya’da bilinen insan kaynaklı afetlerin başında “Zümrüt Apartmanı” binasının çökmesi sonucunda 92 insanın hayatını kaybetmesi gelmektedir.

Konya şehir merkezinde bulunan Zümrüt Apartmanı’nın zemin katında mağaza ve garaj yer almaktaydı. İnşaat yapımında onay alınan projenin dışına çıkılarak zemin kat tadilat yapılarak adeta yeniden inşa edilmiştir. Projenin dışına çıkılarak yapılan bu yenileme binanın çökmesinde ana etken olarak gösterilmektedir. Çünkü bina içeriye doğru yıkılmıştı ve ters piramit şeklinde durmaktaydı. Piramit şeklini alan bina da piramidin üst tarafı apartmanın garaj tarafına denk gelmekteydi. Çöküntüden hemen sonra arama - kurtarma ekiplerinin gelmesi beklendi. Konya ilinde her ne kadar profesyonel bir ekip olmasa da Konya Büyükşehir Belediyesinin bütün ekiplerini bölgeye seferber ettiğini ve mücadele verdikleri bilinmektedir. Çevre illerden gelen arama - kurtarma ekipleri çöken bina etrafında toplanmıştı. Ekiplerin bir an önce çalışmalara başlayabilmesi için güvenlik koridoru oluşturulmalı, kalabalığın bu koridorun dışına alınması gerekiyordu. Çünkü ekiplerin sessiz bir ortamda çalışmaları gerekmektedir. Enkaz altından gelen sesler ekiplerin çalışmalarını yönlendirme çok etkili olmaktadır. Daha 180 gün önce inşa edilen bu apartman herhangi bir sarsıntıya veya afete maruz kalmadan birden bire yerle bir olmuştu. Binanın çökmesinde yer alan birçok etken olduğu düşünüldü ve uzmanlarca yapılan inceleme sonucunda çok taraflı ihmallerin olduğu kanısına varıldı. Bu ihmaller aşağıda sıralanmaktadır: (www.hafizakaydi.org, 16.04.2017).

- *“Yapının imalat süreci kusur ve ihmallerle doluydu. Yapının inşasında kullanılan beton elle karılmıştı, dolayısıyla standartları sağlayacak dayanımda beton elde edilememişti ve taşıyıcı sistemin değişik yerleri farklı kalitelerde betonlardan üretilmişti. Aslında mevzuata göre de hiçbir inşaatçının taşıyıcı sisteminde kullanmak*

üzere elle beton hazırlama hakkı yoktu. Malzemeleri orantısız, kalitesiz, çok düşük dayanımlı betonla yapılan binanın, işçiliği de bir o kadar kötüydü”

- *“Yapının projelendirme sürecinde kusur ve ihmaller vardı. Kat alanlarını artırmak için binanın çevresine yapılan 1.5 metrelik çıkma, taşıyıcı sistemi bozmuş, yüklere karşı dayanımsız hale getirmişti. Taşıyıcı sistem hesapları da eksik ve hatalıydı. Bodrum ve zemin kat kolonları olması gerekenden küçük hesaplanmıştı ve zorlanıyordu. Projelendirmedeki bu hatalar ve yapısal sistemdeki eksiklikler, Zümrüt Apartmanı'nın çökmesinde önemli bir rol oynamıştı. Binanın çökmesinde, o dönemde basında yer aldığı şekilde zeminden ve temelden kaynaklanan bir problem görülmedi”*
- *“Yapının çökmesinde, proje dışı yapılan imalatlar da etkili olmuştu. Özellikle zemin kata eklenen ara katlar, bodrum ve zemin kat taşıyıcı kolonlarına ekstra yük bindirmişti. Zemin katta, bunun üzerine yapılmış başka herhangi bir tadilat, yapının çökmesine sebep olmuş olabilirdi”*
- *“Binanın bütün bu hatalarla inşa edilmiş olması ise, proje ve imalat aşamalarının gerektiğince kontrol edilmediği ve denetlenmediğini göstermekteydi. Belediyelerin kontrol mekanizmalarının formaliteden ibaret olması, denetim yapacakların yeterli sayı ve tecrübede olmaması, kalifiye işçi ve ustaların olmaması gibi sistemden kaynaklanan kusurlar vardı. Önemli eksik ve hataları bulunan projeye belediye tarafından yapı ruhsatı düzenlenmesi ve yapılan tadilatlar projelere yansımadağı halde ruhsatın yenilenmesi de, belediyenin kusurlu olduğunu gösteriyordu”*

4. BÖLÜM - AFETLE MÜCADELEDE KRİZ YÖNETİMİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı afetle mücadele noktasında kriz yönetiminin önemini, etkilerini ve sonuçlarını açıklamaktır. Afetle ilgili mevzuatlar ve güncel bilgileri paylaşmak, kamu kurumlarıyla vatandaşların meydana gelmesi olası afetler öncesinde bilinçli, hazırlıklı ve önleyici tedbir alabilmeleri için yol gösterici olabilme amacını taşımaktadır. Afetle mücadele ederken kriz yönetiminde koordinasyon ve iletişim son derece önemlidir. Bu bağlamda çalışmamızda Konya ilinde afetle mücadele eden kurum ve kuruluşların birbirleriyle olan iletişim ağları, bilgi teknolojileri alt yapıları ve koordinasyonundaki mevcut durumlarını analiz edilmesi amaçlanmıştır.

4.2. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma teorik olarak kriz yönetimi ve afet yönetimi alanında yapılmış Türkçe ve yabancı literatürle, zamansal olarak 2017 – 2018 yıllarıyla, mekânsal olarak Konya iliyle ve Konya ilinde afetle mücadele eden kurum ve kuruluşlarla, uygulanan derinlemesine mülakat ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik boyutlarıyla sınırlıdır. Sosyal bilimlerde yapılan bilimsel çalışmaların tamamen deneyselliğe oturtulmamasından kaynaklanan sınırlılıklar bu çalışma içinde geçerlidir. Özel sektör kuruluşları ticari faaliyetleri ve kar amaçlı kurulmaları nedeniyle çalışmanın dışında bırakılmıştır.

4.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle araştırma konusuyla ilgili kitap, makale, dergi ve internet aracılığıyla online veri tabanları kullanılarak literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca çalışma konusuyla ilgili mevzuatlardan da yararlanılmıştır.

Çalışmamız katılımcıların tecrübeye dayalı açıklamalarından oluşan ve araştırma hakkında bilgiler ve açık uçlu sorular ile ilgili elde verilerin analizini içeren nitel bir araştırmayı içermektedir. Çalışmamızda derinlemesine mülakat yöntemi uygulanarak veriler toplanmıştır. Bu yöntemi uygulamadaki amacımız afetle mücadelenin kriz yönetimiyle ilişkisini açıklamak ve Konya ili örneği ile somut inceleme yapabilmek için tespit ettiğimiz 7 soru ile ayrıntılı bir analiz yapmaktır. Bu yöntem öncesinde kamu yönetiminde bilinen afet ve kriz yönetimi kavramları ve birbirleriyle olan yakın ilişkisini, varsayımlarını, mevcut sorunlarını ve uygulamalarına ek olarak “mülakata katılanların ekleyecekleri kavram ve yaklaşımların da tespit edilmesi” ön görülmüştür. Mülakata katılan ilgili kurum ve kuruluşların yöneticilerinin birçoğunun sahadan gelmeleri, hâlihazırda bilinen ve uygulanan tespitler yanında varsa ortaya konmamış mevzuların da ortaya çıkarılmasına olanak verilmesi açısından derinlemesine mülakat yöntemi seçilmiştir.

Araştırmamız için önem arz eden kuruluşların yetkilileriyle iletişime geçip, çalışmamız ile ilgili bilgi aktarılıp müsait olma durumlarına göre yüz yüze veya telefonla mülakat yapma isteğimiz iletilip görüşmeler planlanmıştır. Görüşmelerin (uygun görülmesi durumunda) ses kaydına alınıp sonrasında deşifre edileceği ve bu araştırmanın yalnızca “Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında” “Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği isimli tezde kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Bu bağlamda elde edilen kayıtların deşifreleri tezin arkasına eklenmiştir.

4.4.Araştırma Soruları

Araştırmamızda yapılan çalışmalar neticesinde afetle mücadelede kriz yönetimi kapsamında 7 soru tespit edilmiştir. Çalışmanın daha net anlaşılması ve özünden uzaklaşmaması adına soru sayısı yediye indirgenmiştir. Sorular tespit edilirken güncel sorunlara çözüm bulmaya, alternatif yönetim teknikleri ve operasyonlar oluşturmaya, kamu yönetimlerinde olması gereken afet ve kriz yönetim tekniklerine karşı proaktif yaklaşımlar sunabilmek amaçlanmıştır. Tüm bunların yanında kamu hizmetlerin ve uygulamalarının afet kapsamında kesintiye uğramadan aktarılması için koordinasyon ve iletişimin önemi dikkate alınmıştır.

Tablo 2: Derinlemesine Mülakatta Yöneltilen Sorular

Soru - 1	Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?
Soru - 2	Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşıladınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?
Soru - 3	Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?
Soru - 4	Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?
Soru - 5	Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?
Soru - 6	Afet yönetim çalışmaları; a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?
Soru - 7	Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

4.5. Çalışmanın Hipotezleri

Çalışmamızın hipotezleri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

H₁: Kamu yönetimlerinin afetle mücadele noktasında başarıya ulaşabilmeleri için acil eylem planlarını ve kriz masalarını/merkezlerini oluşturmaları krizin etkin ve verimli yönetilmesini sağlar.

H₂: Kriz yönetiminde koordinasyon ve iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar kamu hizmetlerinin aksamasına yol açar.

H₃: Konya ilinde afetler meydana gelmesine rağmen bu afetler kriz oluşturmazlar.

H₄: Konya ilinde afet meydana gelme riski düşük olmasına rağmen, toprak kaymaları ve kaya düşmeleri görülmektedir.

H₅: Konya ilinde görülen kar yağışları ulaşım başta olmak üzere insan hayatını olumsuz etkilemektedir.

H₆: Konya ilinde kriz yönetimi kapsamında kurumlar tarafından afete hazırlıklı olabilmek için birtakım masa başı tatbikatlar yapılarak, senaryolar oluşturulmaktadır.

H₇: Konya ilinin denizelliğinin olmamasına rağmen, boğulma vakalarına sıklıkla rastlanılmaktadır.

H₈: Konya ilinde, merkezden uzak olan ilçelerde afet meydana geldiğinde kamu kurum ve kuruluşları ile bölge sakinleri mücadeleyi gerçekleştirecek yetkili idareyi bölgedeki kamu idareleri olarak algılanmaktadır.

H₉: Konya ilinde afetle mücadele edilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarının ortak çalışma yürütecekleri ve çözüm ortakları olarak gördükleri kuruluş “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” (AFAD) olarak algılanmaktadır.

H₁₀: Afetle mücadele eden kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yasal düzenlemeler kurumlar tarafından yeterli düzeyde görülmekte, açık ve anlaşılır olarak algılanmaktadır.

H₁₁: Kurumlar tarafından afet meydana gelmeden önce yapılan hazırlık aşamaları, afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşamalarından daha önemli olarak algılanmaktadır.

H₁₂: Kamu yönetiminde hizmette yerellik ilkesi gereğince kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli aktarılması için afet olduğu anda ilk olarak afetle mücadeleyi yerel yönetimler yerine getirmelidir.

4.6. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeler

Çalışmamızın bu bölümünde katılımcılara derinlemesine mülakat yöntemi aracılığıyla yöneltilen 7 sorunun yanıtları kapsamında oluşan bulgulara ilişkin değerlendirmeler ve katılımcıların tecrübelerinden ortaya çıkan ortak sonuçlar bulunmaktadır.

4.6.1. Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Derinlemesine mülakat yapılan kurumların yetkililerine kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi ve afetle mücadele edilirken kriz yönetimi kapsamında dikkat etmemiz gereken durumlar sorularak kurumların sahip olduğu tecrübeler ve algıları analiz edilmek istenilmiştir. Hâlihazırda bulunan analizlerin dışında katılımcıların değindiği tespitlerin de ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Soruya verilen cevaplardan yola çıkılarak elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır. Değinen bu bulgular uzun mülakatlar sonrasında kurum ve kuruluşların üzerinde durduğu konulardan elde edilmiştir. Elde edilen tespitler grup halinde değişiklik yapılmadan aktarılmıştır.

- Kamu yönetimlerinin afetle mücadele noktasında başarıya ulaşabilmeleri için acil eylem planlarını ve kriz

masalarını/merkezlerini oluşturmaları krizin etkin ve verimli yönetilmesinde gereklidir.

Mülakat yapılan katılımcılardan sekiz kuruluş yetkilisinden üçü bu tespitte bulunmuş, bir krizle veya afetle mücadele edilebilmesi için acil eylem planlarının olması gerektiğini, kriz masası/merkezi gibi birimlerini oluşturulmasını elzem olarak görmüşlerdir. Bir kuruluş yetkilisi mülakat sırasında bu durumu şu şekilde aktarmaktadır: “Afetle ilgili mücadelemiz de tatbikatlar şu şekilde önem taşıyor; Van Erciş’teki yapılan faaliyetlerden örnek vereyim, Erciş Kaymakamı TODAİE’de bize bir eğitim esnasında bu olaydan bahsetmişti. Orda kaymakamımızın bize bu afetle ilgili aktardığı, önceden biz bu tür afetleri olası bir şekilde düşünmediğimiz için afete kötü yakalandık. Ne gibi olumsuzluklarla karşılaştığımızı anlattı. Afet sonrası ilk olarak yer sıkıntısı oluştu, yani insanların bir izdihamla kaymakamlık binasına gelerek, gıda, barınma sorunlarından bir de insanların birbirini galeyana getirerek oradaki idari işlevi yürütmeme, işleyişi tıkama yolunda çok zararları olduğunu ve gelen yardımlarının yağmalandığını ve biz kaymakamlık olarak yardım etmek istediğimiz halde yardım edemediklerini bu şekilde bize aktarmıştı. O sırada kaymakam beyin afetin heyecanı halen devam ediyordu. Yani afetin öncesinde kesinlikle bir planlama aşaması bulunması gerekiyor. Herkesin görev dağılımının yapılmış olması gerekmektedir. İş makinesi, insan gücü, psikolojik destek, sağlık desteği vb. oluşumların bir merkezden kriz anının yönetilmesi gerekiyor. Çünkü afetler anlık olduğu için daha önce planlandığında nerede toplanılacağı nereye gidileceği insanlar tarafından bilinmektedir. Afetle ilgili acil eylem planı ve kriz merkezi kurumlar da bulunmalı ve herkes görev dağılımını bilmelidir” şeklinde aktararak acil eylem planlarının ve kriz masası/merkezlerinin önemine değinmiştir. Bir diğer kuruluş yetkilisi ise, “Kamu idareleri ve idarecileri için kriz yönetimi olmazsa olmazdır. Başımıza bir afet geldiğinde biz bu afetle mücadele ederken bir kriz masası oluşturmalıyız. Afetin getireceği olumsuz şartları ve yol açacağı benzer olumsuz durumları kriz yönetimi kapsamında kriz masasında ele alınmalıdır” şeklinde açıklamalarda bulunarak sorunun önemine dikkat çekmiştir.

- Kriz yönetiminde koordinasyon ve iletişim eksikliği birtakım sorunlara neden olur. Kriz yönetiminde iletişim ve koordinasyon önemli bir yere sahiptir. Kriz ortamında 5n1k adı verilen, kim, nerede, neyi, ne zaman, nasıl ve ne yapması gerekli çok önemlidir. Kriz yönetimi olağanüstü bir yönetim gerektirir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yanıtlarına bakıldığında sekiz katılımcıdan dördü kriz yönetiminde iletişim ve koordinasyonun çok önemli bir yere sahip olduğu vurgusunu yapmışlardır. Bir kuruluş yetkilisi mülakat sırasında konunun önemini kendi örgütü içerisinde şu şekilde örneklendirmiştir: “Kriz yönetimi kamu yönetiminden açısından bakmak gerekirse, öncelikle iletişim koordinasyon çok önemlidir. Bununla beraber diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte çalışmak krizin yol açacağı karmaşayı en aza indirmekte çok önemlidir. 112 Çağrı Merkezi olarak bünyemizde İl Jandarma, İl Emniyet, Orman İl Müdürlüğü, İl Afad Müdürlüğü, İtfaiye ve İl Sağlık Müdürlüğü ekiplerinin temsilcilerinden oluşan petek şeklinde sıralanmış ve bölümlere ayrılmış şekilde hizmet binamızda görev yapmaktadır. 911 Çağrı merkezi modeline geçilerek bütün acil durumlar 112 telefon numarasında toplanmıştır. Toplamda 24 il de bu sisteme geçilmiş olup, Konya ili bunlardan birisidir.” Bir diğer katılımcı ise koordinasyonun bürokratik engellere takılmadan organize olunabilmesinin önemine değinmiştir. Katılımcılardan bir diğeri ise, “kriz yönetiminde tabi ki acil kurtarmalarda son teknoloji alet, malzeme, kişisel teçhizat veya ekip malzemesi olarak her türlü son teknoloji olarak ellerinde bütün malzemeleri var. Haberleşme sistemleri de bunun içerisine dâhil. Ama AFAD tek başına değil AFAD burada bir koordinasyon. Yerel yönetimlerin, Sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün, kamu kurum ve kuruluşların, üniversitelerin, yani bunun AFAD ile koordinasyon ana çözüm ortağı dediğimiz 8 tane icracı birim vardır. Diğerleri ise farklı kurum ve kuruluşlardır. Örneğin; ASP (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) psiko-sosyal hizmet kurumudur. Enerji hizmet grubu Konya da MEDAŞ’tır. Buna girersek içinden çıkamayız çünkü 26 tane hizmet grubumuz var” şeklinde açıklama yaparak koordinasyonun önemine vurgu yapmıştır.

4.6.2. Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Katılımcılar bu bölümde kriz ve afet yönetim süreçleriyle ilgili edindikleri tecrübeleri aktarmışlardır. Yanıtların neticesinde elde edilen bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Konya ilinde afetler meydana gelmesine rağmen bu afetler kriz oluşturmazlar.

Mülakat yapılan sekiz katılımcıdan altısı Konya ilinde afetlerin kriz oluşturmadığını açıklamıştır. Konya ilinde oluşan afetlerin krize yol açmadan sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bir katılımcı kriz yönetim sürecini şu şekilde aktarmıştır: “112 Acil servisin sağlık kanalında 65 yerde hemen olaylara müdahale edebilecek istasyonu bulunmaktadır. Olay yerine ambulanslar 3 – 10 dakika arasında gidebilmektedir. 112 Çağrı Merkezi günde ortalama 7500 adet çağrı almaktadır. Bu çağrıların 1200 tanesi bir olay çağrısıdır. Bizim birimimizde herhangi bir kriz ortamı henüz oluşmadı. Krizin oluşması anında planlarımız bulunmaktadır. Örneğin telefon, haberleşme sistemi çalışamaz hale gelirse bunlarla ilgili önlemlerimiz var. Örneğin, bu durumda uydu haberleşme sistemimiz devreye girecektir. Haberleşmeyi bu kanalla sürdüreceğiz” şeklinde açıklama yaparak konuya netlik kazandırmıştır. Diğer katılımcılarda bu süreçle ilgili benzer açıklamalar yaparak bulgunun geçerliliğini artırmışlardır.

- Konya ilinde afet meydana gelme riski düşük olmasına rağmen, toprak kaymaları ve kaya düşmeleri görülmektedir.

Yapılan görüşmeler neticesinde katılımcılardan dördü toprak kaymaları ve kaya düşmelerinin olduğunu aktarmışlardır. Katılımcılar toprak kaymalarının ve kaya düşmelerinin ulaşımı olumsuz etkilediğini, can ve mal kayıplarına yol açtığını belirtmişlerdir.

- Konya ilinde görülen kar yağışları ulaşım başta olmak üzere insan hayatını olumsuz etkilemektedir.

Yapılan mülakatlar neticesinde katılımcılardan dördü kar yağışlarının oluşturduğu olumsuz durumları aktarmışlardır. Konya ilinde kar yağışları insan yaşamını, hayatın olağan akışını değiştirdiği görülmüştür. Mülakata katılan yetkili kişilerden birinin vermiş olduğu örnek olay şu şekilde aktarılmıştır: “Alacabel dediğimiz Antalya yolu üzerinde yolda kalanlar oldu burada hacıdan gelmiş teyzeler amcalar çok sıcak oluyor tabi karın ortasına düşmüşler tabi orada da işte sizi otele alalım demişler ama tabi onlar yok demişler. Daha sonra yol 2-3 gün açıldıktan sonra devam edersiniz demişler ısrar etmişler tabi onlarda bir gittik orada 300-500 kişi var. Biz ne yaptık hemen orada telefonlarda çekmiyor herkes ailesine de ulaşamıyor haberleşme hizmet grubunun ana çözüm ortağı bilgi teknolojileri bölge müdürlüğü (BTK dediğimiz) hemen BTK bölge müdürünü aradık ve buraya en yakın Turkcell çekmiyor. Vodafone, Avea çekiyor ama Turkcell çekmiyor çoğu insanların da Turkcell telefonu hemen mobil baz istasyonu aracını getirdiler mesela çok basit bir şey” şeklinde aktararak kar yağışlarının ulaşımından haberleşmeye kadar insan hayatını olumsuz yönde etkileyecek kadar kuvvetli olduğu anlaşılmaktadır.

- Konya ilinde kriz yönetimi kapsamında kurumlar tarafından afete hazırlıklı olabilmek için birtakım masa başı tatbikatlar yapılarak, senaryolar oluşturulmaktadır.

Yapılan mülakatlar neticesinde sekiz katılımcıdan üçü masa başı tatbikatların ve birtakım senaryoların uygulamalı olarak yapıldığını mülakatlar esnasında paylaşmışlardır. Katılımcılar sanki bir afet yaşanacakmış gibi afete hazırlıklı olduklarını, provalar yaptıklarını belirtirken, sık sık araçlarını ve ekiplerini yönlendirerek tatbikatların yapıldığını vurgulamışlardır. Kriz ve afet yönetim süreçlerinde masa başı tatbikatların ve en kötü senaryoların oluşturulduğunu aktarırken, bu süreçte tehlikelerin hesaplandığını, hazırlıklı olmanın önemini, etkin bir şekilde müdahale ve yeniden inşa düzeni şeklinde süreci anlatmışlardır. Bir katılımcı ise yapılan tatbikatların ve senaryoların kişilerin hayatlarında yaşam kültürü ve öğrenilmiş alışkanlıklar olarak yer edeceğini belirtmişlerdir. Böylelikle insanlar

afet esnasında bilinçli hareket edeceklerdir. Afetle mücadele noktasında bilinçli ve eğitilmiş olmak mücadele gücünü artıracaktır.

- Konya ilinin denizelliğinin olmamasına rağmen, boğulma vakalarına sıklıkla rastlanılmaktadır.

Yapılan görüşmeler neticesinde Konya ilinde boğulma vakalarının olduğu görülmektedir. Mülakata katılan 8 katılımcıdan 4'ü bu konuya değinerek öneminden bahsetmişlerdir. Bir kurum yetkilisi Konya ilinde meydana gelen afetlerden bahsederken, boğulma oranlarında Türkiye'de ilk 10'larda olduğumuzun bilgisini paylaşmıştır. Diğer katılımcılarda boğulma vakalarının sıklıkla görüldüklerini aktarırken Konya'da boğulma vakalarında deniz polisi ve itfaiye dalgıçlarının görev yaptıklarını da belirtmişlerdir.

4.6.3. Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir?

Ne olmalıdır?

Katılımcılar bu bölümde Konya ili bazında afetle mücadele edilirken kriz yönetiminin önemine değinerek, olması gerekenler hakkında görüşlerini aktarmışlardır. Yanıtların neticesinde elde edilen bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Konya ilinde, merkezden uzak olan ilçelerde afet meydana geldiğinde kamu kurum ve kuruluşları ile bölge sakinleri mücadeleyi gerçekleştirecek yetkili idareyi bölgedeki kamu idareleri olarak algılanmaktadır.

Yapılan görüşmeler neticesinde kurumlarda, ilçelerde meydana gelen afetlerin yol açtığı krizlerle mücadele eden kamu kurumunun belediyeler olduğu algısı vardır. Mülakat yapılan sekiz katılımcıdan dördü belediyelerin afetle mücadeleyi yürüttüğünü ve yetkili kurum olarak algılandığını aktarmışlardır. Görüşme yaptığımız bir yetkili afet esnasında merkezden yapılan müdahalelerin bölgeden yapıldığında sürecin daha hızlı yönetileceğini aktarmıştır. Diğer kurum yetkilileri ise, krizin afet bölgesinde yönetilmesi, merkezde değil yerelde çözüme kavuşturulmasını belirtmiştir. Afetle mücadelenin daha etkin yürütebilmek için kriz yönetimi çerçevesinde afet riski olan bölgelere afet istasyonları kurulması gerektiğini

savunmuşlardır. Bir kurum yetkilisi ise, yerel bir afet olduğunda ilk başvuru ve müdahale merkezi belediyelerin olduğunu ve afetin çözüme kavuşması öncelikli olarak belediyeler tarafından giderilmeye çalışılmaktadır şeklinde belirterek konuya açıklık getirmişlerdir. Gerçekten de yerel düzeyde meydana gelen afetlerde, afete maruz kalan kişiler afetin gerek önlenmesi gerekse iyileştirilmesi gibi çalışmalarını yerel kamu idarelerinden beklemektedir.

4.6.4. Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Katılımcılar bu bölümde afetle mücadele noktasında en çok hangi kamu kurumu ile ortak çalışma yürüttükleri sorusu yöneltilmiş, yanıtların doğrultusunda yapılan bulgu aşağıda paylaşılmıştır:

- Konya ilinde afetle mücadele edilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarının ortak çalışma yürütecekleri ve çözüm ortakları olarak gördükleri kuruluş “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” (AFAD) olarak algılanmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarına bakıldığında sekiz katılımcıdan üçü afetle mücadele edilmesi noktasında ortak çalışma yürütülen kuruluş olarak “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını” görmektedirler. Katılımcılar AFAD’la eğitim ve tatbikat alanında birlikte çalışmalar olarak destek gördüklerini aktarmışlardır. AFAD bünyesinde birlikte çalıştığı birçok paydaşları bulunmaktadır. AFAD bir koordinasyon birimidir. Bu sebeple afetle mücadele eden bütün kamu kurum ve kuruluşları AFAD’la muhatap olmak durumundadırlar.

4.6.5. Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Katılımcılara bu bölümde afet yönetim sistemi ve mevzuatımız hakkında soru yöneltilmiştir. 5902 sayılı mevzuatın yeteri kadar açık ve anlaşılır olup olmadığı

konusulmuştur. Yapılan mülakat neticesinde elde edilen bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Afetle mücadele eden kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yasal düzenlemeler kurumlar tarafından yeterli düzeyde görülmekte, açık ve anlaşılır olarak algılanmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların yanıtlarına bakıldığında sekiz katılımcıdan yedisi afet yönetim mevzuatının, sistemin ve işleyişlerinin sorunsuz bir şekilde olduğunu aktarmışlardır. Katılımcıların verdikleri cevaplardan çıkan bulgular şu şekildedir:

- Mevzuatta verilen yetkiler yeterlidir, Fakat afet anında mevzuatın verdiği yetkiler ve sorumluluklar tartışma konusu edilmeden önceliğimiz afete müdahale etmektir. Olası “can ve mal kaybını” engellemek veya en aza indirmektir. Bir afet meydana geldiğinde açıkçası görev ve sorumlulukları tartışarak müdahale süresini geciktirmek çok yersiz olacaktır. Fakat personel yetki ve görev dağılımında sorumluluklarını bilirse afete daha hızlı müdahale edilir.
- Son yapılan düzenlemeler mevzuatı daha açık ve belirgin hale getirdi. Görev ve sorumluluklar daha anlaşılır hale gelmiştir.
- Şu anda İç İşleri Bakanlığının Gamer Başbakanlığın da afet ve acil durum yönetim başkanlığının vermiş olduğu hizmetler şu anda yeterli bana göre. Bu hizmetleri en iyi şekilde yani kurulmuş bir kurum var en iyi şekilde afete nasıl hazırlıklı oluruz onu afetten önce kamu kurum ve kuruluşları hazırlaması gerekiyor. Kamu kurum ve kuruluşunun hazır olması gerekiyor. Bir kamu kuruluşu beni ilgilendirmez dememesi lazım. Afete karşı topyekûn bir şekilde organize olacağız ve olayı çözerken de en iyi ve en kısa zamanda afetten nasıl kurtulabiliriz? Bu şekilde kurum ve kuruluşların organize olması lazım. Afeti kurum ve kuruluş değil bütün kurum ve kuruluşlar

üzerlerine ne düşüyorsa bir afet ve acil durumda onu yerine getirmek zorundadır.

- Afetle mücadele noktasında önceden aynı işi yapan üç tane kuruluş vardı. “İç İşleri Bakanlığına” bağlı “Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık Ve İskân Bakanlığına Bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlığa Bağlı Türkiye Afet Acil Durum Genel Müdürlüğü” vardı. Bunların üçü de aynı işi yapıyordu. Şimdi bu üç kurum birleştirildi. Ve üç kurumun birleşmesiyle AFAD kuruldu. AFAD’ın da Afet ve Acil Yardım İl Müdürlükleri oluşturuldu. 81 ilimizde. Ve dolayısıyla güzel bir şekilde yönetilir hale geldi. Fakat eksiklikleri aksaklıkları yapılması gerekenler var, mesela ilçe teşkilatları olabilir. İlçe de kaymakama bağlı bulunan yazı işleri veya nüfus müdürlüklerine veriyor. Onlarda bu işi yapmak için gayret ediyorlar, çaba sarf ediyorlar. Ama en azından büyük ilçelerimizde afet acil müdürlükleri kurulabilir. Onun haricinde aksaklıklar 7269, 7326 sayılı kanunlar var, ama bunlar yeni bir hizmet kanunuyla birleştirilip yeni bir hizmet kanunu yapıp hizmete konulması için çalışmalar var.

4.6.6. Afet yönetim çalışmaları;

a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması

b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2’ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Katılımcılara bu bölümde afet yönetim çalışmalarından hangisinin diğerine göre daha önemli olduğu sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar tecrübelerine dayanarak bilgi aktarımında bulunmuşlardır. Yöneltilen soru neticesinde verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Kurumlar tarafından afet meydana gelmeden önce yapılan hazırlık aşamaları, afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşamalarından daha önemli olarak algılanmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların soruya verdikleri yanıtlarına bakıldığında sekiz katılımcıdan altısı afet meydana gelmeden önce yapılan çalışmaların daha önemli olduğu bilgisini paylaşmışlardır. Afet öncesi tedbirler, alınan önlemler afet yönetimi için çok önemli olduğu yüksek katılım oranı ile anlaşılmaktadır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar sonucunda ortaya çıkan bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Afet meydana gelmeden önce bir risk analizi yapılması gerekir. Nasıl ki iş sağlığı ve güvenliğinde iş kazası meydana gelmeden önce bir takım tedbirler alınıyorsa afetle mücadele ederken de afet meydana gelmeden evvel bir takım tedbirler alınması önemlidir.
- Hazırlık aşaması çok önemlidir. Zaten ikinci şıkta ulaşıyoruz olaya. Olayın tamamı yarım saat bilemediniz bir saat sürmektedir. Jeolojik anlamda fiziksel olarak ortam müsait ise ekipler hızlı bir şekilde intikal etmektedir. Hazırlık aşaması önemlidir. Tatbikatlar yapılarak ve eğitimler verilerek herkesin belleğine bilinçaltına yerleştirmek gerekiyor. Eğitimle bilinçaltına bilgiler yerleştiği zaman afet öncesinde herkes ne yapacağını bilecektir.
- Afete hazırlık bana göre çok çok önemli. yani eğer siz bir olaya vakıfsanız o olayı nasıl çözeceğinizi, en kısa zamanda o arama kurtarma faaliyetlerini en doğru şekilde nasıl yapacaksınız onu bir şekilde afet öncesi o hazırlıkları malzemesiyle ekipmanıyla hepsini çözeniz neyin nerede olduğunu bilmek afete müdahalede çok çok etkilidir. Hazırlık çok önemli.
- Afetin öncesi ve sonrası olmak kaydıyla ikiye ayrıldığını söyledik. Öncelikle afetin ne tür bir tehlike veya risk oluşturacağını saptamak gerekecektir.

Özetle yapılan açıklamalar neticesinde afet öncesi yapılan hazırlık çalışmalarını kapsadığı için insanların can ve mal kayıplarını azaltacaktır. Sistemli çalışılan hazırlık çalışmaları afet sonrası mücadeleyi de kolaylaştıracak, mücadelenin hızlı ve etkin olmasına katkıda bulunacaktır. Örneğin, çığ tehlikesiyle karşı karşıya olan bölgelerde eğimli yerler ağaçlandırılmalı, perdelemeler yapılmalı, kış sporları bu bölgelerde yapılmamalı ve yerleşim yerleri bu bölgelerden uzak olan yerlerde olmalıdır. Bu çalışmalar yapıldığı zaman çığ afeti meydana geldiğinde mücadele oldukça hızlı ve etkin yürütülecektir.

4.6.7. Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

Mülakata katılan kurum yetkililerine araştırmamızın bu kısmında kamu yönetiminde kamu hizmetlerinin halka aktarılmasında bu görevi afetle mücadele açısından hangi kurum ya da kurumların yerine getirmeleri konusunda soru yöneltmiş, alınan cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan bulgular aşağıda paylaşılmıştır:

- Kamu yönetiminde hizmette yerellik ilkesi gereğince kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli aktarılması için afet olduğu anda ilk olarak afetle mücadeleyi yerel yönetimler yerine getirmelidir.

Yapılan görüşmeler neticesinde mülakata katılan sekiz katılımcıdan altısı hizmette yerellik ilkesi gereğince afetle mücadeleyi yerel yönetimlerin yürütmesi gerektiğinde görüş bildirmişlerdir. Yerel yönetimler merkezi yönetimlere göre daha dinamik bir yapıya sahiptirler. Yerel yönetimler halka en yakın olan, onların sorunlarıyla direk muhatap olabilen, vatandaşların bürokratik engellere takılmadan sorunları dile getirdiği ve bu yönetimlerinde sorunları hızlı bir şekilde çözüme kavuşturdukları yönetimler olduğunu bilmekteyiz. Bu doğrultuda mülakata katılan katılımcıların soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan bulgular şunlardır:

- Merkeze bağılı birimlerin yerel yönetimlere hizmet aktarma süreli uzun sürmektedir. Örneğin Konya'nın ilçelerinde bir afet meydana geldiğinde Başbakanlık AFAD ekiplerinin ilçelere ulaşım ve sonrasında müdahale süreleri yerel yönetim birimlerine göre daha uzun bir zaman dilimini kapsayacaktır. Yerel yönetimlerde afet açısından riskli bölgelerde afet birimleri kurulması gerekir. Bu afet birimlerinin faydası zaman ve yer açısından bölgeye ve afet yerine kolaylık olacaktır.
- İnsanlarla direk temas edecek onlara ilk ulaşabilecek olan birim yerel yönetimlerdir. Belli bir merkezi olayda Başbakanlık, İç İşleri Bakanlığı devreye giriyor. Fakat bölgesel olaylarda yerel yönetimlerin ilk ve aktif birim olması gerekir. Yerel yönetimler bölgenin arazi şartlarını mevkiinin il sınırlarını vb. bütün şartları bildiği için daha faydalı olacağını düşünüyorum.
- Yerinde hemen çözülmesi gerekiyorsa Yerel Yönetimler yetkili olmalıdır. AFAD'ın Başbakanlığa bağlanmadan önce belediyelere bağlanma durumu vardı. Belediyelerin elinde hem teknik kadro hem de donanım var elinde AFAD'ın elinde eleman var ama büyük bir afette da bu yeterli olmayabilir. 2004 yılında bir Zümrüt Apartmanı olayı oldu. Bu olayda bizi bire bir destekleyen Konya Belediyesiydi. Yiyecek içecek konusunda barınma konusunda belediyelerde olması ve toplanması gerekiyor. Belediye başkanları da haberdar oluyor bir afet anında. Nerede bir çığ düşmesinin, nerede bir göçük olayının olacağını, depreme dayanıksız evleri, su taşkınlarının nerede olacağını belediye başkanları çok daha iyi biliyor.
- Bizler bu konuda afet olarak öncelikle yerellik açısından şu anda Konya ve 28 ilçe ve 3 merkez ilçe olmak üzere 31 ilçesin de 110 tane itfaiye istasyonumuzda özellikle birinci görevimiz olan yangın afetine karşı önlem almış bulunmaktayız. Diğer insan kaynaklı olan afetlere karşı merkezi ilçelerimizde kurtarma ekipleri görevlidir. Merkez açısından da büyük doğal afetlere karşı da 60 kişilik arama kurtarma ekiplerimiz hazır vaziyette beklemektedir. Her an olası bir olaya karşı

toplanıp olay mahalline ulaşabilmektedir. Yerelde de şu an 110 istasyonumuz yangına karşı mücadelesini sürdürmektedir. Konya ve ilçelerinde gönüllü itfaiyecilik kapsamında da 550 adet 3 tonluk su tankerleri mevcut olup köylerimiz de ilk müdahaleyi yapacak 5.000'e yakın gönüllü itfaiyecimizle birlikte bu çalışmaları yürütüyoruz. Yani biz şunu söylemek isteriz. Öncelikle afette yerel yönetim birimlerinin görev alması, afetin büyüklüğü, çapı etkilendiği alan ve etkilediği kişi sayısı kadarda diğer bu işe ilgili kurum ve kuruluşların devreye girmesi gerektiğini düşünüyoruz.

- Afete ilk müdahale edecek kamu kurumu yerel yönetim birimleri olmalıdır. Çünkü merkezden gelecek olan yardımın süresi uzayabileceği için can kayıpları ve maddi hasarlar daha da artacaktır.

Mülakata katılan katılımcılara yöneltilen sorular neticesinde, katılımcıların tecrübelerine dayanarak aktarmış olduğu bilgilerin sonucunda birtakım ortak bulgularda ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgular aşağıdaki gibidir:

- Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadeleyle, afet meydana gelmeden ilk olarak hazırlık aşamasında başlanması gereklidir.

Mülakata katılan sekiz katılımcıdan dördü afetle mücadelenin hazırlık aşamasıyla başlaması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

- Afetle mücadele edilirken kriz yönetiminin çok yönlü olması kaosa yol açmaması için kriz yönetimi tek elden/tek merkezden yürütülmelidir.

Mülakata katılan sekiz katılımcıdan üçü kriz yönetiminin tek bir merkezden yapılması konusunda düşüncelerini aktarmışlardır. Gerçekten de koordinasyon ve iletişimin sağlıklı yürütülmesi için kriz tek bir merkezden yönetilmelidir.

- Afetle mücadelede yer alan hizmet gruplarının sahip olduğu ekipmanların, makine, araç ve teçhizatların bilgisine ulaşmak için çevrimiçi veri sistemleri kurulması ihtiyaçtır.

Mülakata katılan sekiz katılımcıdan üçü afete mücadelede çevrimiçi sistemlerin olması gerektiğini, hâlihazır da AYDES - Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi olduğunu belirtmişlerdir. Bu sistemle AFAD başkanlığında afet ve acil durumların yönetilmesi, kaynakların bilinmesi çok daha kolay olmaktadır.

4.7. Araştırma Sonrası Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Yaptığımız alışma sonrasında elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi neticesinde afetle mücadelede kriz yönetimi kapsamında Konya ili bazında önemli tespitlere ulaşılmıştır. Bu tespitlere ulaşırken Konya ilinde afetle mücadele eden kurum ve kuruluşlarla mülakatlar yapılarak tecrübeleri analiz edilerek önemli veriler elde edilmiştir.

Dördüncü bölümün beşinci kısmında belirttiğimiz çalışmanın hipotezleri, verilen cevaplar neticesinde doğrulandığını görmekteyiz. Ayrıca afet ve kriz yönetimi kapsamında Konya ili kapsamında detaylı tespitler ortaya çıkarılmış ve sorunlar çözüm önerileriyle desteklenmiştir. Hipotezlerin ispatı Tablo-3'te gösterilmiştir.

Tablo-3: Hipotezlerin Bulgular Sonrası Değerlendirme Sonuçları

HİPOTEZLER	MÜLAKAT SONUÇLARI (ORANSAL)	DEĞERLENDİRME
H ₁	3/8	Hipotezimiz, 4.6.1.'deki soruya verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₂	4/8	Hipotezimiz, 4.6.1.'deki soruya ve 4.6.2'nin beşinci mülakatında verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₃	6/8	Hipotezimiz, 4.6.2.'deki soruya verilen yanıtlarda geniş katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₄	4/8	Hipotezimiz, 4.6.2.'deki soruya verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₅	4/8	Hipotezimiz, 4.6.2.'deki soruya verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₆	3/8	Hipotezimiz, 4.6.2.'deki ve 4.6.3'ün sekizinci mülakatında verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₇	4/8	Hipotezimiz, 4.6.2.'deki ve 4.6.1'in beşinci mülakatı ile 4.6.2'nin sekizinci mülakatında verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₈	4/8	Hipotezimiz, 4.6.3.'deki soruya verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₉	3/8	Hipotezimiz, 4.6.4.'deki soruya verilen yanıtlarda belirli katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₁₀	7/8	Hipotezimiz, 4.6.5.'teki soruya verilen yanıtlarda geniş katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₁₁	6/8	Hipotezimiz, 4.6.6.'daki soruya verilen yanıtlarda geniş katılım oranı ile ispatlanmıştır.
H ₁₂	6/8	Hipotezimiz, 4.6.7.'deki soruya verilen yanıtlarda geniş katılım oranı ile ispatlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği adlı bu çalışmada afet ve afet yönetimi ile kriz ve kriz yönetimine ilişkin kavramsal çalışmalar ele alınmıştır. Bu kapsamda afetle mücadele ve kriz yönetimiyle olan ilişkisine değinilmiştir.

Afetle mücadele edilirken afet öncesi risk yönetimine önem verilerek olası can ve mal kayıpları minimize edilebilir. Afetle mücadele, kurumların birlikte hareket etmesini zorunlu hale getiren, birbirinden bağımsız olarak farklı görev ve sorumlulukların yer aldığı karmaşık bir durum haline gelmektedir. Afet yönetimi bilgi ve tecrübeye dayanan uzmanlık gerektiren aşamalı bir süreçtir. Afet yönetiminin başarıya ulaşabilmesi için özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin bu sürece katılımının artırılması gereklidir. Bu katılımlarda yalnızca müdahale aşamasına değil kriz yönetimine de ağırlık verilmelidir. Afet yönetiminde başarılı olabilmek için yöneticilerin ve vatandaşların acil ve afet durumlarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini bilmelidirler. Çalışmamızda elde edilen bilgi ve birikimlerin gerek literatüre katkı sağlanması gerekse insani yardım alanında kullanılması ayrıca yapılan tespitlerin ve önerilerin farkındalık oluşturarak afetle mücadelenin iyileştirilmesine katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde afetle mücadele noktasında kriz yönetiminin yerini ve önemini kavramaya yönelik sorular hazırlanarak katılımcılara yöneltilmiştir. Konya ilinde afet yönetimi kapsamında neler yapıldığı, neler yapılması gerektiği, kriz yönetiminden nasıl faydalanılmalı gibi soruların cevabını bulmak adına derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda afet yönetimi ve kriz yönetimiyle ilgili altı çizilmesi gereken 7 soru hazırlanmış 8 kuruluş yetkilisine sorular yöneltilmiştir. Ortaya koyduğumuz hipotezler, yapılan araştırmada sorulara verilen yanıtlar neticesinde ispatlanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde birtakım sonuçlar ve önerilere katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar kapsamında ulaşılmış ve bu bölümde aktarılmıştır.

Yapılan mülakat sonucunda birinci soruya verilen yanıtlar neticesinde tespitler yapılmıştır. “Kamu yönetiminde kriz yönetiminin öneminin ne olduğunu ve kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

sorularına cevap aranarak birtakım çıkarımlar yapılmıştır. Bu çıkarımlar aşağıdaki sıralanmıştır:

- İlçelerde oluşan afetlerde, gerek vatandaşlar tarafından gerekse diğer kamu idareleri tarafından çözüm merkezi olarak belediyeler algılanmaktadır.
- Meydana gelebilecek afetleri tahmin etmek, afetleri insanların bellek altına afet bilinci yerleştirmek kriz yönetimi açısından önemli görülmektedir.
- Kriz yönetimi, koordinasyonu hiyerarşik düzeyde sağlamalıdır.
- Afet meydana geldiğinde, kişi ve kurumların görev dağılımı önceden yapılmış olmalıdır.
- Kurumların, afetle ilgili acil eylem planları ve kriz yönetim merkezleri bulunmalıdır.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının birlikte çalışma yürütmeleri krizin yol açacağı karmaşayı en az indirmek açısından önemlidir.
- Kriz yönetimi, kriz meydana gelmeden önce hazırlanılması gereken bir durumdur. Toplum olarak ani tepkisel davranışlar göstermemiz kriz yönetim sürecini zorlaştırmaktadır.
- Kriz, beklenilmeyen, istenilmeyen, uğraşı gerektiren ve zaman alan bir durum olduğu için öncesinde kesinlikle hazırlıklı olunmalıdır. Müdahale ederken afeti, acil durumu bilmeniz gerekiyor. Önceden hazırsanız başarılı olursunuz.
- Kriz yönetiminde insan baz alınmalıdır. Krizden zarar görenler varsa mağduriyetleri giderilmelidir.
- Afet ve acil durumlarda yönetim süreci illerde Valinin, ilçelerde Kaymakamın başkanlığında yürütülür.
- Afetle mücadele edilirken alanında uzman ekipler hizmet grubu niteliğine göre afete yönlendirilmektedirler.
- Afet bölgesinde yaşanan son durumlar, ölü yaralı bilgileri, hasar durumları “il afet ve acil durum” yönetim merkezine aktarılır.

- “Afet ve acil durum yönetim merkezi” içerisindeki basın yayın enformasyon hizmetleri afet meydana geldiğinde söylenebilirler fırsat vermeden, ilçede kaymakamlar, illerde valiler iletişim kanallarıyla halka demeç, bilgi verirler.
- Afet meydana geldiğinde kurumlar mesaj formu kanalıyla iletişim kurarlar. Afetin hangi bölgede olduğu, hasar düzeyleri, ihtiyaç duyulan malzeme, ekipman ve personel ihtiyaçları belirtilir. İl AFAD bu sorunu çözemezse, Başbakanlık AFAD’a durumu mesaj formuyla bildirir.
- Kriz yönetiminde afet yerel düzeyde yönetilmelidir. Krizi yöneten kişiler hiçbir izne maruz kalmadan yetki kullanabilmelidirler.
- Afet yönetimi, kriz ve risk yönetimi olarak bütünleşik afet yönetim sistemi içerisinde yürütülür.
- Kriz yönetimi olağanüstü durum ister. Belirli bir bölgeyi hasar açısından, can ve mal kaybı açısından değerlendirir.
- AFAD’ın şu andaki sistemi kriz yönetiminden risk yönetimine geçmektedir. Çünkü risk yönetimi daha iyi yönetilirse kriz yönetimine daha az ihtiyaç olacaktır.
- Afet yönetiminde risk azaltma başlıca hedeflenmesi gereken bir konudur. Risk azaltma ve planlama çalışmaları bir defa maliyet harcanarak ortaya çıkabileceklerin maliyetlerin önüne geçer veya azaltır.

Yapılan mülakat sonucunda ikinci soruya verilen yanıtlar neticesinde bir takım tespitler yapılmıştır. Kriz yönetimi kapsamında kurumlarda neler yapıldığı, kurumların bulunduğu bölgelerde ya da yetkililerin çalıştığı birimlerde karşılaşılan afetle nasıl mücadele edildiği ve kriz yönetim süreçleriyle ilgili sorular katılımcılara yöneltilerek çıkarımlar yapılmak istenmiştir. Bu çıkarımlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Afetle mücadelede önemli olan hızlı ve doğru bir şekilde koordine olup harekete geçmektir.

- Afetle mücadele kapsamında sık sık tatbikatlar yapılmakta, senaryolar çizilmekte sakin bir afet varmış gibi hareket edilmektedir.
- Birçok kurumun kriz anında uygulayacakları acil eylem planları bulunmaktadır. Örneğin telefon sisteminin çökmesi halinde uydu haberleşme araçları devreye girmektedir.
- Kriz yönetim kapsamında analizlerin çok güçlü olması gerekmektedir. Afetlerde olgudur, geçmişte yaşanan afet gelecekte tekrar edecektir.
- Kriz yönetimindeki en büyük sorunlardan birisi şudur: Kurumların ve yetkili kişilerin görevlerini zamanında yapmamasıdır.
- Kriz yönetim sürecinde masa başı tatbikatlar yapılarak en kötü senaryolar oluşturuluyor. Süreç; tehlikeleri hesapla, hazırlan, etkin bir şekilde müdahale et ve yeniden inşa düzeninde olmaktadır.
- Kriz durumunda koordinasyon Vali yardımcısı başkanlığında sağlanır ve yetkili kuruluşlar harekete geçirilir. Karaman ilinin Ermenek ilçesinde maden göçüğü olayında Konya'dan itfaiye ekipleri olarak görev aldık. Başbakanlık AFAD ve Enerji Bakanlığı birimleri olay mahallinde krizi yönettiler. Afetin başında yapılan kriz yönetimi her zaman daha hızlı çözüme kavuşur.
- AFAD krizleri TAMP kapsamında yürütmektedir. Konya yüzölçümü büyük bir il olduğu için pek çok afetselliği bünyesinde barındırmaktadır.
- Afetle mücadele edilirken bürokratik engeller yoktur. Çünkü TAMP kapsamında bütün kurum ve kuruluşlar görevlerini bilmektedir.

Yapılan mülakat sonucunda üçüncü soruya verilen yanıtlar neticesinde bir takım tespitler yapılmıştır. Afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Sorusunun cevabı aranarak bir takım çıkarımlar yapılmıştır. Bu çıkarımlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Türkiye konum itibarıyla deprem bölgesinde yer almaktadır. Depreme her an maruz kalabiliriz. Bu sebeple inşaat ve yerleşim yerleşimlerimizi mevzuatımıza uygun olarak yapmalıyız.

- Kriz yönetim süreci periyodik planlar dahilinde yürütülmelidir. Bir afet meydana geldiğinde kurumlarımız aksayan yönlerini kriz yönetim sürecinde öğrenip tecrübe ediniyor. İl bazında teknik uzman personellerin bulunduğu daha önceden analizi yapılmış bölgelere afet istasyonları kurulması gereklidir. Böylelikle kriz/afet gerçekleştiğinde müdahale ve mücadele için zaman kazanılacaktır.
- Afetlerde müdahalede bulunacak personellerin gerekli ve yeterli eğitimleri almış, tatbikat ve senaryoları uygulayıp özümsemiş uzman personellerin görev alması kriz yönetim sürecinde etkili olmaktadır. Kriz yönetim sürecinde uzman personel ile çalışmak avantajdır.
- Afetle mücadele edilirken kriz yönetimi mutlaka tek elden yapılmalıdır. İdeal olan sorumluluk alabilecek yönetici, planı uygulamaya koyabilecek operasyon birimi, destek sağlayan lojistik ve satın alıp ödeyen finansımız olduğunda iyi bir afet acil durum ve kriz yönetimine sahipsinizdir.
- Afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri TAMP'ı çok iyi bilmek ve benimsemektir. Masa başı ve saha tatbikatları olmazsa olmazdır. Çünkü öğrenilmiş alışkanlıklar kişinin yaşam kültürü haline gelmektedir.

Yapılan mülakat sonucunda dördüncü soruya verilen yanıtlar neticesinde çıkarım yapılmıştır. Kurum yetkililerine afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttükleri sorusu yöneltmiş, bu kapsamda yapılan çıkarıma aşağıda yer verilmiştir:

- Konya ilinde afetle mücadele edilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarının ortak çalışma yürütecekleri ve çözüm ortakları olarak gördükleri kuruluş “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” (AFAD) olarak algılanmaktadır.

Yapılan mülakat sonucunda beşinci soruya verilen yanıtlar neticesinde bir takım tespitler yapılmıştır. Kurumların afetle mücadele etmesinde, görev ve sorumluluklarını kullanmada mevzuat ve afet yönetim sisteminin verdiği yetkilerin

yeterli olup olmadığı bilgisi ölçülmek istenmiştir. Bu kapsamda bir takım çıkarımlar elde edilerek aşağıda sıralanmıştır:

- Mevzuatın verdiği yetkiler yeterli olmakla beraber önceliğimiz afete müdahale etmektir. Afet anında mevzuatın verdiği yetki ve sorumluluklar tartışma konusu edilmemelidir.
- Ülkemizde mevzuat konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Mevzuattan herkes kendine yetki çıkarmakta ama iş uygulamaya gelince ortada kimse kalmamaktadır.
- Mevzuatta yetki ve sorumluluklar paylaştırılmalı, kurum ve kuruluşların yetki ve sorumlulukları kesinlik kazandırılmalı aynı görev farklı kurum ve kuruluşlara verilmemelidir.
- AFAD'ın ilçe teşkilatlanması mevzuatta ele alınmamış dolayısıyla eksik kalmıştır. Bu eksikliği ilçelerde itfaiye birimleri belediyelerin fen işleri yerine getirmektedir.

Yapılan mülakat sonucunda altıncı soruya verilen yanıtlar neticesinde bir takım tespitler yapılmıştır. Afet yönetim çalışmaları, afet öncesi hazırlık çalışması ve afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde ikiye ayrılır. Katılımcılara bu aşamalardan hangisinin daha çok önem arz ettiği sorularak alınan cevaplar neticesinde bir takım çıkarımlara ulaşılmıştır. Bu çıkarımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Afet meydana gelmeden önce risk analizi yapılması gerekir. Afet oluşmadan önce tıpkı iş sağlığı ve güvenliğinde olduğu gibi önlemler alınmalıdır.
- Afetle karşılaştığımızda hazırlıksız ve eğitimsiz olursak kaos ortamı oluşur. Afete hazırlıksız yakalanılırsa kiminle iletişim kuracağınızı ve ne şekilde davranacağınızı bilemezsiniz
- Afete hazırlık çok önemlidir. Eğer bir olaya vakıfsanız o olayı nasıl çözeceğinizi afet öncesi hazırlıklarıyla gerekli malzeme personel ekipmanıyla çözmeniz neyin nerede olduğunu bilmeniz çok önemlidir.

- Afete hazırlık noktasında depremden örnek verecek olursak; deprem bölgelerinin saptanması yerel yönetimler tarafından yapılacak bina tarzının seçimi, afet olması durumunda insanların toplama alanları güvenli alanları konaklama işleri gibi organizasyonlarda afet sonrası yapılmalıdır.
- Afet öncesinde vatandaş herhangi bir afetle karşılaştığı anda profesyonel ekipler oraya gidinceye kadar vatandaş bir afet anında nasıl davranacağını çok iyi bilmelidir. Temel afet bilincine sahip olmalıdır. Afetle yaşamayı öğrenmelidir.

Yapılan mülakat sonucunda yedinci soruya verilen yanıtlar neticesinde bir takım tespitler yapılmıştır. Kamu yönetiminde hizmette yerellik ilkesi “kamu hizmetinin aktarılmasında hizmette halka yakınlık ya da hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından görülmesini” ifade eder. Bu ilkeden yola çıkarak afetle mücadelede yetkili kamu kuruluşunun kim olması gerektiği sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar kapsamında bir takım çıkarımlar yapılmıştır. Bu çıkarımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Merkezden gelen yardımın süresi uzayacağı için can ve mal kayıpları artabilir. İlk müdahale yerel yönetimlerce yapılmalıdır.
- Belediyeler nerede bir çığ düşmesi, nerede bir obruk olabileceğini, depreme dayanıksız bölgeleri su taşkınlarının nerede olabileceğini çok iyi bilmektedirler. Afetten önce ilimizde risk haritası çıkarılmalıdır. Bu yerleri ve ne gibi önlemler alınacağını en iyi bilen kurumlar belediyelerdir.
- İnsanlarla direk temas kuracak birimler yerel yönetimlerdir. Merkezi olaylarda AFAD devreye girmektedir. Fakat bölgesel olaylarda yerel yönetimlerin ilk ve aktif birimler olması gereklidir. Yerel yönetimler bölgenin arazi şartlarını bildikleri için daha faydalı olurlar. Diğer birimlerin bu hizmetleri aktarabilmesi için zaman faktörü söz konusudur.
- Afetlerde birlik beraberlik destek yardımlaşma son derece önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2009). T.C. Resmi Gazete, 27261, 17 Haziran 2009.

Akdağ, S. Emre (2002). *Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla Afet Yönetimi*. Ankara: Sayıştay Araştırma-İnceleme Dizisi.

Akdur, Recep. (2001). *Afetlere Hazırlık ve Afet Yönetimi, Afetlerde Sağlık Hizmetleri Yönetimi*. Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı, 1, 39.

Aksu, Metin. (2008). *Krizleri Fırsata Çevirmenin Yolları Kriz Yönetimi*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Aktel Mehmet (2010). *5902 Sayılı Yasa İle Türkiye’de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, No 27, 169-180.

Aktel, Mehmet ve Çağlar, Nedret. (2007). *Isparta İli Afet (Kriz) Yönetim Yapılanması Üzerine Bir Çalışma*, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 12, 147-162.

Akyel, Recai (2007). *Afet Yönetim Sistemi: Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*. İşletme Anabilim Dalı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Adana.

Akyel, Recai. (2000). *Gölkaya’da Deprem*. İstanbul: Gren Ajans.

Arrington C.B, Sawaya R.N (1984), *Managing Public Affairs: Issue management in an Uncertain Environment*. California Management Review, 149, 148-160.

Ataman, Göksel. (2002). *İşletme Yönetimi Temel Kavramlar ve Yeni Yaklaşımlar* (2. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Augustine, Norman R. (2000). *Önlemeye Çalıştığımız Krizi Yönetmek*. Kriz Yönetimi, (Çeviren: Salim Ay), Harvard Business Review, MESS Yayını

Aykaç, Burhan. (2001). *Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz yönetimi*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2, 123-132.

Bal, İhsan (2006). *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri* (1.Baskı). Ankara: USAK Yayınları

Bal, İhsan (2006). *Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler* (1.Baskı). Ankara: USAK Yayınları.

Bal, İhsan ve Özveren, Süleyman (2010). *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele* (1.Baskı). Ankara: USAK Yayınları.

Blanchard, Wayne (2007). *Principles of Emergency Management Supplement*, FEMA's Emergency Management Higher Education Project

Boin, Arjen. (2004). *Lessons From Crisis Research*. Managing Crises in The Twenty-First Century, International Studies Review, 6, 165-194.

Bozkurt, Ömer, Seriye, Sezen ve Turgay, Ergun. (2001). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE. Yayın No:283

Bozlağan, Recep. (2002). *Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesine Giriş*. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 11, 56-72.

Can, Ergüder (2005). *Entegre Afet Yönetim Sistemi ve İlkeleri*. (Editör: Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar). *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*. Ankara: Jica Türkiye Ofisi, 1-6.

Castellano, Cherie, and Elizabeth, Plionis. (2006). *Comparative Analysis Of Three Crisis Intervention Models Applied To Law Enforcement First Responders During 9/11 And Hurricane Katrina*. *Brief Treatment and Crisis Intervention* 6. 4, 326-336.

Çeber, Kemal ve Dulupçu, M.Ali. (2008). *Afet Yönetiminde Türkiye'nin Mali Yapısı*. Türk İdare Dergisi, 459, 65-81.

Chase, Howard (1984) *Issue Management: Origins of the Future*. Virginia:USA Issue Action Publications Inc.

Cosgrave, John. (1996). "Decision Making in Emergencies", *Disaster Prevention and Management*, 5(4), 28–35.

Demir, Ömer ve Acar, Mustafa. (2005). *Kriz, Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara: Adres Yayınları.

Demirci, Ali ve Karakuyu, Mehmet (2004). "Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(12), 67-101.

Develioğlu, Ferit (1978). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Doğuş Ltd. Şti. Matbaası.

Dinçer, Ömer. (1998). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. (5. Baskı). İstanbul: Beta Basım Dağıtım.

Erençin, Arif ve Çakır, Barış. (2009). Türkiye'de Belediyelerde Afet ve Acil Durum Yönetimi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 18, 25.

Ergünay, Oktay (1996). *Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır? Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları*, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara: İnşaat Teknolojileri Araştırma Grubu.

Ergünay, Oktay (2002). *Afet Yönetimi ve Yerel Yönetimler*, Ankara: Türk Belediyeler Derneği – Konrad Adenauer Vakfı Ortak Yayını.

Ergünay, Oktay. (2008). *Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir ? Nasıl Olmalıdır?*. İstanbul Depremini Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı, İstanbul: 20 Eylül 2008 CHP İstanbul Deprem Sempozyumu.

Ergünay, Oktay (2005). Afet Yönetiminde İş Birliği ve Koordinasyonun Önemi. (Editör: Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar). *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*. Ankara: Jica Türkiye Ofisi, 10-11.

Ersoy, Pervin, Börühan, Gülmüş ve Esmer, Soner (2017). Afet Lojistiği. (Editör: Zerrin Toprak Karaman ve Asuman Altay). *Bütünleşik Afet Yönetimi*. İzmir: Birleşik Matbaacılık Ltd. Şti., 103-122.

Eryılmaz, Bilal (2000). *Adapazarı'nda Deprem ve Sonrası*. Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası, 2b.

Etkin, David ve Davis, Ian (2007). The Search for Principles of Disaster Management, 5

Filiz, Erdinç (2007). *Türk Kamu Yönetiminde Kriz Yönetimi*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.

Gad-el-Hak, Mohamed (2008). The Art and Science of Large Scale Disasters, Large Scale Disasters Prediction, Control, and Mitigation, Cambridge: Cambridge University Press.

Genç, Neval (2007). *Türkiye'de Doğal Afetler ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi*. Ankara: *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 201 – 226.

Geray, Cevat (2004). *Son Depremlerin Düşündürdükleri*. Mülkiye Dergisi, Yuvarlak Masa Toplantısı, 219.

Göktürk, İsmail ve Yılmaz, Mehmet. (2005). *Ülkemizde Afet Politikaları Ve Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme*. <http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/dosya/makale11.pdf>, Erişim Tarihi: 20.12.2016.

Gülnerman, A. Giz. (2014). *Afet Kriz Yönetimine Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Katkısı Ve Hayat Kurtaran Büfe Önerisi*, Geomatik Mühendisliği Programı, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Haşit, Gürkan. (2000). *İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Türkiye'nin Büyük Sanayi İşletmeleri Üzerinde Yapılan Araştırma Çalışması* (1. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Hatemi, Hüseyin. (1999). *Krizin Kritiği*. Düşünen Siyaset.1,1.

Heath, L. Robert ve Cousino Kenneth.R. (1990). Issue Management: End of First Decade Progress Re-port, Public Relations Review. 16, 6-19.

Helvacıoğlu, İsmail ve Ural, Derin (2005). Afette Bilgi Teknolojileri ve Kullanımı. (Editör: Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar). *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*. Ankara: Jica Türkiye Ofisi, 125-127.

Kadioğlu, Mikdat (2008). *Modern Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları

Kadioğlu, Mikdat ve Emin Özdemir (2005). *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayını

Kamu Yönetimi Araştırma Projesi Genel Rapor. (1991). Ankara: TODAİE Yayınları, Yayın No:238

Karaköse, Turgut. (2007). *Örgütler ve Kriz Yönetimi*. Akademik Bakış Sosyal Bilimler E-Dergisi, 13, 1-15.

Kemaloğlu, Muhammet. (2015). *Türkiye'de Afet Yönetiminin Tarihi ve Yasal Gelişimi*. Akademik Bakış Dergisi, 52, 142-143.

Kırdar, Yalçın ve Demir, F. O. Demir. (2007). *Kriz İletişimi Aracı Olarak İnternet: Kuş Gribi Krizi Örneği*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 29, 93-106.

- Koçel, Tamer. (1993). İşletmelerde Kriz Durumlarında Yönetim Uygulamaları. Zaman Yönetimi ve Kriz Yönetimi Semineri, TÜSSİDE, Gebze
- Kovancı, Ahmet. (2001). *Toplam Kalite Yönetimi (1.Baskı)*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Kreimer, Alcira (1990). *Lessons Learned from Emergency Lending*, Washinton D.C. : The World Bank Environment Department Divisional Working Paper
- Mass, D., Vercie D. ve Warnaby G. (2003) Perspectives on Public Relations Research, NewYork: Routledge Taylor ve Francis Group.
- McKenzie, Brent (2000) Strategic Issue Classification in Transition Economies, Management Decision. 38.
- Mitfoff, Ian. (1994).“Crisis Management and Environmentalism: A Natural Fit”, California Management Review, Winter,102-113.
- Mitroff, Ian ve Anagnos Gus. (2001). *Managing Crises Before They Happen-What Every Executive and Manager Needs to Know About Crisis Management*. New York: Amacom Books.
- Mitroff, Ian Pearson, Christine ve Harrington, Katharine. (1996). *The Essential Guide to Managing Corporate Crises*. New York: Oxford University Press
- Narbay, M. Şimşek (2006). *Kriz İletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öner, Z. Semiha. (2010). *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Niğde Örneği*. Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Öztürk, Nurettin. (2003). Türkiye’de Afet Yönetimi: Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 12, 42-64.

Öztürk, Aziz (2003). *Kriz Yönetimi ve Tekstil Sektörüne Etkileri ile İlgili Bir Uygulama*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya

Pearson, Christine ve Mitroff, Ian. (1993). *From Crisis Prone To Crisis Prepared: A Framework For Crisis Management*. Academy of Management Executive, 7, 48-59.

Pheng, L. Sui, Ho, David, K.H. – Ann ve Y. Soon. (1999). *Crisis Management: A Survey of Property Development Firms*. Property Management, c. 17, 231-251.

Quarantelli, E. Louis. (2002). *Urban Vulnerability to Disasters in Developing Countries Managing Risks. The Future of Disaster Risk: Building Safer Cities* Washington D. C.

Saran, Ulvi. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım*. Ankara: Atlas Yayıncılık.

Sezgin, Ferudun. (2003). *Kriz Yönetimi*. Kırgızistan-Türkiye: Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 8, 181-195.

Sohodol Bir, Çisil. (2012). *Konu Yönetimi Sürecinde İletişim ve Halkla İlişkiler*. İletişim Fakültesi Dergisi, 21-26

Sorice, Michele. (2013). *Crisis Communication: An Insight On A Growing Global Phenomenon. Cases And Applications*. <http://tesi.eprints.luiss.it/11841/> Erişim Tarihi:07.04.2018

Şahin, Yusuf (2003). *Kriz Yönetimi, Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar (1.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Şen, Furkan ve Özuyar, Sevilay (2015). *Terör ve Terörizm Üzerine (1.Baskı)*. Ankara: Yargı Yayınevi

Şengün, Hayriye (2007). *Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremin Sonrasında Yaşanan Sorunlar*. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Şimşek, M. Şerif. (1997). *Yönetim ve Organizasyon* (2.Baskı). Konya: Damla Ofset.

Tacar, Pulat (1999). *Terör ve Demokrasi* (1.Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi

Tapur, Tahsin. ve Bozyiğit Recep. (2009). Konya Ovası ve Çevresinde Yeraltı Sularının Obruk Oluşumlarına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21 / 2009, 140.

Toprak, Zerrin. (2001). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Tosun, Elif. (2002). *Kriz Durumunda İnsan Kaynakları Yönetimine İlişkin Stratejiler ve Bir Uygulama*. İşletme Anabilim Dalı, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Tucker, A. ve Trumpfheller B. (1993) Building an Issues Management System, *Public Relations Journal*. 49, 36-39.

Tutar, Hasan. (2011). *Kriz ve Stres Yönetimi* (3.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Udomratn, Pichet. (2008). *Mental Health And The Psychosocial Consequences Of Natural Disasters In Asia*. *International Review of Psychiatry*, 20(5), 441-444.

Uslanmaz, Ali. (2004). *Kriz Yönetimi ve Doğal Afetlere Hazırlık: Düzce Örneği ve Yeni Bir Model Önerisi*, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Programı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Walsh, D. Susan. (2009). *Interventions To Reduce Psychosocial Disturbance Following Humanitarian Relief Efforts Involving Natural Disasters: An Integrative Review*. *International Journal of Nursing Practice*, 15(4), 231-240.

Yavaş, Hikmet. (2001). *Doğal Afet Yönetimi ve Yerel Gündem 21 Çalışmaları Kapsamında İzmir'de Deprem Riski*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 118-138.

Yılmaz, Abdullah (2003). *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi (1.Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık,

Yılmaz, Abdullah. (2004). *Afet Yönetimi*. Sivil Savunma Dergisi, 46, 177.

Yılmaz, Levent. (2008). *Türk Siyasal Kültürünün Kriz Alanları İçin Bir Model*. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 23, 2.

Yüksel, Ahmet Haluk. (1994). *İkna Edici İletişim*, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir.

-Web Kaynakları

112 Acil Çağrı Merkezi, (<http://www.112.gov.tr/112-acil-cagri-merkezleri-projesi> , 03.06.2017).

2016 Natural Disasters Cause \$175 Billion in Damages,
<http://www.voanews.com/a/years-natural-disasters-cause-billions-of-dollars-in-damages/3663333.html>, Erişim Tarihi: 19.02.2017

Afad Teşkilat Şeması, <https://www.afad.gov.tr/tr/2218/Teskilat-Semasi>, Erişim Tarihi: 26.02.2017.

Afet ve Acil Durum Yönetimi,

https://tr.wikipedia.org/wiki/Afet_ve_acil_durum_y%C3%B6netimi, Erişim Tarihi: 26.02.2017.

Crisis Management - Meaning, Need and its Features

<https://www.managementstudyguide.com/crisis-management.htm>, Erişim Tarihi: 16.04.2018.

Crisis Management - Meaning, Need and its Features,

<http://www.managementstudyguide.com/crisis-management.htm>, Erişim Tarihi: 27.02.2017.

Crisis Management, <http://www.investopedia.com/terms/c/crisis-management.asp>, Erişim Tarihi: 14.03.2017.

Crisis Management, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm, Erişim Tarihi:03.04.2017.

Çığ, <https://www.mgm.gov.tr/arastirma/dogal-afetler.aspx?s=cigozet>, Erişim Tarihi: 20.02.2017.

Deprem Bölgeleri Haritası, <http://www.deprem.gov.tr/tr/kategori/deprem-bolgeleri-haritasi-28841>, 20.02.2017.

Heyelan, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Heyelan>, Erişim Tarihi: 20.02.2017.

IATA (International Air Transport Association). (2014). *Crisis Communications And Social Media: A Best Practice Guide To Communicating In An Emergency*.

<https://www.iata.org/publications/documents/social-media-crisis-guidelines.pdf>, 08.04.2018

İç Anadolu Bölgesi Doğal Afet Analizi,

http://afetokulu.com/index.php?module=modul_tek&modul=210&cat=685, Erişim Tarihi: 12.04.2017.

Konya Deprem Haritası, <http://www.deprem.gov.tr/depbolge/konya.gif>, Erişim Tarihi: 20.02.2017.

Konya İl Haritası, http://cografyaharita.com/haritalarim/41_konya_ili_haritasi.png, Erişim Tarihi: 10.04.2017.

Konya Nüfusu, <http://www.nufusu.com/il/konya-nufusu>, Erişim Tarihi: 10.04.2017.

Kriz İletişimi, <http://www.halklailiskiler.com/kriz-iletisimi.html>, Erişim Tarihi: 01.05.2018

Natural Disaster Crisis Management, <https://psychcentral.com/lib/natural-disaster-crisis-management>, Erişim Tarihi: 09.04.2017.

Ölmez, Ece. (2017). *Başarılı Bir Kriz İletişimi Örneği: Mey İçki* <https://iaupratolyesi.wordpress.com/2017/11/27/basarili-bir-kriz-iletisimi-ornegi-mey-icki/>, Erişim Tarihi: 14.04.2018).

Penn, Cristopher. (2016). What Is Crisis Communication? <http://www.shiftcomm.com/blog/what-is-crisis-communications/>, Erişim Tarihi: 09.04.2018

T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2013-2017 Stratejik Planı, <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2288/files/afadsp2013-2017.pdf>, Erişim Tarihi:28.02.2017.

The Ten Natural Disaster Events That Caused The Most Fatalities In The United States From 1900 To 2016, <https://www.statista.com/statistics/236477/natural-disasters-that-caused-the-most-fatalities-in-the-united-states/>, Erişim Tarihi: 20.02.2017.

Types Of Disasters: Definition Of Hazard, <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/definition-of-hazard/>, Erişim Tarihi: 19.02.2017.

Ulusal Deprem Araştırma Programı Hazırlık Raporu 2005, http://www.durubilgisayar.com/site_dosyalari/pdf/Ulusual_Deprem_Konseyi_Ulusual_Deprem_Arastirma_Programi.pdf, Erişim Tarihi: 26.02.2017.

Winterling Kriz Matrixi, <https://managementmania.com/en/winterling-crisis-matrix> , Erişim Tarihi: 01.05.2018).

Zümrüt Apartmanı, <http://www.hafizakaydi.org/2subat/zumrut-apartmani/>, Erişim Tarihi: 16.04.2017.

EKLER

EK - 1 DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU (BİRİNCİ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Kamu idarelerinde bizler mahalli idari olarak ya da genelleyecek olursak belediye olarak bölgede ya da yörede vukuu bulan tüm krizler direk olarak bize yansımaktadır. Kriz yönetimi belediye açısından bölgesel olarak bizlere sorumluluk yüklemiştir. Yani bir yerel yönetim kamu idaresiyiz fakat bunları birbirinden ayırmak gerekiyor. Örneğin ilçede tüm halkın faydalandığı bir yer belediye alanı olabiliyor. Diğer bir kamu idaresi olarak bir okulda problem olduğunda, okulda olası bir afet meydana geldiğinde bunu oradaki afeti kaldırılıp bertaraf edilmesi gerekiyor. İnsanların ortak kullanımına açık herhangi bir alanda afet meydana geldiği zaman bu olay direkt olarak belediyemize yansımaktadır. Bunların çözümü bizden geçmektedir. Biz de bunu fen işleri departmanımıza yönlendiriyoruz. Afetin maliyeti kurumumuzun bünyesini aştığında İl AFAD Müdürlüğünden mali ve teknik destek talep ediyoruz. Belli bir yönetmelik çerçevesinde harcamalarımızı gerçekleştiriyoruz bize tahakkuk ederse. Bölgede olası bir afet durumunda ilk başvuru ve müdahale merkezi belediyemiz olmuştur. Afetin çözüme kavuşması öncelikli olarak belediye tarafından giderilmeye çalışılmaktadır. İlçede ki diğer kamu binalarını ilgilendiren bir afet olduğunda dahi örneğin Milli Eğitim, Kaymakamlık, Müftülük gibi kurumlarda Belediyeden yardım talep eder.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Yaklaşık bir yıl önce kış mevsiminde yoğun kar ve yağmur yağışı neticesinde dere yataklarında su seviyesi arttığı için ekili ve dikili alanlar zarar gördü. Zaman zaman can ve mal kaybına da sebebiyet verdiği olmuştur. Bölgede toprak kaymaları ve kaya düşmeleri yolları kapatarak ulaşımı aksatmaktadır. Bölgede bu tür afetler meydana geldiğinde krize yol açmasını engellemek amacıyla hızlı bir şekilde koordine olup fen işleri müdürlüğü harekete geçip afet yerine intikal edip sorunu gidermeye çalışırlar.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Bir afet meydana geldiği zaman afet esnasında neler yapabileceğimizi oluşan krizi nasıl yönetebileceğimizi hızlı bir şekilde karara bağlıyoruz. Ne gibi çözüm yöntemleri geliştirebiliriz bunları göz önünde bulunduruyoruz. Afet meydana gelmeden önce neler yapabileceğimizi de değerlendiriyoruz. Afetle mücadele ederken bunlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Kaymakamlık, İlçe Jandarma

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Mevzuatta verilen yetkiler yeterlidir. Fakat afet anında mevzuatın verdiği yetkiler ve sorumluluklar tartışma konusu edilmeden önceliğimiz afete müdahale etmektir. Olası “can ve mal kaybını engellemek veya en aza” indirmektir. Bir afet meydana geldiğinde açıkçası görev ve sorumlulukları tartışarak müdahale süresini geciktirmek çok yersiz olacaktır. Fakat personel yetki ve görev dağılımında sorumluluklarını bilirse afete daha hızlı müdahale edilir.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Afet meydana gelmeden önce bir risk analizi yapılması gerekir. Nasıl ki iş sağlığı ve güvenliğinde iş kazası meydana gelmeden önce bir takım tedbirler alınıyorsa afetle mücadele ederken de afet meydana gelmeden evvel bir takım tedbirler alınması önemlidir.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Merkeze bağlı birimlerin yerel yönetimlere hizmet aktarma süresi uzun sürmektedir. Örneğin Konya'nın ilçelerinde bir afet meydana geldiğinde Başbakanlık AFAD ekiplerinin ilçelere ulaşım ve sonrasında müdahale süreleri yerel yönetim birimlerine göre daha uzun bir zaman dilimini kapsayacaktır. Yerel yönetimlerde afet açısından riskli bölgelerde afet birimleri kurulması gerekir. Bu afet birimlerinin faydası zaman ve yer açısından bölgeye ve afet yerine kolaylık olacaktır.

EK – 2

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(İKİNCİ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Kriz yönetimi şu derece önemlidir, daha önceden yapılması gereken şeyleri yapması olası olacak afetleri tahmin ederek tabiri caizse koklayarak bunu bu şekilde insanların bellek altına yerleştirmesidir. Yani ne yapacağını nasıl bir hareket edeceğini ne gibi durumlarda neler olacağını kimi arayacağını hiyerarşik bir şekilde üst ast olayına göre koordinasyonu sağlayarak kriz yönetiminin olması gerekiyor. Afetle ilgili mücadelemiz de tatbikatlar şu şekilde önem taşıyor; bizim Van Erciş'teki yapılan faaliyetleri ben size örnek vereyim, Erciş Kaymakamı TODAİE' de bize bir eğitim esnasında bu olaydan bahsetmişti. Orda kaymakamızın bize bu afetle ilgili aktardığı, önceden biz bu tür afetleri olası bir şekilde düşünmediğimiz için afete kötü yakalandık. Ne gibi olumsuzluklarla karşılaştığımız anlattı. Afet sonrası ilk olarak yer sıkıntısı oluştu, yani insanların bir izdihamla kaymakamlık binasına gelerek, gıda, barınma sorunlarından bir de insanların birbirini galeyana getirerek oradaki idari işlevi yürütmeme, işleyişi tıkama yolunda çok zararları olduğunu ve gelen yardımlarının yağmalandığını ve biz kaymakamlık olarak yardım etmek istediğimiz halde yardım edemediklerini bu şekilde bize aktarmıştı. O sırada kaymakam beyin afetin heyecanı halen devam ediyordu. Yani afetin öncesinde kesinlikle bir planlama aşaması bulunması gerekiyor. Herkesin görev dağılımının yapılmış olması gerekmektedir. İş makinesi, insan gücü, psikolojik destek, sağlık desteği vb. oluşumların bir merkezden kriz anının yönetilmesi gerekiyor. Çünkü afetler anlık olduğu için daha önce planlandığında nerede toplanılacağı nereye gidileceği insanlar tarafından bilinmektedir. Ve hizmet grubu olacakta biz ne yapmamız gerektiğini elimizdeki ekipmanların neler olduğunu bularak insanları, olay yerini rahatlatmak oraya müdahale etmek insanları sıkıntılı ve korkulu psikolojilerinden

çıkartarak ferah bir ortama geçirmek için çaba sarf ediyoruz. Afetle ilgili acil eylem planı ve kriz merkezi kurumlar da bulunmalı ve herkes görev dağılımını bilmelidir. Afet anında bir kargaşa olmaması için örneğin yangın anında itfaiye birimlerinde şoför aracına oturuyor, itfaiye eri görev yerine geçiyor, diğer ekipmanları kullanacaklar hazır hale getiriyorlar ve herkes görev bilincinde olaya müdahale ediyor. Yani oradaki bir vatandaşı kurtarmak için eldeki bütün ekipmanlar kullanılıyor. Hatta ben bunu birebir yaşadım. Biz belediye olarak sivil toplum kuruluşlarıyla beraber programlar yapıyoruz. Biz arama kurtarma timi oluşturduk. Ben olayı şöyle bir bakış açısıyla yaklaşıyorum, biz her an engelli adayız, yani yarın ne olacağını bilmediğimiz için biz insanlara bir nebze de olsa dokunuş yapmamız en büyük dokunuş olur. Maddi anlamda değil manevi anlamda bir dokunuş bizimkisi.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Yerel düzeyde bizim asıl hizmet grubumuz ulaşım koordinasyon grubudur. Örneğin iş makinesi yolda kaldığı kış şartlarında biz 112' de kriz masasında kriz yönetiminde olduğumuz için bu konuyla ilgileniyoruz. Herhangi bir afet durumunda oraya 112'ye gidiyoruz ve nöbet tutuyoruz. Şiddetli kar yağışı anında yol açma ya da vatandaşın yolda mahsur kaldığında oraya ulaşmaya çalışıyoruz. Çünkü biz hizmet alt grubu olarak ulaşım ile ilgileniyoruz. Yakın zamanda herhangi bir afetle karşılaşmadık ama dediğim gibi sık sık tatbikatlar yapıyor, senaryolar çiziyoruz. Sanki bir afet varmış gibi o senaryoda yapılması gereken ne ise araçlarımızı ekipmanlarımızı yönlendiriyoruz. Anlık bir afet varmış gibi prova yapıyoruz. Olası bir afet olacağına önlem amaçlı hazır bulunuyoruz. 112' de kurulan kriz masasında referandum seçimlerinde olası bir kriz çıkması ihtimaline karşı 24 saat nöbet tuttuk. Bu kriz masasında Vali Bey, İl AFAD Müdürü, Emniyet Müdürleri ile kriz masasında buluştuk. Aslında bu yaptığımız afeti önlemek için tedbir almaktır. Afet meydana gelmeden önce tedbir alıyoruz. Müdahale aşamasına gelmeden müdahale etmeye çalışıyoruz. Böylece afetin meydana getireceği zararları en aza indirgemiş oluyoruz. Tıpkı iş sağlığı ve güvenliğinde olduğu gibi önlem alıyoruz. İş sağlığında

bir kaza meydana gelecekse biz onu daha önceden planlayarak o kazanın olasılığını düşürmek tedbirlerini almak ve müdahale etmek isteriz. Çünkü kaza geçtikten sonra telafisi imkânsız zararlar açabilmektedir.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

İl bazında yönetim düzeyinde Başbakanlık sitemine bağlı olduğumuz için tek bir çatı altında AFAD Başkanlığına bağlıdır. Biz burada gruplar halinde örneğin sağlık alanında karayolları alanında yerel yönetimlerde şehir ilçe ve köylerimizde mahallelerimize işte buralara hizmet veriyoruz. Herkes kendi görevini bildiği için olası bir afet durumunda direk müdahale noktasında başarılı oluyoruz. AYDES dediğimiz sistemde ulaşım noktasında bu sisteme girip orada istediğimiz bilgilere ulaşabiliyoruz. Mesela Türkiye’de 3 yerde bulunan aradığımız bir araç var. Biz bu aracı AYDES sistemi üzerinden nerede kime ait olduğunu görüyor talep edebiliyoruz. Kurumların çevrimiçi entegre olduğu bir sistemdir bu. Bir koordinasyon sistemi olduğu için olaylara direk müdahale etme şansımız oluyor. Ülke olarak bu sisteme Marmara Depreminden sonra daha ciddi bir şekilde geçtiğimizi söyleyebiliriz. Çünkü bazı acı gerçekler bize tecrübe kazandırıyor. Çünkü Türkiye’imiz konum itibarıyla deprem bölgesi. Depreme her an maruz kalabiliriz o yüzden inşaatımızı ve yerleşmemizi mevzuata göre yapmamız gerekiyor.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Karayolları, AFAD, Valilik, bizim sürekli irtibat halinde olduğumuz çalışma yürüttüğümüz birimlerdir. AFAD bizim belediye personelimize eğitimler vermektedir. Hem yangın tatbikatı hem diğer tatbikatlar AFAD tarafından belediye personelimize aktarılmaktadır.

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Kısmen yeterlidir. Mevzuatta yetki ve görev dağılımı şeffaf ve açık olmalıdır.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Hazırlık aşaması çok önemlidir. Zaten ikinci şıkta ulaşıyoruz olaya. Olayın tamamı yarım saat bilemediniz bir saat sürmektedir. Jeolojik anlamda fiziksel olarak ortam müsait ise ekipler hızlı bir şekilde intikal etmektedir. Hazırlık aşaması önemlidir. Tatbikatlar yapılarak ve eğitimler verilerek herkesin belleğine bilinçaltına yerleştirmek gerekiyor. Eğitimle bilinçaltına bilgiler yerleştiği zaman afet öncesinde herkes ne yapacağını bilecektir.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Yerel yönetimler bu birimler arasında ön plana çıkıyor. İnsanlarla direk temas edecek onlara ilk ulaşabilecek olan birim yerel yönetimlerdir. Belli bir merkezi olayda Başbakanlık, İç İşleri Bakanlığı devreye giriyor. Fakat bölgesel olaylarda yerel yönetimlerin ilk ve aktif birim olması gerekir. Yerel yönetimler bölgenin arazi şartlarını mevkiinin il sınırlarını vb. bütün şartları bildiği için daha faydalı olacağını düşünüyorum. Diğer birimlerin ulaşabilmesi için zaman faktörü devreye girmektedir. En hızlı ve etkili müdahaleyi bu noktada yerel yönetimler daha iyi yapabilmektedir. Örneğin Van' da bir afet meydana gelse oranın dilini kültürünü yerel yönetimler merkezden daha iyi bilmektedirler. Afetlerde önemli olan birlik, beraberlik, destek, yardımlaşma, son derece önem arz etmektedir.

EK – 3

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(ÜÇÜNCÜ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Kriz yönetimi kamu yönetiminden açısından bakmak gerekirse, öncelikle iletişim koordinasyon çok önemlidir. Bununla beraber diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte çalışmak krizin yol açacağı karmaşayı en aza indirmekte çok önemlidir. 112 Çağrı Merkezi olarak bünyemizde İl Jandarma, İl Emniyet, Orman İl Müdürlüğü, İl Afad Müdürlüğü, İtfaiye ve İl Sağlık Müdürlüğü ekiplerinin temsilcilerinden oluşan petek şeklinde sıralanmış ve bölümlere ayrılmış şekilde hizmet binamızda görev yapmaktadır. 911 Çağrı merkezi modeline geçilerek bütün acil durumlar 112 telefon numarasında toplanmıştır. Toplamda 24 il de bu sisteme geçilmiş olup, Konya ili bunlardan birisidir. Hizmet binamızda kriz yönetim merkezi bulunmaktadır. Bu kriz merkezi kışın kar yağışının yoğun olduğu zamanlarda yaklaşık 20 – 25 gün görev yapmıştır. Bu kriz yönetim merkezinden Belediye temsilcileri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü temsilcileri, Kızılay olarak görev yapıldı.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

112 Acil servisin sağlık kanalında 65 yerde hemen olaylara müdahale edebilecek istasyonu bulunmaktadır. Olay yerine ambulanslar 3 – 10 dakika arasında gidebilmektedir. 112 Çağrı Merkezi günde ortalama 7500 adet çağrı almaktadır. Bu çağrıların 1200 tanesi bir olay çağrısıdır. Bizim birimimizde herhangi bir kriz ortamı henüz oluşmadı. Krizin oluşması anında planlarımız bulunmaktadır. Örneğin telefon, haberleşme sistemi çalışmaz hale gelirse bunlarla ilgili önlemlerimiz var. Örneğin,

bu durumda uydu haberleşme sistemimiz devreye girecektir. Haberleşmeyi bu kanalla sürdüreceğiz.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Bir kriz olmadan önce gerekli hazırlıkların yapılması gerekir. Daha sonra kriz yönetim süreci belirli periyodik planlar dâhilinde yürütülmelidir. Bir afet meydana geldiğinde kurumlarımız aksayan yönlerini kriz yönetimi sürecinde öğrenip tecrübe ediniyor. Fakat Konya ilinde krize yol açan bir afet yakın zamanda gerçekleşmediği için kriz yönetim sürecinin ne olması gerektiği konusunda net bir şey ortaya çıkarılamıyor. Şunu kesin olarak belirtebiliriz; il bazında teknik, uzman personellerin bulunduğu, daha önceden analizi yapmış bölgelere afet istasyonları kurulması gereklidir. Böylelikle kriz gerçekleştiğinde müdahale için zaman kazanılmış olacaktır. Afetlerde müdahalede bulunacak personelin gerekli ve yeterli eğitimleri almış, tatbikatları ve senaryoları uygulayıp özümsemiş uzman personellerin görev alması da kriz yönetimi sürecinde afetle mücadele de son derece etkili olacaktır. Örnek vermek gerekirse yüksek bir yerden düşen kişiyi İtfaiye ekipleri kurtarabilir ya da başka insanların da bu kişiyi kurtarmasını sağlayabilirsiniz fakat işinin ehli olmayan kurtarıcılar bir takım kalıcı hasarlar bırakabilirler. Bu sebepten dolayı kurtarma ekiplerinin de başka afet birimlerinin de kendi personellerinden yardım istemek en doğru sonuca ulaşmak için gerekli olan yoldur. İlçelerde bulunan itfaiyelerin ben bu konuda çok yeterli olmadıklarını düşünüyorum. Biraz daha işinin ehli olan uzmanlar tarafından yapılması gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda bir yangın meydana geldiğinde klasik yöntemlerle söndürmek maalesef yarar sağlamıyor. Yangının türleri netleştikten sonra söndürebilecek gazlar, yangın tüpleri vb. ekipmanlar ne ise bunlar bulunmalıdır. Herhangi bir kişi yangına müdahaleyi sadece su ile yapabilir. Ama doğru mu yaptım yanlış mı yaptım diye de kendi içinde sorular sormaya başlayabilir. Burada AFAD personellerin de bir sağlık çalışanı kadar müdahaleyi bilmesi gerekmektedir. Zaman geçtikçe bunların da hayata geçeceğine inanıyorum. Afad'ın da bir Jandarma gibi bir Emniyet gibi rol alamamasının nedeni de bu kurumların geçmişinin 150 yıl kadar geriye dayanmasında yatmaktadır. 100-150 yıllık bir tarih içerisinde süzüle süzüle bugüne kadar gelmiş kurumlardır. O

kadar sistemli hale gelmiştir ki askeriye işler mükemmel işleme seviyesine gelmiştir. Afad kurumunun da geçmişi 5-6 yıl kadar geriye dayanmaktadır. Fakat bu süreç içerisinde Afad kurumunun bu kadar kısa zaman içerisindeki önemli ölçüde gelişimini göz ardı etmemek gerekmektedir. Zamanla daha da sistemli hale geleceğini düşünüyorum. Bizim 112 kurumumuzda 65 tane istasyonumuz var. Olay nereye yakın ise en yakın ambulans olay yerine gider. Ama bir afet meydana geldiğinde Afad'ın bir anda afete müdahale etmesi 112 ekiplerine göre daha güçtür. Birden fazla yerde bir afet meydana geldi diyelim hepsine aynı anda gitme şansı yoktur. Buda doğal bir afet ise ölü yaralı sayısının artmasına neden olabilir. Afetle mücadele bir süreçtir. 10 – 15 yıl sonra bölgesel istasyonların kurulması elzem olacaktır. Merkezden yapılan müdahaleler bölgeden yapıldığında süreç daha hızlı olacaktır. 112'nin geçmişi çok eski olmasına rağmen ambulans helikopter, ambulans uçak geçtiğimiz yıllarda kullanılmaya başlandı. Yıllar geçtikçe AFAD birimi de hem personel hem arama-kurtarma ekipmanları ile daha donanımlı hale gelecektir. Bugünlerde AFAD itfaiye merkezleri ile daha çok çalışma alanı bulmaktadır. Kriz yönetim sürecinde uzman personel ile çalışmak bir avantajdır.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Afet meydana geldiğinde ulaşım engeli oluştuysa Karayolları İl Müdürlüğü ile, adli bir olay varsa sağlık ekipleri ve emniyet güçleri ile, arama kurtarma birliklerine ihtiyaç varsa itfaiye ile, dağlık bir bölgede afet meydana geldiyse Orman ve Su işleri İl müdürlüğü ile iletişime geçmekteyiz.

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Son yapılan düzenlemeler mevzuatı daha açık ve belirgin hale getirdi. Görev ve sorumluluklar daha anlaşılır hale gelmiştir.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Elbette afet öncesi çalışmalar daha önemlidir. Çünkü hazırlık ve eğitim yapmadan başımıza bir afet geldiğinde bu durum kaosa ve karmaşaya dönüşebilir. Dolayısıyla gerekli tatbikat ve gerekli eğitimlerle hazırlanmak daha yararlı olacaktır. Afete hazırlıksız yakalandığında, kiminle iletişim kuracağınızı, ne şekilde davranacağınızı bilemezsiniz. Bununla ilgili kamuya bağlı birkaç sistem geliştirildi. Karayollarının, meteoroloji vb. afetle ilgilenecek sorumlu olacak ne kadar kurum varsa 112 deki kriz yönetim merkezindeki afet yönetim sistemine bilgiler aktarılıyor. Örneğin karayollarının trafik akışı, yol durumu karayolları sisteminden bize aktarılır. Gerekli bilgiler çevrimiçi ortamda erişilir halde hazır bulunmaktadır. Afet öncesi durum kadar afet sonrası da çok önem arz etmektedir. Afet sonrasında bölgeyi normalleştirme, giden yardımlar hayatı kendi akışına döndürebilmekte önemlidir.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Günümüz de geldiğimiz nokta da afetle mücadelede öncelikli olarak başbakanlık afad yetkili olmalıdır.

EK – 4

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(DÖRDÜNCÜ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Kriz yönetiminin önemi kriz olduktan sonra önem kazanan bir durum olmaktan çıkıp öncesinde hazırlanması gereken bir durumdur. Biz toplum olarak ani tepkisel davranış gösterdiğimizden dolayı kriz yönetiminde başarılı olmakta zorlanmaktayız. Kriz beklenilmeyen, istenilmeyen, uğraşı gerektiren ve zaman aldığı için kesinlikle öncesinde hazırlığınız olmak zorundadır. Hazır değilseniz müdahale edemezsiniz, etseniz de başarı oranınız düşük seviyede kalır. Müdahale ederken afeti, acil durumu, olayı bilmeniz gerekiyor. Önceden hazırsanız başarısız.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Kriz yönetim kapsamında analizinizin çok güçlü olması gerekmektedir. Afetlerde olgudur geçmişte yaşanan afet gelecekte tekrar edecektir. Türkiye bir afet ülkesidir ve Konya merkezinde yer almaktadır. Konya için her türlü afeti hesap etmeniz gerekmektedir. 250.000 kişi deprem tehlikesi altında olduğunu, boğulma oranlarında ilk onlarda olduğumuzu, çığ, kaya düşmesi, obruk, sel vb. afetlerin yaşandığını, yaşanacağını bilmeniz gerekiyor. Sanayi şehriyiz kimyasallara, biyolojilere dikkat etmek zorundayız. Sel, patlama, boğulma, çığ karşılaştığımız vakalardır. Krizlere baş etmesini biliyoruz. Karşılaştığımız en büyük sorunlar insan kaynaklı ve kurumların görevlerini zamanında yapmaması kriz yönetilmesinde en büyük sorunlar olmuştur. Yönetim süreci masa başı tatbikatlar en kötü senaryolar

oluşturuluyor. Süreç tehlikeleri hesapla, hazırlan, etkin bir şekilde müdahale et ve yeniden inşa düzeninde olmaktadır.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Kriz yönetiminin yeri kesinlikle tek elden olmalıdır. Aynı görevi birden fazla kişi veya kuruma verirsiniz yol alamazsınız. İdeal olan sorumluluk alabilecek yönetici, planı uygulamaya koyabilecek operasyon birimi, destek sağlayan lojistik ve satın alıp ödeyen finansınız olduğunda iyi bir afet, acil durum, kriz, olay yönetimine sahiptir.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Kızılay

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Ülkemizde mevzuat konusunda sıkıntılar yaşanmakta olduğu bir gerçektir. Mevzuatı okuyup anlamada, yorumlamada sıkıntılar yaşanmaktadır. Mevzuattan herkes kendine yetki çıkarmakta ama iş uygulamaya gelince ortada kimse kalmamaktadır. Mevzuatta yetki ve sorumluluklar paylaştırılmamalı, kurum ve kuruluşların yetki ve sorumlulukları kesinlik kazandırılmamalı, aynı görev farklı farklı kurum ve kuruluşlara verilmemelidir.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Afet öncesine hazırlık çalışmaları.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Mevzuat, politika, hedefleri, öncelikleri ve gelecek için planları ülke yönetimi, uygulamayı, müdahaleyi ve iyileştirmeyi yerel yönetimler yapmalı.

EK – 5

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(BEŞİNCİ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

İnsan baz alınmalı bence. Mağdur olan birileri varsa onların mağduriyetini en kısa zamanda en iyi şekilde sonuçlandırılması gerekiyor. Bunun için de yine afet öncesi hazırlık yapmak çok çok önemlidir.

Afet ve acil durumlarda bilindiği üzere müdahalenin buna ilişkin hazırlık faaliyetlerinin yapıldığı merkezlerdir. Afet ve acil yardım merkezi çalışma şeklini anlatacak olursak herhangi bir ilde afet ve acil yardım meydana geldiğinde Vali Bey Başkanlığında İlçede meydana geldiğinde ise de kaymakam bey başkanlığında ve amirliğin de ve “kamu kurum ve kuruluşları” amirleriyle birlikte bir “afet ve acil durum” hâsıl olduğunda il ve ilçe koordinasyon kurumları toplanıyor. İl Koordinasyon Kurulu, Vali Bey, Vali Yardımcısı, Afet ve Acil durumdan sorumlu Vali Yardımcısı Kamu kurum ve kuruluş amirlerinden oluşmaktadır. Bizim İl de Konya’da sayı olarak yanlış vermek istemem ama hizmet gruplarımız var, zannedersen 26 hizmet grubu var. Örneğin “kurtarma ve yıkıntıları kaldırma hizmet grubu,” “sağlık hizmet grubu,” defin hizmetleri grubu, yangınlara karşı müdahale hizmetleri grubu gibi değişik değişik 26 hizmet gruplarımız var. Acil durum meydana geldiğinde eğer ilçede isek biz Kaymakam Başkanlığında toplanıyoruz. “Afet ve acil durum” ne ise bunu “il afet acil yardım koordinasyon merkezine” iletiyoruz. Aynı zamanda İç İşleri Bakanlığının bünyesinde de GAMER diye bir teşkilat kuruldu. GAMER(Güvenlik ve acil durumlar koordinasyon merkezi). Afet ve acil durumlar da Başbakanlık Başkanlığında çalışıyor. İl’e gönderiyoruz haberleri ve burada yaptığımız “afet ve acil durum yönetim merkezi” olarak ilçede meydana gelen işte “afet ve acil durumlarla” ilgili bilgileri aldıktan sonra ”afet ve acil durum

yönetim” merkezine, “il afet ve acil durum yönetim merkezine” ve Gamer’e bilgi veriyoruz. Müdahale uygulamalarını da takip ediyoruz ve yönlendiriyoruz. Yani hangi hizmet grubu nerede çalışıyor, kaç kişi ile çalışıyor, ne gibi işlem yapılmış, bunları biz aldığımız bilgileri ile aktarıyoruz. Aynı zamanda “afet ve acil durum yönetim merkezleri arasındaki” haberleşmeyi sağlıyoruz ve haberleşmeyi haberleşme kanallarına açık tutuyoruz. Afet bölgesine ekiplerin intikali sorunsuz yapılmış mı yapılmamış mı onun takibini yapıyoruz. Afet bölgesinde alınan bilgileri mesela ölü, yaralı sayısı kaç kişi ölü kaç kişi yaralı kaç tane yıkıntı var, nerelerde ne hasar var, gibi onları yine il afet ve acil durum yönetim merkezine aktarıyoruz. Biz bunu kaymakamlık olarak yürütüyoruz. Ve bizim raporlarımız var. Afet ve acil durum yönetim merkezimizi yeni yaptık işte. 22.09.2016 tarihinde “resmi gazetede yayınlanan bir afet ve acil durum yönetim merkezi planımız” var yönergemiz var. Bu yönergeye istinaden biz bu iş ve işlemleri yapıyoruz. Aynı zamanda alınan kaymakamlık tarafından verilen direktifleri kurum amirlerine bildiriyoruz. Onunla alakalı sonuç itibarıyla ne yapılmış onunla ilgili brifing hazırlayıp yine il afet ve acil durum yönetim merkezine aynı zamanda bundan sonra da GAMER e de bilgi vereceğiz.

Afet ve acil durum yönetim merkezimizin içerisinde basın- yayın-enformasyon hizmetleri var. İşte bir afet meydana geldiğinde halk arasında değişik söylentilere sebep olabilir. Bu tür söylentilere sebep olmamak amaçlı İlçede Kaymakam veya İlde Vali işte çıkıyor ve halka demeç veriyor iletişim araçları kanalıyla. Yani doğru bilgi aktarmak amaçlı halk arasında bir hengâmeye meydan vermemek değişik söylentilere meydan vermemek amaçlı yapılıyor bu. Bir de değerlendirme ve takip kurulumuz var. Bu afet ve acil durum yönetim merkezimizin içerisinde olan olayları ilçe bazında, ilde ise il bazında değerlendiriyoruz. İlçe de, İlde Başbakanlık afet ve acil durum yönetim başkanlığına bildiriyor. Aynı zamanda bu birimin afet yönetim merkezimizin içerisinde vardiya amirimiz var koordinasyon birimimiz var. İdari işlem birimimiz var. Bir de haberleşme birimimiz var. Vardiya 7/24 esasına göre, 8/16, 16/24, 24/08 arasında vardiya hizmetleri yürütülüyor. Olayları yukarıya bildirmek ise mesaj formumuzla veya iletişim ile telefon veya fax ile bildiriyoruz. Mesaj formuna şundan örnek verebiliriz. Mesaj formunda mesajın

kimden kime gideceği mesajın konusu artı mesajda yazılması gereken ne ise şu ilçemizde şu bölgede afet meydana geldi şu şu şu hasarlarımız var, şu malzemeye, elemanlara ihtiyaç bulunmaktadır diyerekten biz bunu “il afet ve acil durum yönetim merkezine” bildiriyoruz.

Eğer “il afet ve acil durum yönetim merkezi” elindeki kaynaklarla imkânlarla bunu çözemiyorsa Başbakanlık il afet ve acil durum yönetim başkanlığına bildiriyor mesaj formuyla. Ve onlar gerekli ekipmanı ilgili yere gönderiyorlar. Örneğin yaz aylarında boğulma vakalarımız olur sık sık. Bizim su altı kurtarma ekibimiz yok. Su altı ekibimiz olmadığı için biz Mersinden Antalya’dan belli bölgeler var. Konya’ya şu bölgeler yardım edecek diyerekten. Onlar Ankara tarafından ayarlanmıştır. O ekipler Mersin veya Antalya ekibi hangisi müsait ise o olay mahalline yönlendirilir. Ya da helikopterle bir kurtarma olayı ise yine biz bunu Başbakanlığa yazarız. Başbakanlıkta Milli Savunma Bakanlığına yazar. Milli Savunma Bakanlığı hangi ilde ise orada hava üstü varsa oradaki komutanlığa bilgi verir. Oradaki komutanlıkta bir helikopter kaldırır ve kurtarma harekâtı yapılır. Çalışma şeklimiz genel itibariyle böyledir.

Araç ekipmanları için bildiğim kadarıyla AYDES diye bir sistem var. Evet var. Kaymakamlık olarak biz kullanmıyoruz. Aydes programını sadece “il afet ve acil durum müdürlükleri” kamu kurum ve kuruluşlarından almış olduğu bilgiler doğrultusunda o sisteme işliyor ve onu bütün Türkiye bütün iller görmek kaydıyla işliyorlar ve “Başbakanlık afet ve acil durum yönetim merkezinde” bu toplanıyor. Başbakanlık “afet ve acil duru yönetim merkezi” bir afet meydana geldiğinde hangi ilde ne kadar ekipman var ne kadar personel var afete maruz olduğu bölgeye onları nakledebiliyor.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Geçtiğimiz kış döneminde oldu. Yoğun kar yağışından dolayı afet meydana geldi. Belediye bize haber verdi kapalı yolları. Bizde afet ve acil durum il müdürlüklerine bildirdik tabi onlar aynı zamanda afet ve acil yardım yönetim

merkezlerini oluşturmuşlardı. Kurum ve kuruluşların elemanları oradaydı. Koordinasyon sağlanacak amir durumundaki elemanlar vali yardımcısı başkanlığında biz konuyu bildirdikten sonra, nerede kalan olmuş, hangi yollar kapalı onları birebir Karayollarına, Belediyeye bildirdiler ve afetin yoğun kar yağışında mahsur kalan insanların mağduriyetini o şekilde giderdiler.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

112 de acil çağrılar alındıktan bir dakika içerisinde Vali beyin haberi oluyor. 112'nin içerisinde afet yönetim merkezleri var. Şimdi Gamer Teşkilatının içerisinde de afetle koordine halinde afet yardım il müdürlüğü artı belediyelerle, STK'larla koordineli bir şekilde çalışın diye bir Gamer oluşturup 112'nin içerisinde olması teknolojik olarak en gelişmiş teknolojik aletlerin bulunduğu kamerasıyla ses kaydıyla, GPS'lerin bulunduğu araçlar, ajans terminallerinin bulunmaktadır. Ajans terminalleri de nasıl oluyor mesela jandarma da bir olay oldu 156 veya 112 aranınca jandarma bünyesinde bir ajans terminali kuruldu. O ajans terminaline düşüyor bilgi jandarma 112'deki personeli ile birebir istişare edebiliyorlar tabii ses kaydı da mevcut oralarda en güzel şekilde yapılıyor. 112'nin içerisinde afet terminalinin bulunması çok çok iyi.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Genelde belediyelerle yürüttük. İş makinesi personel belediyelerde daha yüklü biliyorsunuz. Yoksa onlar bir şekilde alma yoluna gidebiliyorlar. Ve sivil toplum örgütleri STK'lar.

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Şu anda İç İşleri Bakanlığının Gamer Başbakanlığın da afet ve acil durum yönetim başkanlığının vermiş olduğu hizmetler şu anda yeterli bana göre. Bu hizmetleri en iyi şekilde yani kurulmuş bir kurum var en iyi şekilde afete nasıl hazırlıklı oluruz onu afetten önce kamu kurum ve kuruluşları hazırlaması gerekiyor.

Kamu kurum ve kuruluşunun hazır olması gerekiyor. Bir kamu kuruluşu beni ilgilendirmez dememesi lazım. Afete karşı topyekûn bir şekilde organize olacağız ve olayı çözerken de en iyi ve en kısa zamanda afetten nasıl kurtulabiliriz? Bu şekilde kurum ve kuruluşların organize olması lazım. Afeti kurum ve kuruluş değil bütün kurum ve kuruluşlar üzerlerine ne düşüyorsa bir afet ve acil durumda onu yerine getirmek zorundadır.

Ben Avusturya da bir sivil savunma teşkilatına gittim Innsburg bölgesinde idi. Burası nasıl çalışıyormuş diye ziyarete gittim. Orada kurum ve kuruluşlar o kadar güzel organize olmuşlar ki biz de yavaş yavaş bu doğrultuda gidiyoruz. Mesela bir salon var salonun içerisinde bölgesel iletişim kanallarına müdahale edebiliyorsunuz yani bir oranın amiri var çok personeli yok. Kamu kurum ve kuruluşları ile oranın yönetimi sürdürülüyor. Amir bir yerde afet meydana geldi, çığ mesela hemen bölgesel kanallar yayını kesiyor ve yayına giriyor evet şurada afet meydana geldi diyor. Kamu kurum ve kuruluşları ile o kadar kısa bir süre de organize oluyorlar ki çığ düşmesinde mesela helikopter belediyeler gönüllüler orada gönüllülük çok önemli. Bunlar bir araya geliyor ve olayı en kısa zamanda çözüyorlar. Bizde de düşünüyorduk bizim ülkemiz daha güzelini yapabilir diye. Ülkemde acil müdahale numaraları tek çatı altında toplandı mesela 112 de. 122 vardı afetin numarası bu da 112'ye dâhil edildi. 155, 156, 177 gibi kurum ve kuruluşlar 112 çağrı merkezi adı altında entegre oldu bunlar ve bir çağrı aldıklarında sabit bir telefondan ise bu çağrı Türk Telekom ile bir protokol yapmışlar. Sabit telefon siz aradınız sizin bütün adres bilgileriniz oraya düşüyor. O sistem bir tek yapı halinde ortada bal peteği gibi çağrı alıcılar var. Ortadaki bal peteğinin yanında da 6 adet petek var. Afad orada, sağlıkçılar orada, itfaiyeciler orada, ormancılar orada, emniyet ve jandarma orada, orada her birinin bir petek dokusu var. Çağrı alıcılar çağrıyı alıyorlar ve çağrının konusuna göre birimlere yönlendirme yapıyorlar. Hiç saniye kaybı olmadan yönlendiriyorlar. Bir orman yangını olduğunda sağlıkçılar, ormancılar, itfaiyeciler gidiyorlar hemen olay yerine hangi araç yakın ise GPS'ten onu da yönlendirebiliyorlar. Yani sistemimiz çok güzel.

112 acil çağrı merkezinin içerisinde afet ve acil yardım yönetim merkezi de orada. Orada masada Vali Bey kamu kurum ve kuruluşlarına ait kişiler o masa

etrafında oturuyor ve her birinin önünde bilgisayar var. Petek dokudan bilgiler atıldığı zaman hemen bu bilgisayarlara bilgiler düşüyor. Mesela yangın ihbarı alındığında bilgisayara düşen bilgiden sonra orada bulunan üst derece yöneticiler tarafından olay mahalline yakın olan ekibimizi yönlendirelim diyorlar. Olay şu ki o bilgisayar ekranlarında gps aracılığı ile bütün araçları ekipmanları görüyorlar. Neyin nerede olduğunu biliyorlar. Bundan dolayı afet veya olay mahalline gitmek o kadar kısa sürede oluyor ki herhangi bir vakit kaybı olmuyor.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Afete hazırlık bana göre çok çok önemli. yani eğer siz bir olaya vakıfsanız o olayı nasıl çözeceğinizi, en kısa zamanda o arama kurtarma faaliyetlerini en doğru şekilde nasıl yapacaksınız onu bir şekilde afet öncesi o hazırlıkları malzemesiyle ekipmanıyla hepsini çözmeniz neyin nerede olduğunu bilmek afete müdahalede çok çok etkilidir. Hazırlık çok önemli.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Yerinde hemen çözülmesi gerekiyorsa Yerel Yönetimler yetkili olmalıdır. Afad'ın Başbakanlığa bağlanmadan önce belediyelere bağlanma durumu vardı. Belediyelerin elinde hem teknik kadro hem de ekipman var elinde afadın elinde eleman var ama büyük bir afad da bu yeterli olmayabilir. 2004 yılında bir zümrüt olayı oldu. Bu olayda bizi bire bir destekleyen Konya Belediyesiydi. Ve sivil toplum

örgütleri. Yiyecek içecek konusunda barınma konusunda belediyelerde olması ve toplanması gerekiyor. Belediye başkanları da haberdar oluyor bir afet anında. Örnek olursa nerede bir çığ düşmesinin, nerede bir göçük olayının olacağını, depreme dayanıksız evleri, su taşkınlarının nerede olacağını belediye başkanları çok daha iyi biliyor. Yani bunların afetten önce ilimizde risk arz eden durumların haritasının çıkarılması gerekiyor. Ve bu risk arz eden yerleri de en iyi bilen belediyeler. Onlarla ilgili ne gibi bir önlem alınacağını da yine belediyeler biliyor. İllerdeki afet ve acil yardım müdürlüklerinin bana göre belediye çatısında olması daha yararlı olacaktır. Birebir belediyeler aldığı bilgileri yine başbakanlığa bildirsinler veya GAMER'e bildirsinler ama ben böyle daha yararlı olacağını düşünmekteyim. Mesela 112 acil çağrı merkezi 6 tane birim varken tek bir birime düştü. AFAD'da ayrı teknik personel var belediyelerde ayrı var bayındırlık afad başkanlığında ayrı. İllerde de belediyelerin çatısı altında olması bana göre "daha faydalı" olacaktır.

EK – 6

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(ALTINCI MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Afet yönetiminde kriz yönetimi yerel de olmalıdır. Afeti krizi yöneten kişilerin her türlü kamu hizmetini kullanabilir tarz da olmalıdırlar. Herhangi bir izne maruz kalmadan kullanabilmelidirler. Koordinasyon güçlü olmalıdır.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

İtfaiye birimi bulunduğu hiyerarşi içerisinde afetin büyüklüğüne göre koordine olup kriz yönetimini uygular. Eğer gerekirse belediye başkanına da olayın başında bulunarak kriz yönetimine katılır. Büyük yangınları can kayıpları olmadan atlattık. Bölgemizde Ermenek'te maden göçüğü olayı meydana gelmiştir. Burada da Konya itfaiyesi olarak ekiplerimiz görev almışlardır. Ermenek maden göçüğü olayında Başbakanlık afad merkezi ve bizzat enerji bakanlığı olay mahalinde bulunmasından dolayı herhangi bir krize yol açılmadı. Afetin başında yapılan kriz yöneimi her zaman daha hızlı çözüme kavuşur. Yangının yüküne göre üst katlarda özellikle fabrikalarda ağır makinaların yanması durumunda betonun içindeki demirin erimesi neticesinde betonun kalitesi bozularak çökme meydana gelebilmektedir. Bu durumda yangın ikincil bir afete yol açmıştır.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Kriz afet bölgesinde yönetilmelidir. Kriz yönetimi merkezde değil yerelde çözüme kavuşturulmalıdır. Kriz yönetimini il de mülki idari amir yönetmelidir.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Afad, Askeri Jak, Gönüllü kuruluşlar,

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Kurumumuz itfaiye birimimizin kanunun verdiği yetkiler açık ve nettir. Herhangi kısıtlayıcı bir durum yoktur. İtfaiye birimlerine bağlı 7 tane dalgıç çalışmaktadır. Geçtiğimiz yıl 11 tane vakaya müdahale ettiler. 5902 sayılı kanunun kapsamında koordinasyon ve iletişime Konya örneğinden bahsedecek olursak, 112 tek merkezde toplandı. Çağrı alıcılar olayın durumuna göre ilk gelen ihbarı değerlendirip AFAD'la beraber eş güdümlü çalışmasını sağlıyorlar.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Afetin öncesi ve sonrası olmak kaydıyla ikiye ayrıldığını söyledik. Öncelikle afetin ne tür bir tehlike veya risk oluşturacağını saptamak gerekecektir. Örneğin Türkiye bir deprem ülkesidir. Senede en az 3.000 adet sarsıntı meydana gelmektedir. En az 10 – 15 yıl aralığında da en az 5 tane büyük depremler meydana gelmektedir. Bu afetlere karşı hazırlık olarak öncelikle yerel itfaiye ekipleri afad kurtarma ekipleri diğer devletin askeri kuruluşları kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarda da arama kurtarma ekipleri oluşturularak arama kurtarma ekipleri oluşturularak afet öncesi hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Örneğin Konya'da bir ilki gerçekleştirdik, İHH ile bir ekip kurarak saha da gönüllü çalışanlar bulunmaktadır. Afet sonrasında ise afetin etkilediği alan açısından düşünürsek afetin ne olduğu neleri kapsadığını ele almalıyız. Depremden örnek verirsek birinci derece deprem bölgelerinin saptanması, deprem bölgelerinde yerel yönetimler açısından yapılacak bina tarzlarının seçimi, binalarda önceliklerini belirlenmesi, afet olması durumunda insanların binalardan

toplanma alanları, tahliyeleri güvenli alanların oluşturması, konaklama işlerinin sağlanması bu tür organizasyonlarının afet sonrası yapılması gerekir. Şu an ülkemizde buna yönelik hazırlık hem Afad hem Kızılay tarafından kurtarma ve kurtarmanın organizasyonu açısından depremden etkilenen kişilerin işlerini karşılamaktadır. Mesken, çadır, prefabrik oluşturma gibi işleri Kızılay yürütmektedir. Bizler için afetin hem öncesi hem sonrasına çok önem veriyoruz. Herhangi bir kargaşaya izin vermeden afetten etkilenenlerin yanında olmaya çalışıyoruz.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Bizler bu konuda afet olarak öncelikle yerellik açısından şu anda Konya ve 28 ilçe ve 3 merkez ilçe olmak üzere 31 ilçesinin de 110 tane itfaiye istasyonumuzda özellikle birinci görevimiz olan yangın afetine karşı önlem almış bulunmaktayız. Diğer insan kaynaklı olan afetlere karşı merkezi ilçelerimizde kurtarma ekipleri görevlidir. Merkez açısından da büyük doğal afetlere karşı da 60 kişilik arama kurtarma ekiplerimiz hazır vaziyette beklemektedir. Her an olası bir olaya karşı toplanıp olay mahaline ulaşabilmektedir. Yerelde de şu an 110 istasyonumuz yangına karşı mücadelesini sürdürmektedir. Konya ve ilçelerinde gönüllü itfaiyecilik kapsamında da 550 adet 3 tonluk su tankerleri mevcut olup köylerimizde ilk müdahaleyi yapacak 5.000'e yakın gönüllü itfaiyecimizle birlikte bu çalışmalarını yürütüyoruz. Yani biz şunu söylemek isteriz. Öncelikle afette yerel yönetim birimlerinin görev alması, afetin büyüklüğü, çapı etkilendiği alan ve etkilediği kişi sayısı kadarda diğer bu işe ilgili kurum ve kuruluşların devreye girmesi gerektiğini düşünüyoruz.

EK – 7

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(YEDİNCİ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Kriz yönetimi başlı başına bir bilim dalı haline gelmiştir. Günümüzde hemen hemen bütün kamu dairelerinde karşımıza çıkmaktadır. Kamu idareleri ve idarecileri için kriz yönetimi olmazsa olmazdır. Başımıza bir afet geldiğinde biz bu afetle mücadele ederken bir kriz masası oluşturmalıyız. Afetin getireceği olumsuz şartları ve yol açacağı benzer olumsuz durumları kriz yönetimi kapsamında kriz masasında ele alınmalıdır.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Görev aldığım birimde afetle mücadeleyi genellikle fen işleri müdürlüğü yürütmektedir. Bölgede genellikle kaya düşmesi, heyelan, sel baskınları, kışları şiddetli kar yağışları çığa neden olmaktadır. Oluşan bu afetler herhangi bir krize yol açmadı.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Konya ilimizde çok sık afet görülmemektedir. Oluşacak olan herhangi bir afete karşı ilk olarak İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü bu konuda yetkilidir. Bizlere düşecek bir görev olduğunda koordinasyon sağlar. Afetle mücadeleyi daha etkin yürütebilmek için kriz yönetimi çerçevesinde afet riski olan bölgelerde afet istasyonları kurulmalıdır. Afetle mücadele edebilmek için planlı ve hazırlıklı olmamız gerekir. İlçelerde afetle mücadele ederken itfaiye birimleri zaman zaman

yetersiz kalabilmektedir. Afetle mücadele ederken klasik yöntemler terk edilmelidir. Afad'ın kurum kültürünün oluşabilmesi için belli bir tecrübeye ve zamana da ihtiyaçları vardır.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Karayolları, Sağlık İlçe Müdürlüğü, Afad, Kaymakamlık

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Şu an yürürlükte olan mevzuat güncel durumda olup vermiş olduğu yetki ve sorumluluklar açık ve nettir. Afetle mücadele edecek ilk kuruluş afad birimidir. Fakat yerel yönetimlerin afetle nasıl ne şekilde mücadele edeceği detaylı bir şekilde açıklanmamıştır. Sadece hizmet alt grubu olarak yer almaktadır.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

- a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması
- b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2'ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Afet öncesinde afeti önlemek için yeterince hazır olamayabiliriz. Bunu afetin şiddeti ve çevresel büyüklüğü etkiler. Bu yüzden dolayı afet meydana geldikten sonra biz yetkililer daha etkili olabiliriz. Meydana gelen hasarı görebilir, buna göre hareket edebiliriz. Bu yüzden dolayı afet sonrası yürütülen kurtarma acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması daha önemlidir.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık Afad

Afete ilk müdahale edecek kamu kurumu yerel yönetim birimleri olmalıdır. Çünkü merkezden gelecek olan yardımın süresi uzayabileceği için can kayıpları ve maddi hasarlar daha da artacaktır.

EK – 8

DERİNLEMESİNE MÜLAKAT FORMU

(SEKİZİNCİ MÜLAKAT)

SORULAR

Soru 1: Sizce kamu yönetiminde kriz yönetiminin önemi nedir? Kriz yönetimi kapsamında afetle mücadele ederken nelere dikkat etmeliyiz?

Bütünleşik afet yönetimi sistemi içerisinde afet yönetimini Kriz yönetimi ve risk yönetimi olarak biz ikiye ayırıyoruz. Bu bir insanın iki bacağı gibidir. Bacacağınızın biri olmadan hareket edemezsiniz mutlaka ikisinin de olması gerekiyor. Kriz yönetimi herhangi bir olağanüstü durum ister, bunun adı acil durum olsun ister afet olsun ister küçük bir bölgeyi etkilesin ister büyük bir bölgeyi etkilesin öyle bir kaos ortamında 5n1k dediğimiz kim, nerede, neyi, ne zaman, nasıl, ne yapacak bu çok önemlidir. Dolayısıyla krizde çok önemlidir. Bu AFAD yönetiminde tabi ki AFAD kriz yönetiminde Türkiye AFAD Müdahale Planı (TAMP) dediğimiz planla 28 tane Uluslararası 26 tane Türkiye’de hizmet grubuyla bunu çok güzel bir şekilde başlattı ve bunu bütün kamu kurum ve kuruluşlarda bunun ne olduğunu biliyorlar. Bunun içerisinde özel sektörde var, üniversitelerde var, işte ana çözüm ortağı destek çözüm ortağı dediğimiz ortaklarla kriz yönetimi yapılıyor. Kriz yönetiminde tabi ki acil kurtarmalarda son teknoloji alet, malzeme, kişisel teçhizat veya ekip malzemesi olarak her türlü son teknoloji olarak ellerinde bütün malzemeleri var. Haberleşme sistemleri de bunun içerisine dâhil. Ama AFAD tek başına değil AFAD burada bir koordinasyon. Yerel yönetimlerin, Sivil toplum kuruluşlarının, özel sektörün, kamu kurum ve kuruluşların, üniversitelerin, yani bunun AFAD ile koordinasyon ana çözüm ortağı dediğimiz 8 tane icracı birim vardır. Diğerleri ise farklı kurum ve kuruluşlardır. Örneğin; ASP (“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı”) “psiko-sosyal” hizmet kurumudur. Enerji hizmet grubu Konya da MEDAŞ’ tır. Buna girersek içinden çıkamayız çünkü 26 tane hizmet grubumuz var. Ama şundaki AFAD’ın sistemi kriz yönetiminden risk yönetimine bir geçiş yapmaktır. Neden çünkü risk yönetimini biz çok iyi bir şekilde yönetelim ki kriz yönetimine daha iyi az

ihtiyacımız olsun. Şunu da ben şöyle örnek veriyorum her zaman bir insan sağlığına dikkat ediyor. Kalp hastası olmamak için yürüyüş yapıyor, çok yağlı yemiyor, dikkat ediyor her türlü ama ola ki bir kalp krizi geçirdi benim ilk müdahale yapacağım bir ilk yardım merkezimizin acilleri mutlaka olması gerekiyor. Bunu böyle düşünün o yüzden kriz yönetimi mutlaka olmalı ama biz sağlığınıza da çok dikkat edelim ki acillere daha az gidelim. Yani o yüzden risk yönetimine şurada geçiş yaptık. Türkiye afet risk azaltma planı yani Türkiye Afet Müdahale Planından sonra Türkiye afet risk azaltma planı dediğimiz TARAP ile şurada TODAİ de o gün bizim yaptığımız oydu. Çalışmalar başladı. Bunun arkasından da Türkiye afet iyileştirme planıyla da tay dediğimiz olanla da kriz anından sonra ortaya çıkabilecek hasarları ben nasıl iyileştirebilirim nasıl eski haline döndürebilirim veya daha güzelini nasıl yapabilirim gibi planlar. O anlamda AFAD çok güzel bir şekilde ilerliyor ve çalışmalarına devam ediyor. Afet yönetimlerinde risk azaltma en başlıca hedeflenmesi gereken bir konudur. Afetin sonuçlarıyla ve gereksiz harcamalarıyla çok yüksek maliyetlerle karşılaşmak zorunda kalırsınız ve bu maliyetlerin arkası sürekli gelmek zorunda kalır. Ama risk azaltma planlama ve çalışmaları bir defa yapılır bir defa maliyet harcanır ve ortaya gelebilecek bir maliyeti engellemiş olmakla biz onun sonucunda gelebilecek maliyeti ortak almış oluruz. O yüzden bizim için risk azaltma veya risk planlaması çok önemlilik arz etmektedir. Risk yönetimi dediğimiz eskiden reklamlar vardı mesela yumurtadan örnek veriliyor, diyor ki bizim farkımız şu masanıza iki yumurta koyuyor bir yumurtanın düşmesine izin veriyor hemen bir adam giriyor ve diyor biz yumurtayı koyduk böyle diyor. Oda diyor ki hayır bu yanlış portre biz yumurtanın düşmesini engellediğimiz zaman hem yumurtanın maliyetini ortadan kaldırmış oluyoruz hem de sizin işinizin devamını sağlamış oluyoruz.

Soru 2: Çalıştığınız birimde kriz yönetimi kapsamında neler yapılmaktadır? Çalıştığınız bölgede herhangi bir afetle karşılatınız mı? Karşılaşılan bu durum herhangi bir krize yol açtı mı? Kriz yönetim süreci nasıl olmuştur?

Tabi, kriz yönetimi var krizi biz nereden yönetiyoruz kendi binamızdan yönetiyoruz. Daha önceleri biz acil çağrıdan yönetiyorduk ama şimdi buradaki imkânlarımızla buradan krizimizi yönetiyoruz. Burada dediğim gibi 26 hizmet grubundan bahsettim ya haberleşme hizmet grubu örneğin çok basit bir örnek

vereyim Alacabel dediğimiz Antalya yolu üzerinde yolda kalanlar oldu burada işte hacıdan gelmiş teyzeler amcalar çok sıcak oluyor tabi karın ortasına düşmüşler tabi orada da işte sizi otele alalım demişler ama tabi onlar yok demişler Antalya merkezde. Daha sonra yol 2-3 gün açıldıktan sonra devam edersiniz demişler ısrar etmişler tabi onlarda bir gittik orada 300-500 kişi var. Biz ne yaptık hemen orada telefonlarda çekmiyor herkes ailesine de ulaşamıyor haberleşme hizmet grubunun ana çözüm ortağı bilgi teknolojileri bölge müdürlüğü (BTK dediğimiz) hemen BTK bölge müdürünü aradık ve buraya en yakın Turkcell çekmiyor. Vodafone, Avea çekiyor ama Turkcell çekmiyor çoğu insanların da Turkcell telefonu hemen mobil baz istasyonu aracını getirdiler mesela çok basit bir şey. Dolayısıyla biz krizleri Türkiye Afet Müdahale Planı ile yönetiyoruz. Kısaca ismi TAMP. Bundan bahsederek çalıştığımız bölgede herhangi bir afetle değil çok afetle karşılaştık. Dediğim gibi ilk başta konuşurken de Konya'nın yüzölçümünün de büyük olması hasebiyle de pek çok afetselliği bir arada görüyorsunuz. Karapınar tarafında obrukları görüyorsunuz. Taşkent, Hadim, Bozkır tarafında sel, heyelan, kaya düşmesini görüyorsunuz. Çumra'da, Bozkır da seli görüyorsunuz. Akşehir, Ilgın Tuzlukçu ve Doğanhisar'da depremi görüyorsunuz. Zaten oralar bizim birinci derece deprem bölgemiz. Buraların toplam nüfusu 300.000. Yani bugün karamandan daha büyüktürler. Bu anlamda bunları görüyoruz. Kriz yönetimi sürecinde de TAMP'a kısaca girmek istiyorum. Haberleşme ana hizmet grubunun ana çözüm ortağı kim işte kalp krizi oldu yollar birbirine girdi. Ulaştırma hizmet birimi dediğimiz karayolları onların destek çözüm ortakları bellidir. Bunların temsilcileri geliyor işte a yoluna b yoluna şuraya buraya hangi yollar temizlendi bizde bunları ekrandan görüyoruz. Ve o şekilde süreci yönetiyoruz. Mesela boğulma oldu Konya'da deniz polisimiz var itfaiye dalgıçlarımız var itfaiye ekibimizde arama kurtarmada olsun boğulma vakalarında olsun onlarda yaygın zaten gerçekten işlerinde iyiler. Ama biz benim şehrimde ilimde kaç tane arama kurtarmacı var arama kurtarma hizmet grubu var ben bunları bilmek zorundayım. Yani itfaiyede var kaç tane 3. Ana jette var 20 tane. A STK'sında kaç tane b STK'sında kaç tane var . Biz bunları olayın büyüklüğüne göre kullanıyoruz. AFAD bunu tek başına mı halledebilir, itfaiye ile mi halledebilir, ne olursa olsun ben olayların başında koordinatör olarak bulunmak zorundayım. Çünkü olayda AFAD'ın kurulma amacı da budur. Yani her türlü müzik aleti çalan elinizde

çok fazla ekipman vardır ama elinizde onu yönetecek orkestra şefiniz yoksa her kafadan bir ses çıkar. Yani neydi eski Türkiye’de bunlar oluyordu. AFAD’da yeni Türkiye’imizde kuruldu bunlar amaçlandı ve yürürlüğe girdi. Biz bu koordinasyonu sağlarken bürokratik engellere takılmıyoruz. Çünkü neden takılmıyoruz Başbakanlığa bağlıyız. Dolayısıyla Başbakanlığa bağlı olduğumuz için Türkiye afet müdahale dediğimiz plana Başbakanımız imza attığı için her türlü kurum ve kuruluş görevini bilmektedir. Bu hazırlanırken bütün bakanlıklar, genel müdürlükler, bütün birimlerin normal hayatta yaptığı işleri de kaos ortamında da yapılmasını sağlıyoruz. Buradaki yaptığımız iş budur. Bununla ilgi olarak afet yönetimi karar destek sistemi dediğimiz bir AYDES vardır. Bu AYDES’te Konya da kaç tane doktor var kaç tane hastane var hastanenin yatak kapasitesi yani her şeyi biz bu AYDES’e işliyoruz. Bir tuşla bunu isteyen herkes istenen derken yetkililer diyorum yani. Alt birimlerimiz de destek çözüm ortaklarımız da kendi girecekleri şekilde mesela giriyorlar. Üstte bu işi yönetenler insanlar Konya’nın neyi var neyi yok hepsini biliyorlar. Program bu şekilde hazırlanması amaçlanmış. Eksiklikleri tabii var. Bunlar yavaş yavaş düzene giriyor inşallah.

Biraz önce bahsettiğimiz gibi önemli olan TARAP risk azaltma faaliyetleri kapsamında biz her şeyi tam planlı kapsamıyla ele alıyoruz. Buna rağmen olaylar olduğu zaman buna rağmen yine bir afet olduğu anda ben bunu bir şekilde yönetmem gerekiyor. Bu yönetmenin en güzel yolu Türk Afet Müdahale Eylem Planı çerçevesinde 26 hizmet grubunun bir şekilde koordine etmektir. Bu koordinasyon içerisindeki kurumlar arasındaki bilgi iletişimini ve haberleşmeyi en iyi şekilde yapmak zorundayım. Eğer haberleşme ve bilgi iletişimini dikey ve yatay gerçekleşmezse o zaman bu da çok sekteye uğrayabilecek ve kurumlar arası koordinasyonu destek çözüm ortaklarıyla yapılacak olan faaliyetleri de azaltmaya yönelik bir eyleme dönüşür. Mesela uydu telefonları var. Biz şimdi diyoruz ki biz hiç bir şeyle görüşemiyoruz demi işte ana çözüm ortaklarının her birisinde birer telsizle haberleşmeyi sağlayacağız. İlimizde sadece AFAD’ın uydu telefonları değil. AFAD’ın işte sayın Valimizin hem aracına birinci derecedeki deprem ilçelerimizdeki kaymakamlarımıza o telefonlardan veriyoruz. Ama sağlık kurumlarının da itfaiyenin

de uydu telefonu emniyetinde uydu telefonu var biz bunların listesini elimizde bulunduruyoruz.

Soru 3: Sizce Konya ilinde afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Afetle mücadelede kriz yönetiminin yeri TAMP'ı çok iyi benimsemek oradaki herkesin kurum ve kuruluşların şahısların görev ve sorumluluklarının çok iyi bilmesi, işte bunları biz masa başı tatbikatı ve saha tatbikatı olarak iki çeşit tatbikat yapıyoruz. Çünkü öğrenilmiş alışkanlıklar ve kişinin yaşam kültürü haline geliyor. Bu yüzden bizim için eğitim ve tatbikatlar önemlidir. Mesela yarın öğleden sonra aile ve sosyal politikaları psiko destek hizmetler grubunun bir masa başı tatbikatı olacak. Ona bizde katılacağız. Görülen eksiklikleri görüp birlikte güzel bir şekilde tamamlayacağız.

Soru 4: Görev aldığınız kurumda/kurumlarda afetle ilgili olarak en çok hangi diğer kurumlarla ortak çalışma yürüttünüz?

Kızılay, itfaiye, 3. Askeri Ana Jet Üssü, Türk Telekom, Medaş, Asp, Karayolları, belediyeler, Çevre ve Şehircilik, Büyükşehir Belediyesi, STK'lar, Güvenlik ve Trafik Hizmet Büroları, Emniyet, Jandarma, Göç İdaresi, Devlet Su İşleri, İl Sağlık Müdürlüğü vb. hizmet grupları afetin durumuna göre bütün hizmet gruplarıyla çalışabiliyor. Tamp çerçevesinde çalışıyoruz. Yerel yönetimlerin olmazsa olmazıdır. Olayın nevine cinsine, türüne göre kurumlarla çalışıyoruz. Mevzuatımız bize mesaj kodu yetkisi vermiştir. Bu kapsamda acil durumlarda kullanıyoruz. Örneğin hava ambulansı gerekli olduğu durumlar. Fen işleri daire başkanlığıyla çalışıyoruz, afete maruz kalabilecek kişilerin evlerine müdahalede bulunuluyor. Zaten kamu yönetiminin amacına baktığımız zaman kamu yararını görmek ve kamu hizmetini yerine getirmektir. Özel sektörle de çalışıyoruz. Devlet özel sektörü de mağdur etmemek için bizlere acil yardım fon ödeneği aktarıyor. Kurulan 5 kişilik komisyonla hizmetin ihtiyacına göre cevap veriyoruz. İşçi çalıştırma konusunda İŞKUR'la çalışıyoruz. Mal alımı noktasında da özel sektörle çalışmaktayız.

Soru 5: Kurumunuzun afetle mücadele etmesinde görev ve sorumluluklarınızı kullanmada mevzuat ve afet yönetim sistemimizin verdiği yetkiler yeterli midir?

Afetle mücadele noktasında önceden aynı işi yapan üç tane kuruluş vardı. “İç İşleri Bakanlığına” bağlı “Sivil Savunma Genel Müdürlüğü,” “Bayındırlık ve İskân Bakanlığına Bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü” ve “Başbakanlığa Bağlı Türkiye Afet Acil Durum Genel Müdürlüğü” vardı. Bunların üçü de aynı işi yapıyordu. Şimdi bu üç kurum birleştirildi. Ve üç kurumun birleşmesiyle AFAD kuruldu. AFAD'ın da Afet ve Acil Yardım İl Müdürlükleri oluşturuldu. 81 ilimizde. Ve dolayısıyla güzel bir şekilde yönetilir hale geldi. Fakat eksiklikleri aksaklıkları yapılması gerekenler var, mesela ilçe teşkilatları olabilir. İlçe de kaymakama bağlı bulunan yazı işleri veya nüfus müdürlüklerine veriyor. Onlarda bu işi yapmak için gayret ediyorlar, çaba sarf ediyorlar. Ama en azından büyük ilçelerimizde afet acil müdürlükleri kurulabilir. Onun haricinde aksaklıklar 7269, 7326 sayılı kanunlar var, ama bunlar yeni bir hizmet kanunuyla birleştirilip yeni bir hizmet kanunu yapıp hizmete konulması için çalışmalar var. Söylediğiniz eksikliklere daha önceki mülakatlarda değindik. AFAD'ın ilçe teşkilatlanması yok, bu kapsamda itfaiye birimleri genellikle bütün ilçelerde olduğu için örneğin AFAD'ın uzman personellerinden ilden destek gelene kadar itfaiyeye yönlendirecek uzman personel bulunması noktasında bazı görüşler ileri sürüldü. Bu konuda size katılıyorum. Yapmış olduğumuz toplantılarda ilçe teşkilatına gerek olmadığını çünkü itfaiye teşkilatlarının olduğu söyleniyor. AFAD için koordinasyon merkezi olduğumuz söyleniyor. Olayın büyüklüğüne göre ilçe bazında müdahalede bulunması gereken ilçe teşkilatları önceliklidir. Olay ilçe teşkilatının alt yapısını aşarsa gerekli müdahaleyi biz yaparız. Düşünce bu. Örneğin riskli bir ilçenin salgın hastalık bulunma olasılığı olan veya kaya düşmesi olasılığı olan veya bu işlerin müdahale edilecek AFAD'ın uzman personelinin belli bir ilçelerde de bulundurulması mesela. Dediğim gibi büyük ilçelerde ya da hassasiyet gösteren ilçelerde hassas bölge dediğimiz ilçelerde olabilirlik bir görüştür. Hassas bölgelerde arama kurtarma birlik müdürlüklerimiz mevcuttur. 100'er kişilik ekiplerle. Bunlar göze alınmış onlar kurulmuş. Şimdi bunu küçük kapsama yani mikro kapsama inmeye başladığımız zaman herhangi bir ilçenin birbirine göre önemsizliği veya daha çok önemliliğini de dile getirir mesela. Her ilçenin kendine

göre bir afet riski vardır. O zaman her bölgeye kurarsak eski teşkilatlanma yapısından kurtulamayız. Bu seferde ilçe afet teşkilatları olsa da hantal bir yapı olacak iş görmez bir yapı olacak yönetemeyeceksiniz. Çünkü bizim 11 tane birliğimiz var inşallah Konya’da kurulacak bu birlik. Belki de kanun düzenleyicilerimiz bunu düşünüp yani üniversitelerde bu şekilde görüş alınmış o şekilde de yapılmıştır.

Soru 6: Afet yönetim çalışmaları;

a) Afet öncesi afete hazırlık çalışması

b) Afet sonrası yürütülen kurtarma, acil yardım ve yeniden yapılanma aşaması olarak temelde 2’ye ayrılır. Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir?

Hatta biz bunu 2 ye değil bunu 3 e ayırıyoruz. “Afet öncesi, afet anı ve afet sonrası” olmak üzere üçe ayırıyoruz. Afet öncesi hazırlık çok önemli. Üçü de önemli yani nasıl diyeyim bir elin parmakları gibi. Bir elin parmaklarından bir tanesi olmadı mı ne olur dört parmağınla bir şey almaya çalışırsın. Yani bunun gibi o yüzden benim için veya AFAD çalışanları için üçü de çok önemlidir.

Afet öncesinde insan herhangi bir afetle karşılaştığı anda profesyonel ekipler oraya gidesiye kadar kişi bir afet anında nasıl davranacağını çok iyi bilmelidir. Biz buna temel afet bilinci diyoruz. Bu konuda da Konya olarak afet eğitiminde AHATES dediğimiz eğitim seferberliği içerisinde Türkiye’de ikinciyiz. 1. İstanbul 2. Konya Ankara bizi geçemedi. Yani bu AHATES’te eğitim veriyoruz. Kime eğitim veriyoruz yani her bir birey. Bu üniversite hocalarımız olur, üniversite öğrencilerimiz olur, sivil toplum kuruluşları olur, özel sektör olur, ev hanımları olur. Mesela biz ev hanımlarına da eğitim verdik. Yani çünkü sen evdesin herkes gidiyor çocuklarda okula gidiyor. Okullarda zaten devamlı eğitim veriyoruz. Yani mutlaka Türkiye de her bir birey ben afete hazırım derse aynen Japonya’daki olduğu gibi Türkiye afete hazırdır. O yüzden bireylerin afet bilinci bizim için büyük bir önem arz etmektedir. Yani insanların artık AFAD yaşam kültürü olmalı. Afetle yaşamayı öğrenmeli. Bu artık kültürümüz olmalıdır bizim. Çünkü neden ben zaten bir deprem bölgesiyim, ben bir afet bölgesiyim denilmiyor. Bunu tutun da kentsel dönüşümler de önem arz

ediyor. Bu afet öncesi hazırlıktır. Kişilerin temel afet bilinci, kentsel dönüşüm, insanların dask yaptırması doğal afet sigortası yaptırması, insanların tarım zararlarına karşı tarım sigortası yaptırması değil mi. Yani şimdi işte sanayide dükkânı var sigorta yaptırmıyor. Sigorta yaptırmış olsaydı ne olacaktı iki milyon lira zararı olsa zararını alacaktı. Bir milyon lira zararı olsa alacaktı. Ama bu bilinç yok. Biz Türkiye halkı olarak genel olarak şöyle diyoruz. Burada bir şey olmaz olursa da bana olmaz. Ya hep o mantıktayız. Ama biz bunu çok önemsesek yani bu artık bizim mevzuatımıza her şeyimiz yaşam kültürümüz haline gelse biz ne yaparız bunu aşmış oluruz. Afet öncesinde bu çok ama çok önemlidir. Yani nasıl davranacakları bir yaşam kültürü haline gelmemiz. Dışarıda arabamız var arabayı kaskoyu yaptırıyoruz ama evi yaptırmıyoruz DASK yaptırmıyoruz.

1999 depreminde depremi yönetmek deprem anında müdahale edemezsin ama depremin sonrasında bütün müdahalelerde devletin gücü ve imkânı yeterliydi. Ben onu gözümle gördüm ama onları yönetebilmek müdürümün de dediği gibi bu orkestra şefi bunları bir arada toplayacak yönetecek kanalize edecek nerede hangi şekilde yönlendirilecek. Bunlar yapılamadığı için orada bir kargaşa yaşandı. Yani her şey alınmış edilmiş ama ortada bir şey yok. Kızılay'ın neyin ne olduğunu biliyoruz. Gözümle gördüm müdürüm depolar ağzına kadar lojistik malzeme ile dolu. Sokaklar yeterince iş makinası kamyonlar var. Maden işçileri gelmiş herkes caddelerde oturuyor bekliyor. Bu da 3. Gün bide kimse alalım diyemiyor. Planlama yapılamadığı için kimse diyemiyor bunlar bu bölgeye şunlar şu bölgenin diye. Tam olarak bunlar üçüncü gün sonunda ortaya çıkmaya başladı. Yani o yüzden devletimizin gücü hiçbir zaman olmadı değil. Her zaman vardı ama bunları yönetebilecek bunları aktif yönetebilecek bir beyin bir unsur olmadı hiç. Zaten bunlar görüldüğü için 3 farklı genel müdürlük birleştirilerek bugün bir AFAD konumuna geldik biz.

Bir de başbakanlığa bağlı olması çok çok önemli bana göre. Neden çünkü önceden işte bayındırlık ben bir bakanlığım diyordu. Üçü ayrı ayrı diyordu. Sivil savunma ben bir bakanlığım diyordu. O zaman sağlık müdürlüğü de diyordu ki bende sağlık bakanlığıyım sen bakanlıksan diyordu. Ama şimdi biz direk başbakanlığa bağlı olmasının yönetmeliğimize çok büyük bir artışı oldu.

Afet öncesinde mesela eşyalarımı sabitleyeceğim. Yatağımı pencereden en az 1 metre bu tarafa doğru olacak şekilde koyacağım. Duvar kenarında olması gerekiyor.

Afet anında, kişilerin deprem anında veyahut kaya düşmesi, heyelan, doğru bir davranış şekillerini bilmesi lazım. Ben nereye gideceğim. Koridorlara doğru koşmayacağım, asansöre koşmayacağım, ben merdivenlere koşmayacağım, bulunduğum yerde kendime yaşam alanı dediğim hayat üçgeni dediğim işte ben şimdi buradayım bu masanın altına girip hemen küçültme dediğim çek kafanı tutun ya da ne dersiniz deyin bu pozisyona hedef küçültmeyi yapıp sağlam bir yapının altına girmek veya kanepenin yanında o hedef küçültme ile durabilmek gerekiyor. Yani ben doğru davranış şekillerini bilmem gerekiyor. Afet anında işte gazı suyu o sallantı geçtikten sonra anında hemen gidip onları kapatmalıyım. Yangın mesela ben kendim arkadaşın evinde kalırken nizamiyeden bir duman yükseldi alt kattaki çıkmış klima kullanıyorlar ya klima yanmaya başlamış. Hemen ben çıktım bütün vanaları kapattım. Elektriği falan hepsini kapattım sıçrarsa daha kötü. Orada riski azaltmış oluyorsunuz anlatabiliyor muyum? O yüzden bunlar anında yangın olsun ne olursa olsun acil durum olsun doğru davranış şekillerini bilmem çok önemli. Elinizi kestiniz diyelim elinizi bastıracağız. Bunu nasıl biliyorsam öbürlerini de bilmeliyim. Veya zehirlenmelerde demi. Farklı farklı zehirlenmeler var o konuda daha donanımlı hale geliyor ilk yardım. Orada ilk yardım alacaklar iki yıldır bunun süresi üç yıl devam ediyor tekrar bir daha yenileniyor. Mesela ben her bir vatandaşımızın ilk yardım sertifikası olmalı. İlk yardım sertifikalı olmalı. Mutlaka Afad'dan temel afet bilinci almalı.

Afet sonrasında ise geldik iyileştirmeye. Devlet olarak işte evi ortadan kalktıysa genel hayata etkili ise afete maruz bölge içerisinde ise bunlara hak sahipliği veriliyor. Devlet bunlara ev yaptırıyor. Yani o alanı farklı bir alana taşıyor. Eğer oradaki riski kaldırdıysa oda farklı bir ıslah çalışması. Yani afet sonrası da çok önemli. Bununla ilgili belki daha güzel yerler daha güzel köyler ortaya çıkacak bugün bir farklı ülkelere gittiğimiz zaman köylerini görüyorsunuz bizim meramın villaları gibi mesela. Benim köyüm neden öyle olmasın. Yeni Türkiye'mizde ben bunların olacağına inanıyorum. Afet sonrası iyileştirme de bundan dolayı çok

önemli. Üçünü de birbirinin ayrılmaz parçası olarak düşünüyorum bir elin ayrılmaz parmakları gibi.

Ben burada şuna katkı sağlamak istiyorum. Afet öncesinde yapılan işlemler bütün yatırımlar ve planlama noktasını çok iyi bir şekilde başarırsak zaten orada afet kalmayacağından dolayı afet sırası ve sonrası yapılan bütün yatırımları engellemiş oluruz. Bu çok ciddi oranda maliyet olmaktadır. Afet gökten düşen bir şey değildir. Afet bizim yaşantılarımız sonucu ve yanlış tercihlerimiz sonucu oluşan olaylardır. Derenin içerisine ben ev yaparsam olur mu olmaz. Yani biz doğa ile savaşmayalım. Doğayı kendi haline bırakalım. Doğanın istediği gibi davranalım. Bütün plan ve projelerimizi de bu şekilde yapmalıyız. Ev yaparken bazı hususlara dikkat edilmelidir. İmar planlamaları imar yasası inşaat kalitesi insanların ilkokullardan itibaren bu eğitimlerin verilmesi gerekiyor. Binanın zemini inşaat kalitesi bunu binanın sağlam olup olmaması konusunda önemlidir. Bunları zümrütte yaşadık. Zümrüt apartmanının dışarıdan görünüşü çok güzel olmasına rağmen Konya'nın en zengin binası olmasına rağmen binanın temelini ve kalitesine kimse bakmadan güzelliği için almışlardır. Zümrüt durup dururken hiçbir etken yokken çöken bir binadır. Türkiye'nin bir gece bir ansızın derin bir uykudan uyanmıştır. Marmara depreminde farklı binalar çöktü tamam ama dururken bir anda gece zümrüt apartmanı çöküyor. 92 kişi hayatını kaybediyor. Bunu bir sebebi olmalı araştırmalar yapılıyor. Demek ki yeteri kadar inşaat desteği temeli alamayan bina durduğu yerde çökebilir. Ondan sonra zaten birçok imar planları mevzuatlarına dikkat edildi. Yeni Türkiye'de yeni yapılan sistemlerde bunları hepsi düzeliyor ve düzelmeye de devam edilecek.

Zümrüt apartmanı olayında iletişim koordinasyon arama kurtarma sistemi nasıl çalıştı?

O zaman da ilk andan beri Vali Bey alanda idi ben temas ettim. Osman Aydın Bey o zaman vardı. Ekip aracımız olay bölgesine yönlendirildi. Vatandaşlar bizler gidene kadar yardımlarda bulundular. Ankara'daki birlik müdürlüğü 3 saat zaman diliminde ulaşılar ve hızlı bir şekilde çalışmalar başlandı. Zümrüt olayında sosyal

yardımlar noktasında başta Büyükşehir olmak üzere belediyelerimiz çok büyük hizmet vermişlerdir.

Soru 7: Kamu yönetiminde subsidiarite yani hizmette yerellik ilkesince afetle mücadelede afet öncesi veya afet anında yapılacak olan çalışmalarda hangi kurum ya da kurumlar yetkili olmalıdır?

- Yerel yönetimler
- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları,
- İç işleri Bakanlığı
- Başbakanlık AFAD

Tabi ki Başbakanlık AFAD olmalıdır. Tamp'da bunu söylemektedir. Mevzuatta AFAD'ın olmasını ister. En ufak bir şeyde krizi biz yönetiyoruz. Bu görevi yerel birimlere verdiğimiz zaman bunu kim yönetecek belli olmayabilir. Yetki olarak AFAD önde olan kurumdur. Konya'da bütün belediye başkanları kaymakamlarla çok iyi bir iletişim ve koordinasyonumuz bulunmaktadır. Örneğin TAMP'ta güvenlik hizmet birimi emniyet genel müdürlüğüdür. Diğer güvenlik birimlerine bu yetki verilmemiştir. Görev ve yetkiler gayet açıktır. Sistem karmaşıklığın önünü kapatmıştır. Psiko-sosyal destek çok önemlidir. Afetle zarar görenlerin ve afet biriminde çalışanların psiko-sosyal olarak destek görmelidirler. Medya basın gibi birimlerinde de destek alması gerekir. Ben bunlara AFAD olarak afet öncesinde afet anında ve afet sonrasında psiko-sosyal destek vermeliyim. Bu destek verecek uzmanları il sağlık müdürlüğünden temin ediyoruz. ASP'nin görevidir bu. Afete maruz kalan kişilerin ailelerine doğru bilgi aktarılmalıdır. Doğru bilgi aktarım olmadığı zaman karmaşa ortaya çıkar. Doğru zamanda doğru bilgi vermek önemlidir. Afet anında mobil istasyonlar kuruluyor. Bu sayede üst yetkililer afetle ilgili çalışmalarını takip edebiliyorlar.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Gökhan BİLİCİ
Doğum Yeri:	KONYA
Doğum Tarihi:	29.02.1988
Medeni Durumu:	Evli

Öğrenim Durumu

Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Ahmet Haşhaş İlköğretim Okulu - Selçuklu/KONYA
Ortaöğretim:	Özel İdare 100. Yıl İlköğretim Okulu - Selçuklu/KONYA
Lise:	Selçuklu Cumhuriyet Lisesi - Selçuklu/KONYA
Lisans:	Selçuk Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Yüksek Lisans:	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı – Devam ediyor
İş Deneyimi:	Kuveyt Türk Katılım Bankası – Kobi Pazarlama Uzmanı 2012/2016 Selçuk Üniversitesi Taşkent MYO – Öğretim Görevlisi 2016 – Devam Ediyor
Aldığı Ödüller	Selçuk Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Yüksek Onur Öğrencisi - 2013
Tel:	0 537 689 18 00
Adres:	Selçuk Üniversitesi Taşkent Meslek Yüksek Okulu Taşkent / KONYA (0332) 497 14 06